

**Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

1 грудня 2016 року, м. Умань

Том 2

**Умань
ФОП Жовтий О. О.
2016**

УДК 330(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)я43
А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового
інституту економіки та бізнес-освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 22 грудня 2016 року)*

А 43 Актуальні проблеми розвитку національної економіки : матер. IV
Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 1 грудня 2016 р., м. Умань :
[зб. наук. тез : в 3 т.] / за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви. – Умань :
ФОП Жовтий О. О., 2016. – Т. 2. – 146 с.

Збірник містить наукові тези IV Всеукраїнської інтернет-конференції «Актуальні проблеми розвитку національної економіки», яка відбулася 1 грудня 2016 р. на базі Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Матеріали відображають результати досліджень учених, викладачів, аспірантів та студентів з актуальних проблем розвитку національної економіки.

Матеріали подано в авторській редакції.

ISBN 978-617-525-190-4

© Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, 2016
© Автори тез, 2016

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСОВЕ ТА АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	7
<i>Бержанір І.А., Гвоздєй Н.І.</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ПРИНЦИПАХ БЮДЖЕТУВАННЯ	7
<i>Білошкурський М.В.</i>	
ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	11
<i>Бондаренко А.О., Григоренко М.С.</i>	
ОБЛІК ЗАПАСІВ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	13
<i>Браславська Л.В.</i>	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ	17
<i>Бузань Л.О., Прокопенко І.С.</i>	
ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ	20
<i>Гвоздєй Н.І., Бержанір І.А.</i>	
УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	22
<i>Гордєєв М.В.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА РЕАЛІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	25
<i>Григоренко В.О.</i>	
СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	27
<i>Грубий Є.Г.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	30
<i>Дем'янишина О.А.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	32
<i>Дем'янишина О.А., Моспан В.В.</i>	
РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	37
<i>Діденко Т.О.</i>	
КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	39
<i>Єременко А.О.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	41
<i>Жовтюк Б.Л.</i>	
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ...	42

<i>Занібор Я.В.</i>	
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	44
<i>Кістол А.А., Яцула Я.С.</i>	
ТІНЬОВА СКЛАДОВА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	46
<i>Кобзін Б.Г., Чолієв С.Ч.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	49
<i>Ковальова А.В., Паланиця А.М.</i>	
ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	51
<i>Корнієнко Т.О., Решетнік А.В.</i>	
ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	53
<i>Корнієнко Т.О., Сасенко Т.В.</i>	
ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ: РОЛЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	56
<i>Кравченко Ю.М.</i>	
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ	58
<i>Літвінова Н.В., Шпильова К.В.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	60
<i>Лукіяничук О.О.</i>	
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ...	62
<i>Люльченко В.В.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	65
<i>Мазур Н.О., Нарлиєв Д.</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	67
<i>Малюгіна В.О.</i>	
СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН	69
<i>Мельничук Я.В.</i>	
СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА КРИТЕРІЇ ЙОГО ОЦІНКИ	72
<i>Мельничук Я.В., Стойка С.О.</i>	
ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	75
<i>Мельничук Я.В., Кравченко Ю.М., Станіславчук Н.О.</i>	
ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ	77
<i>Мица І.Г.</i>	
ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	80

<i>Моїсєєва Ю.Д.</i>	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	82
<i>Мороз Р.А., Голик Л.С.</i>	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	84
<i>Мостова К.О., Кістол А.А.</i>	
МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	87
<i>Олійник В.О.</i>	
ОЦІНКА ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	89
<i>Омельчук В.С.</i>	
МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	91
<i>Пащенко І.В.</i>	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	94
<i>Решетнік А.В.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ	96
<i>Рибчак А.Л.</i>	
СУТНІСТЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	98
<i>Савченко В.А.</i>	
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	100
<i>Сасенко Т.В.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	102
<i>Саргсян М.А., Слатвінський М.А.</i>	
ПЕРЕСТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИ СТРАХУВАННІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВ	104
<i>Саруханян А.А., Слатвінський М.А.</i>	
ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	106
<i>Саруханян Г.А., Слатвінський М.А.</i>	
РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ	108
<i>Семченко А.А.</i>	
ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	109
<i>Слатвінський М.А.</i>	
ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	112

<i>Сліпчук В.О.</i>	
РОЛЬ КОНКУРЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ДЕРЖАВІ	114
<i>Сорочан В.М., Занібор Я.І.</i>	
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПРОЦЕСОМ	116
<i>Станіславчук Н.О.</i>	
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН	118
<i>Стойка С.О., Саєнко Т.В.</i>	
МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	120
<i>Стойка С.О., Чава В.О.</i>	
ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ...	122
<i>Сторчак А.А., Білозір Ю.О.</i>	
БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	124
<i>Суханова А.С., Шевченко Д.О.</i>	
ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ ДЛЯ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ	127
<i>Тищенко Р.О., Слатвінський М.А.</i>	
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ БАНКУ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	129
<i>Ткачук Н.С.</i>	
МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ	131
<i>Ткачук Н.С., Сорочан В.М.</i>	
ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	133
<i>Чава В.О.</i>	
АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	135
<i>Чава В.О., Корнієнко Т.О.</i>	
ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	137
<i>Чвортко Л.А., Цибровська Н.С.</i>	
ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ	139
<i>Шаповал Ю.В.</i>	
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	143
<i>Шпак С.В.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	145

СЕКЦІЯ 3
ФІНАНСОВЕ ТА АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ

Бержанір І. А.,

к. е. н., старший викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Гвоздєй Н. І.,

к. е. н., старший викладач

Уманський національний університет садівництва

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА
ПРИНЦИПАХ БЮДЖЕТУВАННЯ

Економічні реалії діяльності вітчизняних підприємств досить жорсткі, і не сприймати їх означає залишитися в недалекому майбутньому на узбіччі ділового життя. Сучасне підприємство зіткнулося з великою кількістю проблем виробничого, фінансово-економічного, ринково-збутового характеру. Непередбачуване ринкове середовище, посилення конкуренції, глобалізаційні процеси вимагають роботи щодо забезпечення життєдіяльності підприємства. При цьому особливого значення набуває бюджетування. Оскільки комплексне фінансове планування дозволяє підприємствам «вижити» у сучасних жорстких умовах ринкових відносин. За сучасних умов процес бюджетування на підприємствах у розвинених країнах з ринковою економікою являє собою цілісну, чітко функціонуючу систему безперервного планування, що починається з визначення цілей бюджетування і закінчується контролем його виконання на всіх стадіях. При цьому в західній практиці з метою більш швидкого збору й обробки необхідної інформації й економії часу менеджерів, залучених у процес бюджетування, широко використовуються спеціальні програмні продукти [1].

Ситуація на наших підприємствах така, що бюджетування застосовується лише для того, щоб контролювати окремі показники, наприклад, розміри дебіторської чи кредиторської заборгованості, або для того, щоб установити рівні витрат в окремих структурних підрозділах. І зовсім не для того, щоб управляти активами підприємства, домогтися зростання капіталізації чи надійно визначати інвестиційну привабливість

окремих напрямків господарської діяльності. Інакше кажучи, призначення бюджетування в наших компаніях не виправдано звужується. Динамічний розвиток ринкових відносин в Україні, прагнення побудови відкритої економічної моделі національної економіки, інтеграція у світові процеси глобалізації висувають нові вимоги і формують відмінні від існуючих стандарти діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. За умов ринкової економіки, якій притаманні самостійність суб'єктів господарювання, власна відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності, виникає об'єктивна потреба постійного контролю, аналізу, коригування й прогнозування змін фінансового стану та оцінки фінансових можливостей підприємства на майбутнє, що реалізується з допомогою інструментів фінансового менеджменту й, зокрема, бюджетування [2].

Найбільш об'єктивну оцінку підприємницької діяльності, можливість своєчасного виявлення «слабких місць», забезпечення адаптації підприємства до зовнішніх змін, нівелювання несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, а також здатність гнучко реагувати на ці зміни дає бюджетування. Бюджетування є робочим інструментом, що включає в себе всі сторони діяльності підприємства: його виробничі, техніко-технологічні, маркетингові, фінансові, інноваційні, інвестиційні та інші аспекти. Разом з тим, процес бюджетування базується на загальній концепції розвитку підприємства, більш детально розробляє економічний і фінансовий аспект стратегії і являє собою єдину систему взаємопов'язаних технічних, організаційних і економічних змін на визначений період часу. На жаль, для керівників вітчизняних підприємств процес бюджетування на рівні підприємства залишається не зовсім зрозумілим. Спостерігається повна відсутність взаємозв'язку цілей довгострокового, середньострокового і короткострокового періодів або часткове їх відображення у деяких бізнес-планах.

За відсутності налагоджених процедур і визначеної послідовності операцій планування, планово-економічні служби часто займаються лише збором інформації про величину витрат або доходів по продукції, або підрозділах підприємства, після чого обробляють її і консолідуєть у загальний бюджет доходів і витрат (результат фінансової діяльності). При цьому складається ситуація, за якої внаслідок розрізнених, нескоординованих дій підрозділів підприємства при плануванні своєї діяльності з'являється так званий «бюджетний зазор»; не забезпечується

достовірність та оперативність подачі інформації керівництву, своєчасне складання зведеного бюджету по підрозділах та видах діяльності, центрах відповідальності. Виходячи з цього, набуває значущості проблема бюджетного планування підприємств. Бюджетування – це процес колективний, який дає змогу погодити діяльність підрозділів усередині підприємства і підпорядкувати її загальній стратегічній меті. Завдання бюджетного планування полягає в обґрунтуванні та розширенні річного плану господарської діяльності підприємства з метою усунення непередбачуваних змін, які виникають в процесі його діяльності, визначенні координації дій між окремими його ланками для уникнення прийняття неузгоджених рішень, підвищенні ефективності управлінського контролю щодо виключення неефективних чинників, а також, оцінки вкладеної праці, дій та прийнятих рішень керівництвом підприємства [3].

Підприємство самостійно обирає форму бюджету, але формується він на основі певної процедури, яка визначає процес бюджетування.

Бюджетне планування на підприємстві складається з трьох етапів:

- підготовка до планування;
- планування – розроблення бюджетів;
- контроль за виконанням бюджетів.

О. О. Терещенко пропонує наступні принципи побудови та функціонування бюджетування: повноти; координації; централізації; спеціалізації; періодичності; прозорості; точності; економічності [4].

Принцип повноти: всі операції підприємства, що приводять до надходжень чи виплат коштів, а також впливають на його фінансові результати, повинні бути відображені в бюджеті.

Принцип координації: означає, що бюджети окремих центрів прибутковості, затрат, структурних підрозділів тощо повинні складатися з урахуванням можливості їх зведення в єдиний консолідований бюджет; окрім цього, слід узгоджувати стратегічні цілі з показниками довгострокового та оперативного планування.

Принцип централізації: передбачає, що бюджетування є важливим інструментом фінансового управління підприємством, яке повинно здійснюватися із єдиного центру, а отже, всі грошові надходження повинні служити для покриття всіх вихідних грошових потоків.

Принцип спеціалізації бюджетів: потребує, щоб грошові надходження й виплати відображалися відповідно до їхніх видів і джерел виникнення,

завдяки чому можна проконтролювати рух коштів у розрізі окремих центрів прибутковості й відповідальності.

Принцип періодичності бюджетування: означає, що бюджети повинні складатися на певні періоди, термін яких залежить від специфіки організації фінансової діяльності підприємства.

Принцип прозорості: передбачає, що бюджети повинні складатися так, щоб усі задіяні у їхньому виконанні особи чітко уявляли завдання, які перед ними ставляться, й мали стимули до їх виконання.

Принцип точності: всі операції та грошові надходження і виплати в результаті їх проведення мають базуватися на реальних прогнозах.

Принцип економічності: дотримання всіх вищезазначених принципів має сенс, якщо аналіз вигід і витрат свідчить про перевищення перших над останніми.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що динамічно змінні зовнішні умови зумовлюють необхідність постійного перегляду тактичних і частково стратегічних цілей, балансування між стабільністю та змінністю кінцевих результатів діяльності підприємства. Застосування в практичній діяльності підприємств перелічених вище принципів бюджетування дозволить формувати таку систему бюджетування, яка буде сприяти удосконаленню управління підприємством і поліпшить якісні параметри його діяльності. Впровадження принципів бюджетування на підприємстві означає побудову системи бюджетного управління, до числа переваг якої фахівці відносять:

- узгодження різних напрямків діяльності, підрозділів і проектів підприємства на основі єдиного скоординованого бюджету;
- розмежування відповідальності між керівниками різних рівнів за результатами діяльності;
- оперативне прогнозування забезпеченості підприємства коштами, поліпшення ліквідності;
- оперативне управління ресурсами підприємства, оборотними коштами, запасами, підвищення ефективності їхнього використання.

Використання бюджетування на промисловому підприємстві приносить ефект, якщо воно буде ґрунтуватися на науково обґрунтованих принципах бюджетування. Останні дозволяють обґрунтувати необхідність прийнятих управлінських рішень і спрогнозувати ймовірність одержання очікуваних результатів діяльності підприємства. Правильне їхнє

дотримання створює передумови для ефективної й раціональної роботи підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бень Т.Г. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Фінанси України. – 2015. – № 7. – С.48-55.
2. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примак, С.Г. Фалько. – 2-е изд. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 256 с.
3. Сапожников Е. Особенности бюджетирования в российских организациях / Е. Сапожников // Финансовый менеджмент. – 2009. – № 6. – С. 42-51.
4. Терещенко О.О. Теоретичні засади бюджетування на підприємстві / О.О. Терещенко // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 17-23.

Білошкурський М.В.,

к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Головною метою розвитку фінансових відносин між державою та іншими суб'єктами аграрної сфери є розподіл та перерозподіл бюджетних коштів для фінансової підтримки аграрного сектору, тому державне фінансування є важливою складовою системи регулювання сільського господарства. У зв'язку з цим бюджетне фінансування можна вважати сукупністю нормативних, фінансових та організаційних заходів держави для стимулювання його розвитку.

Проте воно перебуває у стані постійного реформування, оскільки не вироблено адекватної політики державного регулювання, а відсутність чітких цілей не сприяє ефективності розроблених заходів. Діюча вітчизняна фінансово-правова база бюджетної підтримки та державного фінансування розвитку аграрного сектору недостатньо стимулює активізацію аграрної політики держави та позбавлена ефективних засобів щодо контролю за її ефективністю. Державне фінансування має на меті вирішення основних проблем розвитку аграрного сектору економіки. До таких проблем можна віднести наступні:

- нерівномірність розвитку різних форм господарювання у агропромисловому секторі;
- відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських товаровиробників;
- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції внаслідок невідповідності європейським вимогам щодо якості та безпечності харчових продуктів;
- низький рівень розвитку інфраструктури аграрного ринку;
- інноваційна відсталість вітчизняного сільськогосподарського виробництва та значна зношеність основних засобів;
- низький рівень розвитку аграрного консалтингу;
- обмежена ємність внутрішнього аграрного ринку;
- низький рівень протекціонізму вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника;
- незавершеність земельної реформи тощо [1].

Вказані проблеми у всіх країнах частково вирішуються шляхом субсидування аграрного сектора економіки. Так, для розвинених країн існує стандарт – обсяг субсидій, що визначається кліматичними умовами (середньорічною температурою повітря), при цьому південні країни субсидують у середньому 10 дол. / га, а, наприклад, Норвегія – 3,5 тис. дол. / га [2, с. 228]. Для України, за оцінками експертів, зокрема [3], обсяг субсидій може скласти близько 500 дол. / га.

Дані проблеми є комплексними, багатовимірними, а тому їх вирішення залежить не стільки від суб'єктів господарювання, домогосподарств і сільських територіальних громад, скільки від ефективної аграрної політики та достатнього обсягу державного фінансування. В кінцевому рахунку головною метою державного фінансування аграрного сектору економіки буде забезпечення зростаючої динаміки рівня продовольчої безпеки держави.

Отже, державне фінансування аграрного сектору національної економіки реалізується шляхом передачі бюджетних коштів на безповоротній і безоплатній основі для покриття програмно-цільових видатків з метою його фінансової підтримки державою. При цьому об'єктивними умовами реалізації процесу державного фінансування є дефіцит публічних фінансових ресурсів і необмеженість комплексних фундаментальних проблем в аграрному секторі, вирішення яких без участі держави є неефективним або неможливим.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p>.
2. Цвырко А.А. Финансовое обеспечение аграрного сектора экономики / А.А. Цвырко // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2011. – № 1-2/2011. – С. 228–234.
3. Гордеев А. Реализация Госпрограммы развития сельского хозяйства – залог продовольственной стабильности страны / А. Гордеев // АПК: экономика, управление. – 2008. – № 7. – С. 5–9.

Бондаренко А.О., Григоренко М.С.

*Науковий керівник: Дем'янишина О.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОБЛІК ЗАПАСІВ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Згідно Класифікатору видів економічної діяльності (найновіший КВЕД ДК 009:2010 затверджено наказом Держкомстату від 23.12.2011 р. №396) (код 56.1), діяльність ресторанів включає «діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, які працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання». Таким чином, виходить, що ресторан – це місце, де відвідувачі можуть (їм дозволено) не лише купити їжу та напої, а й також спожити їх [1].

Якщо подивитися неупереджено, ресторанний бізнес одночасно включає:

- а) чисту роздрібну торгівлю купованими товарами;
- б) роздрібний продаж кухонної продукції для споживання її у ресторані.

При цьому дуже важливо, що завжди має місце роздрібна ціна, структура якої містить два елементи: собівартість купованого товару (або продовольчої сировини) і торгову націнку ресторану. Таким чином, відмінність ресторану від магазину, по суті, полягає тільки у наявності кухні (і то лишень у магазині з повним самообслуговуванням). А так усе у них спільне. Тим паче що у великих супермаркетах також продають страви власного приготування, але без можливості її споживання «біля прилавка».

Таким чином, ресторанний бізнес за своєю специфікою (враховуючи, зокрема, спосіб і мету калькулювання) – це роздрібна торгівля (продаж) продуктами харчування, як купованими, так і стравами власного приготування (кухонною продукцією) з наданням клієнтові можливості споживання на місці продажу. А самостійною галуззю вважати діяльність ресторанів можна лише умовно [2].

Згідно з п. 5 ст. 8 Закону про бухгалтерський облік, підприємство самостійно визначає облікову політику підприємства; обирає форму бухобліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації у них з дотриманням єдиних принципів, установлених цим Законом, та з урахуванням особливостей власної діяльності і технології обробки облікових даних [3]. Одним із основних принципів, на яких ґрунтуються бухгалтерський облік та фінансова звітність, є принцип превалювання суті над формою, згідно з яким операції обліковуються відповідно до їхньої суті, а не лише виходячи з юридичної форми (ст. 4 Закону про бухоблік). Це означає, що бухгалтерські проведення треба складати насамперед виходячи з економічної суті операцій, а не лише з норм договору чи інструкції. Тож на випадок відсутності необхідного проведення у переліку типових проведенень в абз. 4 розділу I Інструкції № 291 сказано (причому цілком чітко), що порядок ведення кореспонденції рахунків, яку не наведено в Інструкції, встановлюється підприємством виходячи з норм цієї Інструкції, П(С)БО, інших нормативно-правових актів з бухобліку й управлінських потреб.

Облік запасів у ресторанах (не зважатимемо лише на тару, облік якої загалом подано нижче на числовому прикладі), зауважимо, що, згідно з п. 4 П(С)БО 9, до запасів належать такі види активів, як:

- 1) активи, що утримуються для подальшого продажу (товари; готова, у т. ч. і кухонна, продукція);
- 2) активи, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво);
- 3) активи, що утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством (сировина, матеріали, тара тощо).

Для ведення відповідного обліку Інструкцією № 291 передбачено рахунки класу 2 «Запаси».

З огляду на те, що ресторани діють у сфері роздрібною торгівлі, треба буде так чи інакше використовувати рахунок 28 «Товари». Згідно з

Інструкцією № 291, на рахунку 28 «Товари» ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу. Цей рахунок використовують, зокрема, торговельні підприємства й організації, а також підприємства громадського харчування. Зауважимо, що слова «з метою продажу» вживаються в Інструкції у загальному сенсі, зокрема щодо всієї сфери роздрібної торгівлі, а отже, і ресторанного бізнесу. Тому для обліку сировини у коморах ресторанів залишається використовувати лише субрахунок 281. Таким чином, закуплена продовольча сировина, як і куповані товари, обліковуються у коморах ресторанів на субрахунку 281 «Товари на складах» [4].

Під час надходження всіх продуктів (тобто купованих товарів і сировини) до комори ресторану вони оцінюються за собівартістю. Це впливає з п. 8 П(С)БО 9, згідно з яким придбані (отримані) запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю (зазначено «зараховуються на баланс», а не «відображаються у балансі», оскільки мається на увазі первісне відображення запасів в обліку). А первісною вартістю запасів, придбаних за плату, є собівартість запасів, що складається з таких фактичних витрат, як сума, що сплачується постачальникові (за мінусом непрямих податків); транспортно-заготівельні витрати тощо (п. 9 П(С)БО 9).

Під час передавання продовольчої сировини з комори ресторану на кухню сировина оцінюється за собівартістю. Згідно з п. 16 П(С)БО 9, під час відпуску запасів у виробництво здійснюється їх оцінка за одним із таких методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних витрат; ціни продажу. При цьому для всіх одиниць бухобліку запасів, що мають однакове призначення й однакові умови використання, застосовується тільки один із наведених методів. Це означає, що застосовується не будь-який метод за вибором підприємства, а саме той один із зазначених методів, який підходить для ситуації, відповідає її умовам. З огляду на широкий асортимент сировини у коморі та нерідку зміну цін постачальників на сировину кожного виду доцільним буде облік за середньозваженою собівартістю.

Таким чином, надходження від постачальників запасів до комори відображається проведенням Д-т 281 К-т 631 (за мінусом ПДВ) за собівартістю придбання. Передача запасів із комори на кухню обліковується проведенням Д-т 23 К-т 281, а до торгового залу – Д-т 282

К-т 281 за середньозваженою собівартістю.

Кінцева мета складського обліку – оптимізація витрат і роботи закладу в цілому. При цьому ефективно управляти рестораном без аналітики неможливо. Для того щоб приймати оперативні рішення і контролювати роботу підрозділів, потрібні точні дані про обіг продукції, кількості витрачених і списаних товарів, динаміці вартості закупівель тощо.

Ручні розрахунки – процес трудомісткий. Варто враховувати, що деякі товари продаються: 1) без обробки, з певних виробляють; 2) напівфабрикати, а згодом; 3) готові страви. В ході інвентаризації враховуються всі 3 категорії продукції. Крім того, продукти закріплюються за кухнею, баром, складом, кондитерським цехом, суші-баром і іншими підрозділами з різними відповідальними особами. Це також фіксується в процесі ведення складського обліку.

Щоденна і щомісячна калькуляція забирає багато часу, тому на те, щоб вести повноцінну аналітику, часто не вистачає ресурсів. А результат ручних розрахунків – округлений, з високою похибкою. «Спочатку ми вели складський облік вручну, – розповідає Аліна Вишнякова, керуюча дитячим кафе «Мумі-кафе», м. Київ, – а коли у нас з'явилася електронна версія, всі співробітники були в захваті. Вона на порядок полегшує і прискорює роботу».

При використанні автоматизованої системи складського обліку в програму вводяться всі дані про страви в меню: інгредієнти, їх кількість, спосіб обробки і т.д. Потім списання товарів зі складу відбувається автоматично – в момент оформлення замовлення. При правильно введених даних похибка в розрахунках мінімальна.

Перед прийняттям рішення про автоматизацію закладу ресторатор повинен розібратися, для чого вона йому потрібна. Ігор Петров, керівник компанії POS Sector, зазначає: «Багато різних закладів, процесів і завдань. Трапляються загальні труднощі, наприклад, проблема крадіжок. Але критерії вибору у кожного закладу будуть свої. Це можуть бути простота навчання роботі в програмі, простота установки станцій і залученість в цей працівників, можливість отримання звітів в реальному часі і т.д.» [5].

Кожна система автоматизації складського обліку має свої функціональні особливості.

Всі вони розроблені для того, щоб: контролювати рух товарів; створювати калькуляції страв з автоматичним розрахунком їх собівартості;

автоматизувати списання продуктів зі складу на підставі реалізації страв; проводити інвентаризацію; отримувати звіти для аналізу та оптимізації роботи ресторану.

Отже автоматизована система складського обліку дозволяє мінімізувати вплив «людського фактор» – похибок в розрахунках, некоректні розрахунки необхідної кількості товарів і злодійства. Завдяки цьому витрати ресторану скорочуються.

Список використаних джерел:

1. Класифікатору видів економічної діяльності ДК 009:2010 2010 затверджено наказом Держкомстату від 23.12.2011 р. № 396) (код 56.1) «діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, які працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://evrovektor.com/kved/2010/406/Dijalnist-restoraniv-nadannja-poslug-mobilnogo-kharchuvannja>.
2. Короп О. Ресторанний бізнес: специфіка обліку за П(С)БО // Журнал Дебет-Кредит «ДК» №29/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://online.dtkr.ua/Book/%C2%AB%D0%94%D0%9A%C2%BB%20%E2%84%9629.epub/navPoint-7>
3. Конституція України. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» Стаття 8. «Організація бухгалтерського обліку на підприємстві» № 996-XIV від 16.07.1999. : прийнята м. Київ, 16 липня 1999 року. – Київ : Велес 1999 р. – (Серія видань «Офіційний документ»).
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій/ Документ z0893-99/, поточна редакція – Редакція від 24.07.2015, підстава z0789-15 ; Міністерство фінансів України; Інструкція від 30.11.1999 № 291 Київ : Велес 2015 р., (Серія видань «Офіційний документ»).
5. Годунова А. Складський облік в ресторані : Автоматизація процесу журнал «Академія гостеприимства» №1 Лютий 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hotel-rest.com.ua/article/skladskoy-uchet-v-restorane-avtomatizaciya-processa>.

Браславська Л.В.

*Науковий керівник: Дем'янишина О.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

Кожен регіон України володіє багатим рекреаційно-туристичним потенціалом, який при ефективному використанні здатний не лише

привести до відродження рекреаційно-туристичних комплексів, а й дати поштовх для розвитку економіки. На розвиток регіонального туризму впливає, в першу чергу, ефективне державне управління туризму, яке в змозі фінансувати усі витрати. Незважаючи на те, що туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури, державна і регіональна політика формування механізму стратегічного управління туристичною сферою залишається, на жаль, недостатньо послідовною та обґрунтованою.

Туризм відіграє вирішальну роль у соціально-економічному розвитку країни, що впливає на стан світової економіки. Над тенденціями та перспективами розвитку туризму працювали вчені різних країн, серед них є українські вчені: М. Бондаренко, Н. Гостєва, М. Смаль, І. Смаль, В. Суходуб. Основні проблеми, умови та чинники розвитку туризму розглядаються у працях вітчизняного науковця А. О. Мельник [2, с. 78]. Дослідження проводилися в різний період часу. Однак, ще багато питань стосовно розвитку туризму потребують додаткового вивчення та дослідження, особливо з питань аналізу впливу туристичної сфери на інші галузі економіки України. Питання механізму визначення та оцінки вкладу туризму в національну економіку України й досі не достатньо глибоко досліджені й залишаються актуальними для подальшого вивчення.

Важливою умовою розвитку регіонального туризму в Україні є формування дієвого управлінського механізму, який у своїй роботі міг поєднати державне регулювання та контроль над ринком туристичних послуг. Функціонування туризму в сучасних умовах має цілий ряд вагомих факторів, які впливають на розвиток туристичної галузі, і можуть, як сприяти її розвитку, так і гальмувати цей процес. Головне значення серед механізмів впливу на розвиток туризму має: недосконалість нормативно-правової бази, відсутність дієвої державної програми регулювання туризму, не вистачає чітко розроблених методик реалізації туристичної сфери обслуговування.

Державне регулювання туристичної сфери включає в себе сукупність методів впливу, нормативно-правової бази, законів, актів, що мають перелік завдань, які повинні виконуватися своєчасно та контролюватися відповідними органами. Головна мета державного регулювання туризму вважається створення сучасного конкурентоспроможного і високоефективного туристичного комплексу, який зможе забезпечити, з однієї сторони, сприятливі можливості для задоволення потреб

українських і зарубіжних громадян в туристичних послугах, а з другої сторони, – це вагомий внесок у розвиток економіки, що відбудеться за рахунок збільшення кількості робочих місць, надходження податкових виплат до місцевого бюджету, надходження іноземної валюти, раціонального використання культурної спадщини.

Основними важелями державного втручання в туристичну сферу є такі: розробка законодавчої бази, яка регламентує основні питання розвитку туристичної сфери, включаючи економічне стимулювання розвитку перспективних видів туризму (досягається запровадженням податкових пільг і особливих умов інвестування), а також розробку правил функціонування туристичних підприємств; розробка антикризових програм, які дають змогу пом'якшити несприятливі наслідки нерівномірного розвитку світових економічних процесів; вирівнювання рівнів економічного розвитку регіонів за допомогою визначення пріоритетів і розмірів державної підтримки; координація темпів розвитку туристичної галузі й суміжних галузей; регулювання туристичних потоків шляхом формування попиту та розширення пропозиції в області туристичних послуг [3].

Організаційно-управлінський механізм галузі туризму формують державні та недержавні організаційні структури, які утворені на різних рівнях механізму та реалізують свої рішення через важелі впливу, що належать до їх повноважень, а саме через нормативно-правове регулювання, податкову політику, бюджетно-фінансову політику, інформаційне забезпечення [1, с. 54].

Отже, для вирішення проблем розвитку регіонального туризму потрібні нові методологічні підходи до формування регіональної туристичної політики, розробка комплексу макроекономічних показників стану туристичної сфери та інші. Актуальність та невідкладність вирішення проблем, пов'язаних з активізацією державної туристичної політики, необхідність удосконалення системи стратегічного управління регіональним рекреаційно-туристичним комплексом.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М.П. Бондаренко // Економіка і прогнозування : [Науково-аналітичний журнал]. – 2011. – № 1. – С. 104-119.
2. Мельник Ю.М. Стратегічне управління туристичним підприємством на міжнародному ринку/ Ю.М. Мельник // Психологія і суспільство. – 2012. – № 2. – Львів : Цетнар. – С. 58-63.

3. Бондаренко М.В. Стабілізація та підтримка розвитку індустрії туризму в умовах економічної турбулентності [Електронний ресурс] / М.В. Бондаренко ; БГЭУ. – Режим доступу : <http://www.nbuiv.gov.ua>.

Бузань Л.О., Прокопенко І.С.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ

Невід’ємною частиною системи бюджетного управління є бюджетний процес, який включає наступні етапи: бюджетного прогнозування (прогноз економічного розвитку держави); планування бюджету (складання і затвердження бюджету); виконання бюджету (забезпечення наповнення і витрат бюджету); контроль бюджету (фінансовий аудит і аудит ефективності управління бюджетом); аналіз бюджету (порівняння бюджетного плану зі звітом про виконання бюджету, аналіз результатів) [1].

Головним елементом бюджетного управління є бюджетне планування, його теоретичні основи і практика функціонування визначають якість та ефективність бюджетної політики держави та її регіонів.

Аналізуючи процес здійснення бюджетного планування, варто, дати визначення поняття «бюджетне планування».

На думку науковців, бюджетне планування варто розглядати як процес розроблення планів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади та місцевого самоврядування, з метою достовірного й достатнього визначення обсягу та джерел формування бюджетних доходів, оптимального розподілу видатків і збалансування бюджету на відповідний період [2].

Бюджетне планування повинне забезпечити необхідні макроекономічні пропорції розвитку держави, виявити реальні джерела надходжень за всіма напрямками та платниками податків і зборів по всіх бюджетних рівнях, ефективно розподілити за напрямками та між регіонами бюджетні видатки, сприяти найбільш ефективному використанню бюджетних коштів галузями народного господарства, забезпечити мінімальний рівень соціальних потреб, утворити необхідні

соціальні резерви, передбачити в системі здійснення бюджетних платежів можливість прозорого бюджетного контролю.

Рівень бюджетного планування залежить від багатьох чинників:

- 1) чіткості формування цілей і завдань, які вирішує держава;
- 2) достовірності інформації, яка використовується при складанні бюджету;
- 3) застосованих методів та прийомів тощо.

Тактичні завдання бюджетного планування відображають механізм складання проекту бюджету. Насамперед, це триєдине завдання: перше – визначення реальних джерел і достовірних обсягів доходів бюджету; друге – оптимізація структури видатків бюджету; третє – досягнення збалансованості між доходами і видатками [4].

Вирішення вказаного триєдиного завдання – це постійний процес зважування різних варіантів проекту бюджету, вибір певного із них, нова оцінка тощо. Це звичайна процедура, однак завжди необхідно знати ту межу, де необхідно зупинитись, інакше процес бюджетного планування може прийняти нескінченний характер.

Узагальнюючи напрацювання учених можна навести перелік основних принципів бюджетного планування: наукова обґрунтованість; оптимальна збалансованість між рівнем оподаткування платників податків і рівнем соціальних виплат; центральне місце бюджетного планування в системі фінансового планування; цілісність, що передбачає взаємоузгодженість поточних та прогнозних показників; директивний характер бюджетних виплат; єдність загальнодержавних та місцевих виплат; наявність відповідних бюджетних резервів; демократичність [3].

На нашу думку, до основних недоліків бюджетного планування можна віднести застарілу методологічну базу, застосування нормативно-статистичного методу, який базується на фактичних даних за попередній рік і частину поточного року і на прогнозі основних макропоказників, що вже не відповідає передовій світовій практиці.

Удосконалення бюджетного планування потрібно здійснювати шляхом: зменшення бюджетних програм, спрямованих на поточне споживання та таких, що не сприяють економічному розвитку; підвищення контролю використання бюджетних коштів; підвищення значення принципів прозорості та відкритості при складанні бюджету; вдосконалення системи взаємодії всіх учасників процесу бюджетного планування; врахування досвіду інших країн.

Список використаних джерел:

1. Микитюк І. С. Бюджетне планування як елемент управління бюджетом [Електронний ресурс] / І. С. Микитюк // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 230-234. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2014_22\(1\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2014_22(1)_43).
2. Бюджетна система : [підручник] / за наук. Ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Тернопіль : Екон.думка, 2012. – 871 с.
3. Лиско Н. А. Бюджетне планування: актуальні проблеми та пріоритетні напрямки розвитку [Електронний ресурс] / Н. А. Лиско // Економіка і управління. – 2012. – № 1. – С. 52-55. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2012_1_12.
4. Бернада К. Сучасний стан бюджетного планування в Україні [Електронний ресурс] / К. Бернада // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2013. – Вип. 35(1). – С. 135-141. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2013_35\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2013_35(1)_22).

Гвоздєй Н.І.,

к. е. н., старший викладач

Уманський національний університет садівництва

Бержанір І.А.,

к. е. н., старший викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах недостатній рівень банківського менеджменту зумовлює погіршення надійності банківської діяльності і навіть банкрутство окремих вітчизняних банків. Специфіка управління комерційними банками полягає в тому, що останні змушені працювати в умовах нестабільної економічної ситуації. Це впливає на якість банківських продуктів і засобах управління банківським портфелем.

Отже, питання удосконалення організації банківської діяльності в сучасних умовах належать до найбільш актуальних як у науковому, так і організаційно-методичному аспектах. Проблема ефективного управління банківською діяльністю привернула увагу багатьох науковців та практиків. Зокрема, питанню банківського менеджменту присвячені роботи О. Заруби, О. Лаврушина. Особливу увагу організації управління ресурсами та фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах приділяють В. Кочетков, І. Сало, А. Мещеряков та інші вчені.

В умовах мінливого зовнішнього середовища суттєво зростає ймовірність настання негативних наслідків управлінських помилок, що в

загальному призводить до зниження ефективності банківської діяльності. Використання управлінського обліку впливає на всю систему внутрішнього контролю банку, формує реальні можливості для удосконалення його управління.

Стабілізація економічних процесів вплинула на зміну поглядів на банківську сферу як джерело надприбутків. Активізація функцій банків у процесах залучення, накопичення та розміщення коштів із наступним кредитуванням галузей національної економіки зумовлює необхідність опрацювання раціональних механізмів управління банківською діяльністю. В даний час вітчизняну банківську систему сформовано, а подальший її розвиток безпосередньо залежить від ефективності діяльності вже існуючих банків та від їх здатності наповнити ринок банківськими продуктами.

Успішний розвиток банківської діяльності значно залежить від ефективності та своєчасності управлінських рішень. Сучасні умови діяльності банку унеможливають прийняття рішень на підставі лише інтуїції, вимагаючи отримання інформації про реальний стан справ у режимі реального часу. Тому керівництво вищої та середньої ланки має володіти інформацією про структуру доходів та видатків, планові та фактичні показники діяльності і не тільки загалом по банку, але й у розрізі його окремих підрозділів. Це дає змогу здійснити мотивований вибір управлінських рішень.

Оскільки банк є системним підприємством, то до нього можна застосовувати підходи до управління, що розроблені для подібних структур. Ефективна інформаційна система має визначальне значення у життєдіяльності кожного суб'єкта господарської діяльності, особливо для функціонування банків. Необґрунтовані управлінські рішення призводять до значних втрат, зниження ліквідності, платоспроможності та, як наслідок, – до банкрутства.

Планування і координація подальшої діяльності банку базується на відповідних аналітичних розрахунках. Основними об'єктами системи управлінського обліку є: витрати (поточні і капітальні) та доходи в цілому і окремих структурних підрозділів; собівартість як форма цільового спрямування витрат; внутрішнє ціноутворення (трансфертні ціни); планування; внутрішня звітність.

Характерною ознакою управлінського обліку є взаємозв'язок його складових: планування, обліку, аналізу, контролю і регулювання [1].

Обліковий компонент – лише один із елементів цього взаємозв'язку, хоча досить важливий – він становить інформаційну основу управління внутрішньою діяльністю банку, впливаючи на його стратегію і тактику.

Водночас ефективне управління, що веде до успіху, передбачає прогнозування та своєчасне передбачення можливих змін, пристосування до них і контроль за їх рухом. Акціонери, депоненти і працівники банку розраховують на такий рівень управління діяльністю банку, який зможе забезпечити безпеку фондів і заощаджень, а також прибутковість операцій. У зв'язку з цим поняття ефективного управління охоплює такі основні напрями: стратегічне планування; маркетинг; управління технологічним розвитком; фінансовий контроль; підготовка кадрів [2].

Вітчизняні банки приділяють мало уваги розробці і впровадженню стратегії. З точки зору стратегічного менеджменту, основне значення має постановка і організація досягнення мети. Оскільки для банку, з огляду на специфіку його роботи, особливе значення має управління фінансами, то у стратегії на перше місце виходить правильна постановка фінансової мети.

Отже, з метою забезпечення апарату управління інформацією щодо найефективнішого управління діяльністю підрозділів банку система управлінського обліку повинна містити такі основні елементи: центри відповідальності; контрольовані показники; первинні документи управлінського обліку; облікові реєстри для групування даних; форми управлінської звітності; облікові процедури збору, оброблення і представлення інформації користувачам. Це дозволить досягти найвищого фінансового результату. Так як, банківський менеджмент, насамперед, має забезпечити належну фінансову стійкість кредитної установи, бо нездатність задовольняти потреби клієнтів банку в перерахуванні коштів може не просто підірвати конкурентні позиції на ринку чи навіть призвести до банкрутства окремого банку, але й викликати низку фінансових проблем у багатьох інших банківських установ і, у кінцевому підсумку, поставити під сумнів платоспроможність усієї кредитної системи країни.

Список використаних джерел:

1. Банківський менеджмент : [навч. посіб.] / О.А. Кириченко, І.В. Геленко, С.Л. Рогольта ін.; 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 438 с.
2. Банківська система України : [монографія] / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 187 с.

Гордєєв М.В.

*Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА РЕАЛІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Страховання життя є одним з центральних видів страхування та має велике соціально-економічне значення. Страховання життя поєднує у собі можливість для громадян одержати страховий захист від існуючих ризиків та заощадити кошти.

Відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р., під страхуванням життя розуміють «вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи» [2].

Сьогодні на українському ринку страхування життя пропонуються три основних групи страхування: а) страхування на дожиття, змістом якого є нагромадження визначеної страхової суми до кінця дії договору страхування. Таке страхування сприяє зміцненню матеріального добробуту населення, дає можливість створювати грошові джерела для додаткового страхового захисту вже досягнутого рівня життя; б) змішане страхування життя – накопичувальне страхування з одночасним страховим захистом на випадок смерті з метою забезпечити визначений капітал до потрібної дати (наприклад, для покупки будинку, навчання, весілля і т.п.); в) пенсійне страхування – накопичувальне страхування для забезпечення додаткового (наприклад, щомісячного) доходу протягом визначеного терміну чи довічно, після виходу на пенсію чи досягнення якогось віку.

Формування ринку страхування життя має інституціональне значення в розвитку економіки. Виконуючи функцію накопичення грошових коштів, страхування життя акумулює внутрішні інвестиційні ресурси суспільства, і сприяє поліпшенню економічного стану країни. Загальновідомо, що у

розвинутих країнах частка страхових компаній в інвестуванні економіки становить біля 30% [1].

Аналіз розвитку вітчизняного ринку страхування життя свідчить, що кількість укладених договорів та обсяг страхових платежів за ними, залежить від рівня добробуту населення країни. Експерти вважають, що ріст платежів зв'язаний з підвищенням купівельної спроможності населення, розвитком іпотеки, формуванням середнього класу і деяких переваг програм страхування у порівнянні з іншими видами забезпечення і нагромадження. Крім того «реанімація» класичного страхування життя в Україні тісно пов'язана зі змінами в оподатковуванні прибутку підприємств, у нарахуванні прибуткового податку.

Страхування життя в Україні тільки починає розвиватись та має значні перспективи розвитку. Стримуючими факторами є не лише відсутність у населення коштів, а й недовіра як до конкретних компаній, що здійснюють такий вид страхування, так і загалом до всієї сфери страхування. Водночас сьогодні не можна не відзначити позитивні кроки України на шляху до створення системи страхування життя, здатної захистити права та інтереси учасників страхових відносин. Значні обсяги страхових виплат по страхуванню життя все більше і більше залучають потенційних страхувальників. Почуваючи себе захищеними, люди і надалі виявлятимуть інтерес до цього виду страхування і до страхування взагалі. Реформування ринку страхування життя в Україні, на думку вчених, має здійснюватись з урахуванням його теперішнього стану, соціального значення, а також притаманного цій підгалузі потужного інвестиційного потенціалу.

Найближчими перспективами у регулюванні ринку страхування життя, мають стати: впровадження європейських принципів регулювання страхової діяльності; забезпечення прозорості страхового ринку, шляхом забезпечення достовірної та регулярної фінансової звітності; боротьба за чистоту страхового ринку, шляхом підняття стандартів та посилення відповідальності за їх невиконання; капіталізація сектора [3].

Вирішення проблем соціального захисту за рахунок страхування життя у розвинутих країнах перевірено часом і стимулюється державою, оскільки зменшує кількість людей, що залежать від підтримки держави.

Отже, страхування життя є важливим засобом захисту рівня добробуту та забезпечення стабільності економічної системи і досить могутнім джерелом внутрішніх інвестицій.

Сприяти розвитку українського ринку страхування життя має насамперед держава і саме вона має: провести заходи стосовно популяризації страхування життя, які б підвищили ступінь довіри до інституту страхування загалом; запровадити умови, які б дозволили страховикам пропонувати привабливі програми нагромадження капіталу і були б доступні більш широкому загалу потенційних страхувальників.

Список використаних джерел:

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика / О. О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Закон України «Про страхування» (зі змінами і доповненнями) №5459-VI (5459-17) від 16.10.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5459-17>
3. Фурман В.М. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи їх розв'язання / В.М. Фурман // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 131–140.

Григоренко В.О.

*Науковий керівник: Білошкурський М.В., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління забезпеченням економічної безпеки промислового підприємства – це безперервний процес, що знаходиться в певному зовнішньому середовищі, стабільності його функціонування, фінансової рівноваги і регулярного отримання прибутку, а також можливості виконання поставлених цілей і завдань, здатності його до подальшого розвитку і вдосконалення на різних стадіях життєвого циклу підприємства і в процесі зміни конкурентних ринкових стратегій.

Нерозривно пов'язаною з вирішенням проблеми управління забезпеченням економічної безпеки промислових підприємств є оцінка її рівня. Зазначена оцінка повинна бути відправною точкою в розробці та коригуванні заходів щодо підвищення рівня забезпечення економічної безпеки на промисловому підприємстві і в той же час показником результативності цих заходів. Вона проводиться шляхом вибору і аналізу відносних значень різних показників забезпечення економічної безпеки за певними її складовими, що відображає стан економічної безпеки підприємства з урахуванням змін стадій життєвого циклу підприємства і

зміни його конкурентних ринкових стратегій [1].

Динамічні зміни економічної безпеки підприємства багато в чому залежать від стадії життєвого циклу, на якому воно знаходиться. На стадії створення підприємства основними загрози щодо забезпечення економічної безпеки виступають загрози від неправильного позиціонування підприємства на ринку і від помилок при створенні продукту. Вони можуть виявитися катастрофічними для підприємства, яке створюється. На цій стадії життєвого циклу підприємства виникає гостра необхідність у дотриманні комерційної таємниці.

Стадія зростання підприємства – найбільш небезпечна стадія з точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства, тому що позиція підприємства ще не стабільна і піддається впливу зовнішніх і внутрішніх загроз. Тому з точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства на цій стадії рекомендується найбільшу увагу приділяти питанням розширення виробництва та вдосконалення менеджменту [2].

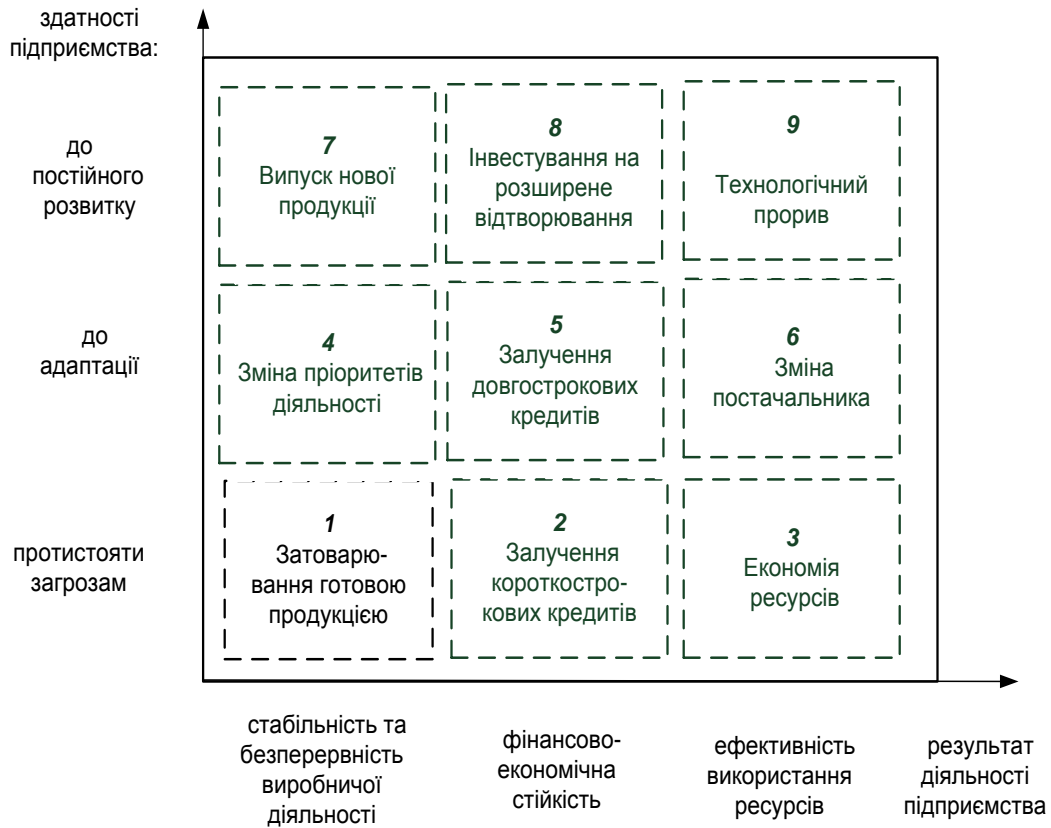
На стадії зрілості підприємство вже захопило необхідну частку ринку і основна його мета – утримання завойованих позицій. Основними інструментами забезпечення високого рівня економічної безпеки є маркетинг, розробка нових продуктів, застосування нових технологій, а також удосконалення існуючих способів виробництва.

Стадія спаду підприємства характеризується низьким рівнем забезпечення економічної безпеки. Найбільша увагу тут повинна приділятися фінансовим питанням і збереженню ефективних напрямів діяльності, які повинні служити основою для виходу підприємства з кризи або створення нових виробництв [3].

Крім урахування життєвої стадії підприємства надзвичайно важливо розробити стратегічне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства (рис. 1), яке б інтегрувало в собі досягнутий рівень економічної безпеки підприємства та його здатності до забезпечення економічної безпеки в майбутньому.

Квадранти 1, 2, 3 характеризуються стратегіями формування системи економічної безпеки підприємства, зважаючи на те, що при позиціонуванні підприємства в цих квадрантах воно може лише протистояти загрозам, які виникають. Поки що не розроблено стратегічних або тактичних заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Перший квадрант може характеризуватись стратегією формування системи економічної безпеки підприємства при затоварюванні готовою продукцією. Така

ситуація пов'язана з тим, що підприємство стабільно та безперервно випускає продукцію без проведення маркетингових досліджень, отже, існує значна небезпека затоварювання готовою продукцією складів до моменту сформованості та дієвості системи його економічної безпеки.

Рис. 1. Стратегічне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства

Основною відмінністю блоку квадрантів 4, 5, 6 є те, що в них удосконалюється уже сформована система економічної безпеки підприємства. На цих етапах можна стверджувати про ефективне тактичне управління економічною безпекою підприємства. Четвертий квадрант характеризується стратегією удосконалення системи економічної безпеки підприємства в умовах зміни пріоритетів діяльності підприємства. Така стратегія пояснюється тим, що підприємство вдало адаптується до змін зовнішнього середовища, але не за рахунок випуску основного виду продукції. Адаптація може здійснюватись за рахунок ефективної фінансової діяльності або модернізації продукції.

Стратегії в квадрантах з 7 по 9 характеризуються необхідністю постійного моніторингу роботи сформованої системи економічної безпеки підприємства, так як вони пов'язані, в першу чергу, зі стрімким його

розвитком. При потраплянні підприємства до сьомого квадранта необхідно запроваджувати стратегію постійного моніторингу роботи сформованої системи економічної безпеки підприємства в умовах випуску нової продукції.

Отже, економічна безпека підприємства передбачає стійкий розвиток (тобто збалансований і безупинний), який досягається за допомогою використання усіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Плакіда А. О. Особливості формування структури економічної безпеки / А. О. Плакіда // Дні науки : [збірник тез доповідей]. В 3 т. ; ГУ «ЗІДМУ», 11-12 жовтня 2007. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. – Т. 1. – С. 317-319.
2. Економіка підприємства : [підручник] / М. Г. Грещак, В. М. Колот, А. П. Наливайко, С. Ф. Покропивний та ін. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : [навч. пос. для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.

Грубий Є.Г.

*Науковий керівник: Білошкурський М.В., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Низька мобільність коштів, вкладених у необоротні активи (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції тощо), не означає відмови від комплексу управлінських завдань. Але у цьому випадку процес управління суттєво відрізняється від традиційного механізму прийняття короткострокових фінансових рішень.

Основна мета управління необоротними активами полягає у забезпеченні їх своєчасного оновлення та ефективного використання. Тому в процесі управління необоротними активами вирішуються такі завдання:

- визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій і розширеній основі;

- визначення потреби в нарощуванні необоротних активів для розширення обсягів діяльності;

- визначення можливих способів розширення основних виробничих засобів (будівництво, створення, купівля, оренда, лізинг);

- забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;

- формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Організаційними формами оновлення виробничих засобів на простій основі є:

- поточний ремонт – часткове оновлення основних засобів (фінансується за рахунок витрат виробництва);

- капітальний ремонт – значне відновлення основних засобів і часткова заміна їх окремих видів (фінансується за рахунок частини накопичених амортизаційних відрахувань і списується на витрати підприємства);

- придбання нових видів необоротних активів – заміна зношених основних засобів у межах нагромаджених амортизаційних відрахувань.

При розширеному відтворенні формування (будівництво, створення, придбання) нових видів необоротних активів здійснюється із залученням додаткових фінансових ресурсів (понад накопичену амортизацію): прибутку, довгострокових позик, випуску цінних паперів.

Для визначення потреби у прирості необоротних активів, у випадку їх розширеного відтворення, аналізуються:

- необхідні додаткові площі та потужності для збільшення обсягів діяльності (якщо не можна підвищити коефіцієнт змінності використання наявних виробничих засобів);

- залишок необоротних активів на початок планового періоду;

- планове вибуття необоротних активів у зв'язку з їх фізичним та моральним зносом.

При цьому необхідно володіти в достатньому обсязі інформацією про ціну ресурсів та облікові оцінки виробничих засобів, оскільки в практиці фінансового менеджменту приріст необоротних активів завжди визначається лише у вартісних показниках (для планування потреби у фінансових ресурсах).

Отже, управління необоротними активами в умовах ринкової економіки передбачає оптимізацію фізично і морально застарілих основних засобів, скорочення об'ємів незавершеного будівництва, а також максимальне прискорення обороту реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Дем'янишина О.А.

к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Сучасний стан аграрного виробництва є основою зростання економіки держави. Ринкові перетворення в економіці України зумовили виникнення поряд з державними, приватними, орендними підприємствами появу фермерських господарств. Останнім часом кількість фермерських господарств зростає. Так, за даними Держстату, станом на 1 січня 2016 року, в Україні налічувалося 32 303 фермерських господарств.

Згідно з Законом «Про фермерське господарство» такі господарства зобов'язані використовувати бухгалтерський облік, складати та подавати фінансову звітність.

Потрібно зазначити, що бухгалтерський облік у фермерських господарствах відзначається певною специфікою, оскільки такі господарства здебільшого невеликі і використовують працю членів однієї родини.

На практиці фермерські господарства при організації та веденні бухгалтерського обліку повинні керуватися положеннями Методичних рекомендацій № 189, розроблених ще в 2001 році для селянських (фермерських) господарств, адже формально їх ніхто не скасовував.

Однак на даний час у «чистому» вигляді їх використовувати неможливо, оскільки вони суттєво застаріли. Наприклад, в Методичних рекомендаціях № 189 не враховано специфіки відображення біологічних активів за П(С)БО 30 «Біологічні активи», що для багатьох фермерських господарств є визначальним.

Крім того, слід враховувати, що інструкції щодо вибору форми ведення бухгалтерського обліку містяться також у Законі про

бухгалтерський облік (ч. 3 ст. 2, ч. 3 ст. 3, ч. 3, ч. 7 ст. 11) та у П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». В результаті, бухгалтери фермерських господарств можуть використовувати вище згадані рекомендації лише в частині, що не суперечить вище вказаним нормам.

Фермерські господарства можуть вести бухгалтерський облік чотирма способами: простим, спрощеним, для малих підприємств і для звичайних підприємств.

Крім того, слід пам'ятати, що незалежно від обраної форми бухгалтерського обліку, всі фермерські господарства зобов'язані підтверджувати господарські операції відповідними первинними документами, що складені відповідно до вимог п.2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» № 88.

При цьому можна використовувати як самостійно розроблені документи, так і затверджені форми, зокрема такі:

- спеціалізовані форми первинних документів із обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 27.09.07 р. № 701;

- спеціалізовані форми первинних документів із обліку виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Мінагрополітики України від 21.12.07 р. № 929;

- спеціалізовані форми первинних документів із обліку довгострокових і поточних біологічних активів у сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Мінагрополітики України від 21.02.08 р. № 73;

- спеціалізовані форми первинних документів для суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури, затверджені наказом Мінагрополітики та продовольства України від 19.06.12 р. № 362.

Розглянемо докладніше просту та спрощену форми бухобліку в фермерських господарствах. Основним регістром за простою формою обліку є Книга обліку доходів та витрат, а також два допоміжних регістри – Баланс та Опис майна.

Методичними рекомендаціями затверджено вдвічі скорочену форму Балансу для фермерських господарств, яка побудована на основі балансу для малих підприємств із деякими скороченнями, отже, тепер бухгалтерський облік отримав на додаток до форм № 1 та № 1-м ще й

форму № 1-м (скорочену). На відміну від форми № 1-м, в його активі немає даних про незавершене будівництво, довгострокові фінансові інвестиції, інші необоротні активи, дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом, іншу поточну дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції. Дуже дивно, що у фермерському балансі в пасиві відсутні рядки щодо забезпечення цільового фінансування, а головне – щодо довгострокових зобов'язань.

Основним регістром для обліку за спрощеною формою бухгалтерського обліку є Журнал реєстрації господарських операцій фермерського (селянського) господарства (облік у господарстві, яке відповідає статусу малого підприємства, пропонується вести за формою Журнал – Головна з використанням методу подвійного запису).

Ці журнали нагадують Головну книгу підприємства і теж застосовують принцип подвійного запису. Застосовується також Відомість обліку основних засобів та нарахування амортизації, Відомість обліку розрахунків, Відомість обліку витрат виробництва та вищезгадана спрощена форма Балансу. Можуть застосовуватися й інші регістри бухобліку.

До валових витрат включаються суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), установлених податковим законодавством України.

Таким чином, плата за землю та з власників транспортних засобів теж повинна включатися до витрат фермерських господарств, а не здійснюватися за рахунок їх доходів.

Є ще й таке зауваження. Відповідно до пункту 7.5 Методичних рекомендацій, до складу виробничих витрат не включаються використані на будівництво і придбання основних засобів та закладення багаторічних насаджень кошти та товарно-матеріальні цінності.

Великі фермерські господарства можуть вести облік за меморіально-ордерною, журнальною або журнально-ордерною чи автоматизованою формою на загальних підставах з використанням Плану рахунків та стандартів бухгалтерського обліку. При цьому головним регістром при меморіально-ордерній формі буде Журнал-головна та меморіальні ордери, а при журнально-ордерній – Головна книга, яка ведеться на основі журналів або журналів – ордерів [3, с. 12].

На підставі даних опису майна складають вступний баланс. В господарствах, які використовуватимуть просту форму обліку, вступний

баланс складається за бажанням власника. В активі балансу відображають вартість основних засобів (первісна вартість за мінусом суми зносу), товарно-матеріальних цінностей і незавершеного виробництва; кошти, заборгованість господарству (дебіторська заборгованість) тощо; в пасиві – джерела створення засобів, зокрема, власний капітал та заборгованість господарства (кредиторська заборгованість): банку, юридичним та фізичним особам тощо. Власний капітал – це різниця між наявністю засобів (підсумок активу) і заборгованістю господарства [5, с. 75].

У фермерському господарстві існують також особливості обліку основних засобів, так як їх не багато, то і записи відповідно будуть здійснюватися не по кожній групі. Віднесення вартості основних засобів на витрати виробництва доцільно здійснювати щомісяця, виходячи з встановлених норм амортизації.

Згідно із національними П(С)БО справедливою вартістю є сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Визначення справедливої вартості в обліку біологічних активів ґрунтується на застосуванні ринкових цін (цін активного ринку) на активи та сільськогосподарську продукцію.

Однак деякі фермерські господарства постають перед проблемою неможливості визначення справедливої вартості і оцінюють сільськогосподарську продукцію за фактичною вартістю, оскільки на даний час в Україні відсутній активний ринок [1, с. 22].

Фермерське господарство має значні права і самостійність, а, відповідно, більше проблем щодо організації діяльності, серед яких варто виділити відсутність єдиної методики тлумачення і розрахунку таких економічних показників, як виручка, валовий дохід, витрати, прибуток тощо. Громіздкість операцій та наявність великої кількості облікових реєстрів впливає на трудомісткість обліку і подовження строку облікової роботи та неконтрольованість витрат на деяких ділянках обліку. Це пов'язано з тим, що на віддалених ділянках обліку (поля, кладові та інше) облікові функції виконують люди, які не мають спеціальних навичок; – несвоєчасність проведення інвентаризації пов'язано з тим, що частіше за все інвентаризацію проводять один раз у кінці року, коли на складах у фермерських господарствах найбільше продукції [3, с.14].

Отже, важливо запровадити деякі заходи щодо удосконалення обліку на фермерських господарствах:

- доцільно спростити загальний порядок проведення інвентаризації, який прийнято для великих сільськогосподарських підприємств. Виходячи з особливостей фермерського господарства, на нашу думку, повну інвентаризацію всіх товарно-матеріальних цінностей варто проводити один раз на рік – станом на 1 липня поточного року. Саме у цей період найменші запаси сільськогосподарської продукції урожаю минулого року.

- більшість фермерських господарств не здійснюють жодних витрат, які можна було б віднести до майбутніх періодів, а тому немає необхідності вести рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів». У випадках, коли фермерське господарство орендує основні засоби в інших підприємств чи здійснює підписку на газети чи журнали, такі витрати настільки мінімальні, що їх відразу можна віднести на витрати виробництва.

- важливим є посилення ролі контролю та аналізу за використанням виробничих витрат, що дасть змогу забезпечити групування витрат відповідно до потреб аналізу, а отже впливати на фінансові результати фермерського господарства.

Отже, незважаючи на значні досягнення і напрацювання у цьому напрямі, деякі питання залишаються невирішеними, зокрема, подальшого дослідження потребують суперечливі питання впровадження тієї чи іншої форми обліку, удосконалення окремих форм первинного обліку в залежності від напрямку спеціалізації, обсягів виробництва та реалізації продукції. Тому досить важливим є посилення контролю за обліком у фермерських господарствах та удосконалення організації обліку.

Список використаних джерел:

1. Дерксен М.Ю. Оптимізація основних аспектів організації обліку у фермерських господарствах / М.Ю. Дерксен // Управління розвитком. – 2011. – № 7(104). – С. 20-22.
2. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 року № 973- IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.283.2>.
3. Костенко В. Г. Особливості бухгалтерського обліку і фінансової звітності в фермерських господарствах / В. Г. Костенко // Економіка АПК. – № 2. – 2011. – С. 12-14.
4. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах : Наказ Мінагрополітики від 02.07.2001 року № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0189555-01>.
5. Пилявець В.М. Методичні підходи до здійснення контролю за станом бухгалтерського обліку на фермерських господарствах / В.М. Пилявець // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 5. – С. 74-78.

Дем'янишина О.А.,

к. е. н., доцент

Моспан В.В.,

магістрант

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ринкові процеси у вітчизняній економіці характеризуються посиленням економічної інтеграції між підприємствами, фірмами, компаніями, корпораціями. Одним із найбільш важливих елементів процесу організації управління інтеграційними структурами є фінансове забезпечення діяльності підприємств.

Існуючий механізм фінансового забезпечення стратегічного управління промислових підприємств зазнає змін, зумовлених рядом факторів: зміною організаційної структури управління підприємств, що входять до складу інтегрованих структур; зміною організації бізнес-процесів по продуктовому принципу та делегування їх окремих елементів окремим підприємствам холдингу з метою встановлення найбільш прийнятної для нього політики ціноутворення; зміною політики оподаткування підприємств інтегрованих структур [1].

Оскільки відбувається утвердження інтеграційних процесів між суб'єктами стратегічного управління, виникає необхідність удосконалення механізму його фінансового забезпечення.

Фінансове забезпечення – це сукупність конкретних форм та методів залучення та використання ресурсів. Кожна система приводиться в дію шляхом певних механізмів.

Заєць М.О та ін. визначають фінансовий механізм як сукупність методів і форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [2]. Цієї точки зору дотримується Опарін В.М. Побудову фінансового механізму суб'єктів господарювання вони бачать у складі організаційних структур (включаючи управління), фінансового забезпечення, фінансового регулювання і застосування різних стимулів [3].

Механізм фінансового забезпечення стратегічного управління підприємств покликаний забезпечити високий рівень фінансової самодостатності кожного суб'єкта стратегічного управління; спроможності

їх залучити; фінансову стабільність й стійкість, які передбачають надійність всіх елементів фінансової системи, створення гарантій їх підприємницької діяльності заради стримування впливу дестабілізуючих факторів; розрахункову дисципліну за виконанням грошових зобов'язань у відповідній формі та у визначені строки, на основі дотримання діючих норм законодавства; здатність до розвитку на основі інноваційних стратегій, здійснення постійної модернізації виробництва, ефективної інвестиційної та інноваційної політики [4].

Умовою забезпечення дієвості механізму є визначення його мети, яка полягає в забезпеченні ефективності виконання стратегічних планів підприємств. Тому важливим моментом для ефективного розвитку виробничого та фінансового потенціалу підприємства в умовах реформування галузі слід вважати структурну перебудову. Її можна здійснити за допомогою політики реструктуризації та фінансового оздоровлення потенційно конкурентоспроможних підприємств або через ліквідацію тих, що є збитковими і неперспективними. Необхідність радикальних змін полягає у створенні якісно нового механізму господарювання.

Реалізація заходів із фінансового оздоровлення вимагає системного і комплексного підходу, відповідної психологічної та фахової підготовки управлінського персоналу та керівників, відмови від існуючих стереотипів в управлінні підприємством та від окремих збиткових видів виробництва та діяльності. В рамках кожного підприємства формуються стратегічні цілі розвитку, їх масштаби та глибина, джерела фінансування, можливі соціальні, економічні, екологічні та бюджетні наслідки та можливі варіанти їх згладжування.

Слід також відмітити, що особливості функціонування підприємств в нових умовах господарювання полягають у різних рівнях фінансових потреб, різних можливостях залучення позикового капіталу. Виробничий потенціал підприємств постійно зростає, тоді як можливості фінансування такого розширення діяльності є досить обмеженими.

Важливим моментом формування стратегії фінансового забезпечення та стратегічним завданням фінансової діяльності підприємства комунального господарства є врахування на всіх етапах життєвого циклу підприємства обсягу та джерел його фінансових ресурсів та збереження показників фінансової стійкості.

Як відомо, фінансова стійкість – це здатність підприємства

функціонувати, розвиватись, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість. Тому фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства [5, с. 100].

Кожен фінансовий важіль має свою характеристику і виконує визначену функцію. У своїй сукупності ці важелі взаємозалежні і являють собою цілісну систему понять і показників, за допомогою яких організовуються і регулюються фінансові відносини на підприємствах. Як підсистеми забезпечення пропонується використовувати правове, нормативне, інформаційне забезпечення.

Результатом використання вказаних елементів механізму фінансування буде удосконалення процесу забезпечення фінансовими ресурсами стратегічного управління підприємств інтегрованих структур.

Список використаних джерел:

1. Колосок В.М. Формування фінансового забезпечення стратегічного управління великих промислових підприємств / Колосок В.М., Дроботіна К.М. / Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2012. – № 1(23). – С. 5–11.
2. Опарін В.А. Фінанси (загальна теорія) : [навч. посібник] / В.А. Опарін. – 4-те вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 240 с.
3. Теория финансов / Под общ. ред. проф. Н.Е. Заяц, М.К. Фесенко. – Минск : БГЭУ, 2005. – 351 с.
4. Энциклопедический словарь экономики и права [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law.
5. Даценко Г.В. Використання ефектів моделі життєвого циклу в розробці стратегії управління фінансовими ресурсами підприємств / Г.В. Даценко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2010 – Вип. 4(2) – С. 96–101.

Діденко Т.О.

Науковий керівник: Станіславчук Н.О., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Характеристика ринкового економічного середовища буде неповною, якщо не розглянути таку істотну економічну закономірність, як конкуренція. Конкуренція – це суперництво між різними учасниками

ринкової економіки за найбільш вигідні умови виробництва та реалізації товарів і послуг, за привласнення найбільшого прибутку [3].

Конкуренція являє собою відносини між товаровиробниками з приводу одержання максимальних прибутків на основі розумного ризику та підприємливості [5]. Конкуренція має негативні та позитивні риси. Тривалий час в нашій країні робився наголос в основному на негативних наслідках конкуренції: розорення одних і збагачення інших, посилення соціальної несправедливості, значне зростання майнової диференціації населення, загострення безробіття, інфляції тощо [2].

Позитивна роль конкуренції в ринковій економіці проявляється в ряді функцій, які вона виконує: по-перше, є єдино можливим засобом досягнення збалансованості між попитом і пропозицією і в кінцевому підсумку – між суспільними потребами та виробництвом; по-друге, конкуренція виконує функцію спілкування (кооперації) та погодження інтересів виробників. У результаті поділу праці інтерес кожного з них пов'язаний і взаємодіє з інтересами інших товаровиробників. Через ринковий механізм конкуренція підпорядковує індивідуальні прагнення суб'єктів господарювання суспільним інтересам; по-третє, конкуренція примушує товаровиробників знижувати індивідуальні виробничі витрати, що вимагає від підприємців постійного вдосконалення технічної бази виробництва, знаходження шляхів економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, робочого часу [4].

Виконуючи ці функції, конкуренція безпосередньо впливає на ефективність виробництва, підвищуючи його технічний рівень, забезпечуючи поліпшення якості та розширення номенклатури продукції.

Становлення і утвердження здорової економічної конкуренції в нашому суспільстві – питання не одного року. Серед умов, за яких можливе відтворення ринково-конкурентного середовища, слід зазначити: здійснення земельної реформи; створення ринкової інфраструктури; наявність стимулів до творчої, продуктивної праці; зростання ролі органів місцевого самоврядування у формуванні ринкових відносин; законодавче забезпечення конкуренції як способу ведення ринкового господарства [1].

Отже, конкуренція – це економічні змагання за досягнення найкращих результатів у сфері певної діяльності, боротьба товаровиробників за більш вигідні умови господарювання, отримання найбільшого прибутку, з іншого, – це невід'ємна складова та найважливіший елемент ринкового механізму, що забезпечує взаємодію різних суб'єктів ринку.

Список використаних джерел:

1. Гончарук Т.І. Конкуренція: сучасна економічна характеристика та особливості / Т.І. Гончарук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 2. – С. 130-145.
2. Паламарчук Г.М. Конкурентна політика в перехідній економіці / Г.М. Паламарчук // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3-4. – С. 20-25.
3. Семюелсон Пол А. Макроекономіка / Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. ; Пер з англ. – К. : «Основи», 2012. – С.346-386.
4. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики : [підручник] / З.М. Борисенко. – К. : Таксон, 2012. – 704 с.
5. Балабанова Л.В. Маркетинг : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Балабанова Л. В. – К. : Знання-Прес, 2012. – 645 с.

Єременко А.О.

*Науковий керівник: Дем'янишина О.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Нині, коли харчування є однією з основних послуг у технології туристичного обслуговування, а підприємства масового чи громадського харчування стали невід'ємною складовою процесу приймання та обслуговування туристів, сфера ресторанного господарства визначається як сфера надання послуг, тобто послуга харчування виступає результатом економічної діяльності ресторанного підприємства. Головна задача якої в індустрії ресторанної діяльності визначається концепцією технології гостинності, детермінантом якої є задоволення найвибагливіших потреб споживача. Якщо гості не отримують задоволення від відвідання ресторану, то все інше немає значення.

Виконавцем в сфері надання послуг харчування виступає організація незалежно від організаційно-правової форми, а також індивідуальний підприємець, які надають послуги харчування (ДСТУ 3862-99). Виконавець зобов'язаний дотримуватись лише установлених в державних стандартах, санітарних, протипожежних правилах, технічних документах, інших правилах і нормативних документах обов'язкових вимог до якості послуг, їх безпеки для життя, здоров'я людей, оточуючого середовища і майна.

Загалом підприємства ресторанного господарства виконують три основні взаємопов'язані функції, а саме виробництво кулінарної продукції;

реалізацію кулінарної продукції та організацію її споживання, які у свою чергу слугують свого роду процвітаючим чинником для того чи іншого ресторанного підприємства.

До найбільш поширених помилок ресторанної індустрії можна віднести такі як: надання неякісних послуг в обслуговуванні клієнтів підприємства, туристів; неправильно складене меню, адже воно має плануватися, розроблятися і оформлюватися з розрахунку саме на того споживача, на якого заклад ресторанного господарства планує зробити основну ставку; неправильна реалізація продукції чи послуги або ж невдало вибрана атмосфера закладу.

Таким чином, можна зробити висновок, що успішна робота ресторанного бізнесу залежить від декількох факторів. Як і будь-яка складна система, ресторан починається з задуму його засновників та закінчується контролем функціонування закладу.

Головною ідеєю, яку намагається втілити в життя керівництво підприємства, визначає кредо закладу – заради чого його створено і що робить його відмінним від інших.

Саме це дозволяє визначити ринок закладу, тобто характер клієнтури, а саме вік, стать, національний склад та інші вподобання.

Список використаних джерел:

1. Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства, затверджені наказом Міністерства економіки і з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 р. № 219 зі змінами та доповненнями.
2. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – К. : Знання України, 2002. – 351 с.
3. Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 346 с.

Жовтюк Б.Л.

*Науковий керівник: Демченко Т.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Новостворене підприємство не може почати свою діяльність, не сформувавши власного стартового капіталу, який є сукупністю активів, інвестованих засновниками, і відображає вартість майна підприємства. На

момент створення підприємства власний капітал дорівнює вартості внесених засновниками активів, оцінених за узгодженою ними справедливою вартістю. Використання вкладених активів дозволяє засновникам (власникам) розпочати свою діяльність.

У повсякденному житті під капіталом розуміють: у вузькому розумінні – суму заощаджень, достатню для ведення підприємницької діяльності, а в широкому розумінні – все те, що має певну цінність.

Капітал – це вартість, яка в своєму русі зростає, приносячи дохід, тобто це – самозростаюча вартість.

Класифікація власного капіталу:

- зареєстрований капітал;
- пайовий капітал;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- вилучений капітал;
- неоплачений капітал;
- нерозподілений прибуток.

Основним елементом власного капіталу є статутний капітал – один із основних показників, що характеризує розміри та фінансовий стан підприємства. Він відображається в сумі, що зареєстрована в установчих документах як сукупність внесків (часток, пайових внесків, акцій за номінальною вартістю) засновників підприємства для забезпечення його діяльності. Сума, яка на дату реєстрації суб'єкта господарювання заявлена, але фактично не внесена засновниками, являє собою неоплачений капітал.

Проблема полягає в тому, що власний капітал є не тільки одним із джерел фінансових ресурсів підприємства, а й визначальним чинником прийняття управлінських рішень. Крім того, бухгалтерський облік власного капіталу посідає особливе місце у відносинах підприємства із зовнішніми кредиторами, адже він є основною складовою визначення рівня платоспроможності.

Треба звернути увагу на недосконалість абсолютного визначення маси власного капіталу, яка відображена в «Балансі (Звіті про фінансовий стан)» ф. № 1 будь-якого підприємства, що зумовлено необ'єктивністю оцінки основних засобів. Це є очевидним, якщо співставити облікові дані з реальними показниками, що характеризують стан конкретних об'єктів.

Цей парадокс зумовлений хибним методологічним підходом, за яким знос основних засобів ототожнюється з нарахованою амортизацією, не

зважаючи на різну економічну сутність цих категорій. При чому майже ніколи немає їхньої сумарної totoжності, бо вони співпадають лише на тих підприємствах, де упродовж року не було жодного руху основних засобів.

Важливе місце у стратегії діяльності підприємства займають проблеми ефективного формування, раціонального використання і управління власним капіталом. Метою формування капіталу підприємства є придбання необхідних активів та оптимізація структури капіталу з позицій забезпечення умов ефективного його використання.

На основі бухгалтерської інформації про власний капітал формуються найсуттєвіші показники, які визначають фінансовий стан підприємства та умови його розвитку.

Занібор Я.В.

*Науковий керівник: Бержанір І. А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Управління підприємством являє собою складний процес, який супроводжується різними інформаційними потоками даних, ґрунтуючись на оперативній і достовірній інформації, що знаходить відображення в звітності. Звітність є джерелом контролю стану досліджуваного об'єкта в частині кінцевих результатів, що визначають ступінь досягнення мети. У зв'язку з цим постає проблема оцінки ефективності цих рішень, які повинні бути підтверджені розрахунками, якісно підбраною системою показників, що мають прогностичну цінність.

Правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності визначені Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», а також прийнятими відповідними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [1]. Незалежно від групи, до якої належать користувачі фінансової інформації, всі вони зацікавлені в її повноті, правдивості, неупередженості та своєчасності надання. Для того, щоб відповідати цим вимогам користувачів, наведена у фінансовій звітності інформація має: бути дохідливою і однозначно тлумачитися користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації; містити

лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу оцінити минулі, нинішні та майбутні події, підтвердити та скорегувати їх дані у минулому; бути достовірною – інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів цієї звітності [2].

Основною метою користувачів фінансової звітності є отримання достовірної інформації про стан справ на підприємстві та на цій основі мати можливість прийняти правильне, економічно доцільне рішення по відношенню до підприємства. Так, інформація щодо фінансового стану та результатів діяльності використовується як основа для прогнозування майбутнього фінансового стану, результатів діяльності, спроможності підприємства вчасно виконати свої зобов'язання, сплатити дивіденди тощо. Аналітичні потреби користувачів задовольняються завдяки відповідній структурі фінансових звітів (наприклад, у балансі статті розташовуються у порядку зростання їх ліквідності), наданні зіставної інформації за звітний та попередній періоди [2].

Бухгалтерський управлінський облік використовує прийоми і методи, що дозволяють обробляти й узагальнювати вихідну інформацію. На базі інформації управлінського обліку вирішуються:

- оперативні завдання – визначення точки безбитковості; планування асортименту продукції (товарів), що підлягає реалізації; визначення структури випуску продукції з урахуванням лімітуючого фактора; відмова або залучення додаткових замовлень;

- завдання перспективного характеру, тобто мають довгострокове стратегічне значення – про капіталовкладення; про реструктуризацію бізнесу; про доцільність освоєння нових видів продукції [2].

Рішення цих завдань передбачає довгострокове відволікання власних коштів з обігу, у ряді випадків вимагає довгострокового залучення позикових ресурсів, а тому заслуговує на особливу увагу. Підприємство має фінансувати проект капітальних вкладень в тому випадку, коли дохід за нього перевищує дохід від інвестування власних коштів у цінні папери, які обертаються на фондовому ринку.

Таким чином, для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили такий склад фінансової звітності: баланс;

звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до річної фінансової звітності.

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду та розкриття облікової політики та її змінах, що робить можливим ретроспективний та перспективний аналіз діяльності підприємства.

Отже, в сучасних умовах для результативної діяльності кожному суб'єкту господарювання потрібна інформація про економічних партнерів, які є конкурентами у відповідній сфері діяльності. Вичерпна, достовірна, своєчасна і зрозуміла інформація є запорукою прийняття оптимальних фінансових рішень, спрямованих на зменшення витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку і ринкової вартості підприємства. Це спричинює підвищену увагу до бухгалтерської фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Список використаних джерел:

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Аудит фінансової звітності [Електронний ресурс]: Електронна бібліотека «Буковина». – Режим доступу : http://buklib.net/component/option,com_jbook/task.
3. Кужельний М.В. Організація обліку: навч. посібник. / М.В. Кужельний, С.О. Левицька. – Рівне : НУВГП, 2010. – 205 с.

Кістол А.А.,

викладач

Яцула Я.С.,

студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТІНЬОВА СКЛАДОВА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Однією з найбільших перешкод інтеграції України в європейське співтовариство є саме наявність тіньової складової економіки країни. Вона є відображенням активної криміналізації економічних процесів та низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб.

Як зазначає Ф. Шнайдер: «тіньова економіка – це спосіб бізнесу звільнитись від корупції та тиску влади» [1]. Основною сучасною проблемою тінізації економічних відносин у глобальному вимірі визнано тіньову зайнятість.

На думку учених, неформальна зайнятість – це офіційно незареєстрована трудова діяльність, яка передбачає відсутність юридичного оформлення відносин найму або факту самостійного забезпечення роботою.

Поширення неформальної (тіньової) зайнятості має негативні наслідки для держави та суспільства в цілому, і в першу чергу, це недоотримання надходжень до бюджету та соціальних фондів, які могли б бути спрямовані на розвиток соціальної та економічної сфери, підвищує ризик нестабільної зайнятості та отримання постійного доходу населення.

Основною причиною виникнення тіньового ринку праці є наявність можливостей для певної частини економічних агентів ухилення від дотримання норм законодавства. Факторами, що сприяють розвитку даного процесу в Україні є: низький рівень заробітної плати в державному секторі економіки; надмірний податковий тягар, складна система оподаткування, нестабільність податкового законодавства, надмірний податковий тиск і нерівномірність податкового навантаження на суб'єктів господарювання; низька якість державних послуг, передусім тих, що стосуються життєзабезпечення громадян; надмірне регулювання підприємницької діяльності, високий рівень корупції та некомпетентність державних службовців [2].

Відповідно до даних Державної служби зайнятості України, кількість зайнятих у неформальному секторі економіки у I півріччі 2016 р., становила 4,0 млн. осіб. Питома вага таких осіб у загальній кількості зайнятих складає 24,4%. Серед видів економічної діяльності найбільш поширеною неформальна зайнятість є у сільському, лісовому та рибному господарствах, в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів, а також у будівництві [3].

Негативними наслідками даного процесу на макрорівні є, насамперед, недоотримання фінансових ресурсів через несплату податків і зборів. При чому втрати бюджетів характеризуються не лише величиною несплачених коштів тіньовими підприємствами, а й падінням податкових надходжень легальних підприємств, що страждають від недобросовісної конкуренції [4].

На нашу думку, розглядати наслідки існування тіньового ринку праці лише негативно не є доцільним оскільки:

1. Нелегальні підприємства виробляють продукцію високої якості за нижчими цінами, оскільки не сплачують певних податків і зборів. Дана продукція користується попитом серед населення з невисоким доходом.

2. Тіньовий ринок праці допомагає певною мірою вирішити проблему фактичного безробіття. Саме тіньовий ринок праці, за думкою деяких експертів, дозволив Україні пережити світову фінансову кризу без загальнонаціональних бунтів, які спостерігалися в країнах Західної Європи.

3. За рахунок несплати податків, підприємства, що працюють у тіньовому секторі, можуть забезпечувати своїх працівників непоганим, а подекуди і високим заробітком.

Проблему неформальної зайнятості неможливо вирішити намаганнями конкретного працівника чи роботодавця, досягнення позитивного результату можливе тільки шляхом реформування на державному рівні. Необхідно здійснювати стимулювання переходу працівників із тіньового сектору до офіційного [4].

Це можливо досягнути шляхом розширення попиту на робочу силу в офіційній економіці, розвитком виробництва, розширенням можливості працевлаштування у сфері формальної зайнятості, а також зростання оплати праці й прибутків у всіх сферах і видах економічної діяльності.

Також, однією із засад детінізації ринку праці має бути спрощення процесів отримання та декларування реального доходу.

Список використаних джерел:

1. Schneider, F. The Shadow Economy in Europe, 2013 / by Friedrich Schneider. – ATKearney-Visa Europe, 2013. – 24 p.
2. Шпрінер Т.В. Вплив тіньової економіки на ринок праці [Електронний ресурс] / Т.В. Шпрінер // Управління розвитком. – 2014. – № 11. – С. 35-37. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_11_16.
3. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=401365>.
4. Дідух А. О. Неформальна зайнятість як соціально-економічне явище [Електронний ресурс] / А. О. Дідух, І. М. Кравець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3(2). – С. 79-83. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(2\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(2)_18)

Кобзін Б.Г., Чолієв С.Ч.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Основним завданням кожної країни є забезпечення сталого економічного розвитку, фінансової стабільності та зростання рівня життя населення, шляхом реалізації зваженої політики у всіх галузях життєдіяльності держави й суспільства з урахуванням особливостей економічних, політичних й соціальних систем.

Як визначають вітчизняні науковці, фінансова система являє собою сукупність сфер та ланок чи елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики. Сутність фінансової системи полягає у тому, що вона є тією базовою основою, яка забезпечує діяльність та функціонування економіки країни як в цілому, так і в окремих її проявах [1].

Ефективна фінансова система є тією рушійною силою, яка рухає життя не тільки країни, але і кожного її жителя. Вона підтримує баланс, який забезпечує динамічний розвиток усіх сфер та ланок господарства країни, а також підтримує виконання соціального захисту на необхідному рівні через діяльність певних інститутів.

Фінансова система України зазнала істотних змін, але багато з них не дістали відповідного відображення у законодавстві. Україна потребує чіткої правової та адміністративної основи управління податково-бюджетною сферою. Це означає, що всі функції та механізми такого управління (бюджетною та позабюджетною діяльністю) повинні у повному обсязі регламентуватися законами та відповідними нормативними актами. Зрозуміло, що державні кошти слід виділяти та витратити лише за наявності відповідних на це правових повноважень.

Фінансову систему держави можна розглядати у кількох аспектах. Зокрема, фінансова система – це сукупність фінансових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави, тобто діяльності з приводу мобілізації, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів для

виконання завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування [2].

З іншого боку (в організаційному аспекті), фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь [2].

Якщо характеризувати фінансову систему з позицій економіки, то вона буде значно ширшою і включатиме державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, міжнародні фінансові інституції) та фінансовий ринок (ринок грошей, ринок капіталів, кредитний ринок та ринок цінних паперів). Державні фінанси, відіграючи винятково важливу роль в економіці, не можуть розглядатися як єдиний або найголовніший інструмент економічної політики. Сам стан державних фінансів та формування доходної і видаткової частин бюджету залежать від багатьох чинників, хоч недооцінювати його вплив на економіку країни також не слід.

Фінансова система України складається з таких основних ланок: державний бюджет та місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, установ та організацій, спеціальні цільові фонди та кредит [3].

Ще однією ланкою фінансової системи є кредит – державний (і муніципальний) та банківський. І хоч основні риси кредиту (відплатність, строковість, поворотність, забезпеченість) є однаковими для цих двох форм, ототожнювати їх у жодному разі не можна. У відносинах державного кредиту (як зовнішнього, так і внутрішнього) позичальником виступає безпосередньо держава. Наявний борг має погашатися у встановлені державою терміни. Отримані кошти спрямовуються на покриття дефіциту державного бюджету, на фінансування поточних видатків держави. Політика у галузі державних фінансів не може не враховувати специфіки відповідного етапу соціально-економічного розвитку країни, тобто реформа державних фінансів повинна мати певну концептуальну спрямованість [4].

Підводячи підсумок, варто сказати, що в умовах світових глобалізаційних процесів наша країна постійно співпрацює та взаємодіє з іншими країнами та результативність залежить від того, наскільки міцною

є позиція нашої держави, наскільки стійкою є вона у фінансовому плані. Фінансова система – це перший крок, який забезпечить нам цю стійкість та надійність. Саме тому її удосконалення, впровадження чогось нового є дуже важливим для країни, адже від того, наскільки чітко все організовано залежатиме і кінцевий результат, який, перш за все, полягає у визнанні України як надійного партнера у співпраці та зайняття нею належного місця на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Висоцький І. Необхідність реформування системи державного фінансового контролю в Україні / І. Висоцький // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 1-2. – С. 21-27.
2. Марина А. С. Фінансова система України в умовах інтеграції до світового фінансового простору [Електронний ресурс] / А. С. Марина // Фінансовий простір. – 2013. – № 2. – С. 19-23. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_2_4.
3. Дмитренко Е. С. Фінансова система України – пріоритетний напрямок фінансово-правових досліджень в Україні [Електронний ресурс] / Е. С. Дмитренко // Митна справа. – 2014. – № 5. – С. 97-98. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_5_15.
4. Мельниченко С. І. Фінансова система як складова економічного розвитку [Електронний ресурс] / С. І. Мельниченко // Економічний вісник університету. – 2015. – Вип. 24(1). – С. 143-148. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2015_24\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2015_24(1)_26).

Ковальова А.В., Паланиця А.М.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Система оподаткування в Україні істотно впливає на формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Податкова система, що діє в нашій країні, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у реформуванні системи оподаткування в Україні [1].

Найважливіші проблеми оподаткування активно обговорюється протягом усіх років незалежності України. Багато теоретиків і практикантів вважають податкову систему України недосконалою, це зумовлено частими змінами нормативно-правової бази, громіздкістю

організації системи оподаткування, незрозумілістю розрахунку окремих податків. Все це робить проблеми оподаткування України найбільш актуальними в даний час.

Під податком і збором (обов'язковим платежем) до бюджетів та до державних цільових фондів слід розуміти обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування [2].

В Україні дослідженням окремих питань оподаткування і найголовніших проблем реформування податкової системи України займаються відомі українські економісти, а саме М. Д. Білик, І. А. Золотко, О. Д. Василик, Л. В. Дикань, Т. С. Воїшова, В. П. Вишне夫斯基, А. М. Соколовська, Г. М. Фадєєва та ін. Однак наявність великої кількості наукових праць так і не вирішило проблему. Податкова система України все ще далека від досконалої.

Діюча в Україні податкова система наразі не влаштовує ані бізнес, ані державу. Перший сплачує абсолютну більшість податків – здебільшого виступаючи податковим агентом споживачів та найманих працівників, але при цьому беручи на себе весь тягар адміністрування, яке він вважає більшою перешкодою для діяльності та розвитку, ніж податкові ставки. Друга скаржиться на масове ухиляння від сплати податків та їхню «мінімізацію» усіма доступними засобами, що тягне за собою «недоотримання доходів бюджету», як називають це явище урядовці.

Як свідчать комунікаційні платформи Міністерства фінансів України з різними галузями промисловості, бізнес-спільнота вважає основними проблемами податкової системи України такі:

- велика частка тіньової економіки та різні рівні оподаткування для різних компаній, залежно від їхньої здатності працювати в тіні та/або використовувати спрощену систему оподаткування для ухиляння від сплати податків;
- високі податки на фонд оплати праці;
- нестабільні та майже непередбачувані податкові закони й правила;
- непрозоре адміністрування податків, заборгованість із відшкодування або неповне відшкодування ПДВ для експортерів.

На нашу думку, основна проблема української податкової системи полягає в надмірному навантаженні як на бізнес, так і на громадян. Податкова система України на сьогодні повною мірою не може

забезпечити реалізацію цілей та прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу.

Сфера матеріального виробництва практично пригнічена податками, що приводить до скорочення оподатковуваних оборотів, а отже, до зменшення бюджетних надходжень. У результаті діюча податкова система не стимулювання виробництво, а спричиняє його скороченню, звідси дохідна частина бюджету майже не поповнюється [3].

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що метою реформування податкової системи є приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню, забезпечення достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів.

Список використаних джерел

1. Соколовська, А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення : монографія / А.М Соколовська. – К. : Вид-во «Знання-Прес», 2014. – 454 с.
2. Закон України «Про систему оподаткування» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 1251.
3. Податкова реформа-2015: жити стане краще? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slovoidilo.ua/2015/09/09/statija/ekonomika/podatкова-reforma-2015-zhyty-stane-krashhe>.

Корнієнко Т.О.,

викладач

Решетнік А.В.,

студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Банківська діяльність на сьогоднішній день впливає на ефективність і стабільність функціонування економіки в цілому. В Україні з кожним роком все більша кількість банків банкрутують.

Банкрутство банку – це неспроможність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами (зокрема виплатити вклади).

Сьогодні в науковій літературі немає єдиного підходу до трактування економічної сутності банкрутства. Для визначення банкрутства науковцями використовуються різні наукові терміни, зокрема: неспроможність, неплатоспроможність, неліквідність, непогашення зобов'язань, кризовий стан тощо.

Проблема банкрутства комерційних банків вивчалася багатьма науковцями. Такі вчені, як Р. Бурганов, О. Іванілов, Г. Кірейцев, А. Мороз, М. Савлук, Ю. Нікітін, К. Ларіонова, О. Базилінська, І. Каракулова, Н.Харнут, В. Степанов, О. Терещенко, А. Меньшова та інші приділяли велику увагу питанням виникнення, шляхам запобігання банкрутства та фінансового оздоровлення.

В. Успенко, І. Зотов, Т. Тохтамиш зосередили своє вивчення даної проблеми на визначенні оцінки схильності комерційного банку до банкрутства [2]. Але не зважаючи на те, що існує багато робіт науковців, які пов'язані з дослідженням та вирішенням даної проблеми, остання не втрачає своєї актуальності і потребує з часом більш детального аналізу.

Банкрутство банку не є випадковим станом, а зумовлюється рядом причин і обставин, серед яких такі [1]: 1) банк допустив зменшення розміру регулятивного капіталу та/або нормативів капіталу банку, встановленого законом та/або нормативно-правовими актами Національного банку України, на 10 і більше відсотків протягом звітного місяця; 2) банк не виконав вимогу вкладника або іншого кредитора, строк якої настав п'ять і більше робочих днів тому; 3) системне порушення банком законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; 4) банк порушив вимоги законодавства щодо порядку подання та/або оприлюднення звітності, в тому числі подав Національному банку України та/або оприлюднив недостовірну звітність, що призвело до суттєвого викривлення показників фінансового стану банку; 5) систематичне незабезпечення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками, що створює загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

З метою запобігання банкрутства банківських установ слід дотримуватися таких заходів [2]:

1) оптимізувати систему управління ризиками, що дозволяє їх завчасно виявляти та мінімізувати;

2) створити на базі головного офісу потужний аналітичний, методологічний та розрахунковий центр, що забезпечить економію грошей, які при децентралізованому управлінні витрачаються на створення аналогічних служб у кожному підрозділі банку;

3) проводити єдину процентну, тарифну політику для кожного зі структурних підрозділів;

4) зменшити ймовірність здійснення фінансових махінацій працівниками банку;

5) уникати витрат, пов'язаних з економічно необґрунтованим придбанням основних та нематеріальних активів;

6) зменшити залежність банку від некомпетентних дій працівників структурних підрозділів;

7) створити комплексну систему ризик-менеджменту (забезпечує надійний процес виявлення, оцінки, контролю та моніторингу всіх видів ризику на всіх рівнях організації);

8) збільшити доходи за рахунок: нарощування об'єму дохідних активних операцій, зміни структури вкладу фінансових засобів в більш дохідні фінансові операції, покращення якості кредитного портфеля, збільшення об'єму робочих активів;

9) зменшити витрати за рахунок залучення більш дешевих залучених коштів та скорочення накладних витрат.

Отже, можна зробити висновки, що банки в процесі своєї діяльності щоденно стикаються зі складними проблемами, які можуть стати серйозною загрозою для їх існування. Установи, що здатні їх подолати, працюють далі, а інші – опиняються на межі банкрутства. Варто відмітити, що коли банкрутство маленького банку в Україні може пройти відносно безболісно для економіки країни, то ліквідація великої банківської установи, або мережі банківських установ, призведе до негативних наслідків не лише для фінансового сектору, а і для країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Успенко В.І. Оцінка схильності банку до банкрутства : [монографія] / В.І. Успенко, І.В. Зотов, Т.О. Тохтамиш. – Х. : ХДГУБА, 2014. – 130 с.
2. Менишова А.Ю. Причини виникнення та шляхи запобігання банкрутства комерційного банку: [монографія] / А.Ю. Менишова. – Х. : ХДГУБА, 2015. – 146 с.

Корнієнко Т.О.,

викладач

Сасенко Т.В.,

студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ: РОЛЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах важливу роль у фінансовій системі будь-якої країни відіграють фінансові посередники, які є ключовими фігурами на всіх сегментах ринку та являються основними учасниками, які забезпечують ефективне функціонування фінансового ринку та ефективний перерозподіл фінансових ресурсів. Тому дослідження ролі та основних проблем розвитку інституту фінансового посередництва на сьогодні в Україні є актуальним питанням.

Згідно з Господарським кодексом України фінансовим посередництвом є діяльність, пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових коштів, крім випадків, передбачених законодавством. Фінансові посередники – це фінансові установи, до яких належать суб'єкти банківської системи, небанківської системи, кредитні інститути, а також контрактні фінансові інститути [1].

Особливість фінансового посередництва в Україні полягає в тому, що їх діяльність знаходиться на стадії розвитку і характеризується неповнотою та незавершеністю у кожному її елементі.

Серед основних причин відсталого розвитку посередництва на фінансовому ринку України виділяють:

- історичні передумови;
- наявність ознак політичної, економічної, фінансової криз;
- відсутність системної законодавчої бази щодо посередництва;
- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних посередників порівняно з зарубіжними країнами;
- недосконалість регіональної інфраструктури [2].

Недовіра населення до діяльності фінансових посередників залишається актуальною проблемою для національної економіки, адже при цьому неможливо в повній мірі використовувати заощадженні кошти фізичних осіб для розвитку народного господарства, які за оцінками

експертів становлять від 20 до 40 млрд. дол. і можуть бути залучені як внутрішнє джерело фінансових ресурсів.

Також однією з проблем на шляху розвитку посередництва є наявність незначних обсягів заощаджень. Для вирішення цієї проблеми в Україні необхідно вжити заходів щодо підвищення життєвого рівня населення, їх доходів, а також доходів господарюючих суб'єктів.

Важливе значення та вплив на фінансовий ринок країни здійснює держава, тому виникає необхідність створення системної законодавчої бази, формування сприятливого середовища для підвищення конкурентоспроможності фінансових посередників, а також здійснення міжнародного співробітництва для обміну досвідом. Тому актуальним залишається розроблення стратегії розвитку державних банків, державних фінансово-кредитних установ, страхових компаній та інших інституцій фінансової інфраструктури [3].

Крім цього, варто зазначити, що фінансове посередництво в Україні представлене в основному банками. Тому одним із основних напрямів розвитку є забезпечення ефективного функціонування небанківських фінансових установ: фінансових компанії, ломбардів, страхових компаній, інших кредитних установ та кредитних спілок. В Україні станом на 31.12.2015 року налічується 2087 одиниць небанківських фінансових установ, їх загальні активи складають 126,6 млрд. грн.

Подальша концепція розвитку небанківських фінансових установ повинна передбачати системні зміни в роботі українського ринку фінансових послуг, становлення повноцінно розвинених фінансових установ, формування надійних механізмів захисту коштів громадян та інвесторів, створення дієвої системи захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг та покращення інвестиційного клімату в Україні [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що фінансові посередники відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування фінансового ринку. Створення збалансованого й ефективного механізму фінансового посередництва в Україні буде свідчити про кардинально новий ефективний етап розвитку фінансового ринку країни.

Список використаних джерел

1. Волощенко Л.М., Актуальні проблеми розвитку посередництва на фінансовому ринку України / Л.М. Волощенко, Л.В. Козина. // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 199–205.

2. Гайдукович Д.С. Фінансове посередництво та його вплив на розвиток фінансового ринку / Д.С. Гайдукович // Економічний простір : [зб. наук. пр.]. – 2014. – № 84. – С. 122–129.
3. Онишко С.В. Фінансовий ринок в системі джерел фінансового забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку України / С.В. Онишко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 2(6). – С. 122–126.

Кравченко Ю.М.

*Науковий керівник: Бержанір І.А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Кредит є однією із найважливіших ланок розвитку сучасної національної ринкової економіки. Він відіграє значну роль у кредитуванні різних галузей економіки, виробництва та суб'єктів господарювання. Банківська система має провідне значення в умовах розвитку економіки країни. Великий обсяг грошових розрахунків та платежів як господарських організацій, так і населення проходить саме через банки. Банки займаються мобілізацією і перетворенням тимчасово вільних грошових коштів, заощаджень і доходів юридичних і фізичних осіб в активно діючий капітал.

Здатність банківської системи до ефективного розподілення фінансового капіталу між галузями економіки та окремими позичальниками є необхідною умовою економічного зростання країни. На прибуток банку значною мірою впливає ефективність його кредитної діяльності, на яку, в свою чергу, суттєвий вплив має якість облікової інформації. Отже, достовірна, зрозуміла та доступна фінансова звітність комерційного банку дозволяє отримати значний обсяг інформації про якісні та кількісні характеристики діяльності банківських установ [1].

В обліку кредитних операцій основні проблеми полягають у частій зміні положень про банківський облік у чинному законодавстві, що тягне за собою цілий ланцюг помилок в обліковій системі банків. В Україні в останні роки значно зросла загальна кількість проблемних та ризикованих кредитів. Через те, що банк вживає для таких кредитів заходи щодо реструктуризації кредитних боргів, значно ускладнюється ведення обліку суми боргу за кредитами. Виникає цілий ряд проблем в обліку кредитних

операцій щодо первісного визнання кредитів за справедливою вартістю, необхідність визнання «прибутку/збитку першого дня» під час надання кредитів не за ринковою ставкою. У сьогоденні проблемах у банківській системі є особливість – це суттєвий вплив недостатньої ліквідності, яка є наслідком розривів між термінами повернення пасивів (депозити юридичних та фізичних осіб) та термінами отримання платежів за строковими кредитами. Банки можуть надавати пролонгацію кредиту в процесі кредитування, відображення такої операції в обліку має ряд методологічних проблем, які незворотно впливають на подальший її облік і відображення у звітності для прийняття управлінського рішення.

Найбільшою проблемою банківського обліку те, що питома вага пролонгованих кредитів у загальному обсязі економічних операцій суттєво зростає, а в бухгалтерському обліку такий стан активів не знаходить відображення, оскільки операції з продовження строку дії (пролонгації) кредитних договорів відображаються у бухгалтерському обліку за такими ж відповідними рахунками, як і з обліку короткострокової або довгострокової заборгованості. Тобто у обліку пролонговані кредити відображаються як строкові, тим самим збільшений потенційний ризик неповернення кредитів прихований від користувачів, які бажають проаналізувати звітність банку і отримати інформацію про його кредитний ризик [2].

З метою зменшення валютних ризиків внаслідок неповернення кредитів, що були надані позичальникам в іноземній валюті, комерційним банкам доречно здійснювати формування резервів у валюті наданих позик. Такі дії призведуть до спрощення облікових процедур за кредитними операціями, об'єктивної оцінки та стабільності нормативно-правової бази щодо обліку кредитних операцій.

Для вирішення сучасних проблем з обліку операцій з кредитами, банки повинні розробити свої кроки для формування ринкової і справедливої вартості облікових кредитних операцій, та закріпити їх в обліковій політиці банку.

Для стандартизації вимог до облікової інформації та процесу обліку на міжбанківському рівні вимагати затвердити загальні підходи щодо кредитування клієнтів в іноземній валюті та обґрунтованість відсотків за кредитами на рівні державного законодавства. Такі дії призведуть до спрощення облікових процедур за кредитними операціями, об'єктивної

оцінки та стабільності нормативно-правової бази щодо обліку кредитних операцій [3].

Відповідно до сьогоденної ситуації щодо стану ліквідності більшої частини українських банків, суспільство для відновлення довіри до банківських установ повинне вимагати набагато більшого обсягу інформації про їх діяльність. Цього можна досягти завдяки удосконаленню методики обліку кредитних операцій як банків, так і інших суб'єктів господарювання.

Отже, покращення системи обліку кредитних операцій, сприятимуть більш повному відображенню в звітності банку інформації про кредитний портфель для зовнішніх та внутрішніх користувачів для аналізу діяльності банку. Враховуючи нинішню ситуацію щодо стану ліквідності значної кількості банків в Україні, потреба більш детального та достовірного розкриття інформації щодо стану кредитного портфеля банку необхідна для відновлення довіри клієнтів до банківських установ.

Список використаних джерел:

1. Горська О.В. Роль банківської системи у структурному регулюванні економіки / О.В. Горська, О.М. Фащевська // Фінанси України. – 2015. – № 12. – С. 107–113.
2. Крупка М.І. Тенденції та проблеми формування ринку кредитних послуг в Україні / М.І. Крупка, О.І. Скаско // Вісник НБУ. – 2014. – № 11. – С. 31–32.
3. Скаско О. Удосконалення механізмів обліку кредитних операцій банку / О. Скаско // Формування ринкової економіки в Україні. – 2015. – Вип. 19. – С. 430–433.

Літвінова Н.В., Шпильова К.В.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Міжбюджетні взаємовідносини є головним елементом системи міжурядових фінансових відносин. Міжбюджетні відносини зумовлені рухом коштів між Державним бюджетом України і місцевими бюджетами із метою забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідних для виконання функцій передбачених Конституцією України. Основним інструментом переміщення фінансових ресурсів є система бюджетних трансфертів.

Бюджетні трансферти – кошти, що передаються з Державного бюджету до місцевих бюджетів або з місцевих бюджетів вищого рівня до бюджетів нижчого рівня у формі дотацій, субсидій, субвенцій тощо [3].

Досліджуючи проблеми та особливості механізму міжбюджетних відносин в Україні, потрібно підкреслити, що однією з найважливіших проблем є створення оптимальної моделі організації міжбюджетних відносин в країні. Модель міжбюджетних відносин являє собою інституціональний підхід до визначення організаційних основ взаємовідносин між державними і місцевими органами влади, що пов'язаний з політикою уряду або регіональної адміністрації у вирішенні питання розподілу доходів і видатків за рівнями бюджетної системи.

До 2015 року в Україні діяла система міжбюджетних відносин, заснована на централізованій моделі бюджетного федералізму. Централізація фіскальних функцій держави обмежувала місцеві органи влади в реалізації основних функцій управління бюджетним процесом на місцях. Це проявлялося в їхній залежності від державного бюджету внаслідок збереження пріоритетності нормативного методу розподілу бюджетних коштів і високої частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів, що негативно впливало на розвиток міжбюджетних відносин у ринковій економіці [1, с. 173].

28 грудня 2014 р. був ухвалений Закон про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин, який повинен був сприяти бюджетній децентралізації. В цілому основні напрями реформи зводяться до таких пунктів:

1) забезпечення бюджетної незалежності та фінансової самостійності місцевих бюджетів;

2) стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад;

3) закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів і розширення дохідної бази місцевих бюджетів;

4) децентралізація видаткових повноважень і чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності;

5) надання нових видів трансфертів і посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях;

6) визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання [1, с. 174].

Під поняттям бюджетної децентралізації розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) від центральних органів влади до місцевих. Іншими словами, це перерозподіл функцій і повноважень єдиної державної влади, між відповідними органами державної влади з одного боку, і органами регіонального (місцевого) самоврядування, з іншого боку [2].

На нашу думку, основними напрямками покращення подальшої бюджетної децентралізації можуть бути:

1. Надання місцевим органам влади права виходу на національний фінансовий ринок з метою залучення додаткових фінансових ресурсів;
2. Вплив місцевих органів влади на ставки як податкових та неподаткових надходжень, які формуються на відповідній адміністративно-територіальній одиниці;
3. Мінімальні витрати на адміністрування місцевих податків і зборів, основними платниками яких мають бути всі користувачі суспільних благ на конкретній території;
4. Відміна обов'язковості вилучення коштів з місцевих бюджетів у разі перевиконання дохідної частини.

Список використаних джерел:

1. Наконечна Г. Я. Сучасний стан і перспективи розвитку міжбюджетних відносин в Україні / Г. Я. Наконечна, І. О. Пряміцина // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Вип. 1. – С. 173-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2016_1_39
2. Субботович Ю.Л. Бюджетна децентралізація та зміцнення фінансів органів місцевого самоврядування / Ю.Л. Субботович // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2013. – № 13 – С. 44-46.
3. Шишко О. В. Напрямки розвитку системи міжбюджетних відносин України у середньостроковій перспективі / О. В. Шишко // Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 51–55.

Лукіянчук О.О.

*Науковий керівник: Дем'янишина О.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки, коли можливість подальшого розвитку організації безпосередньо залежить від здійснення ефективної

господарської діяльності, пріоритетним напрямом будь-якого підприємства є завоювання кращої конкурентної позиції на ринку за рахунок формування, підтримки й розвитку конкурентної переваги, і як наслідок, одержання більших економічних вигід.

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні конкурентоспроможність є вирішальним фактором успіху бізнесу й економічної безпеки.

Конкурентоспроможність підприємств – це можливість використовувати свої сильні сторони і концентрувати свої зусилля в тій сфері і виробництва товарів чи послуг, де вона може зайняти наступальну позицію на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Менеджмент (або управління) конкурентоспроможності підприємства – це напрям менеджменту, спрямований на формування, розвиток і реалізацію конкурентних переваг підприємства та забезпечення його життєздатності.

Сучасна концепція управління конкурентоспроможністю підприємства ґрунтується на використанні базових положень науки управління, відповідно до яких основними елементами системи управління є мета, об'єкт і суб'єкт, методологія та принципи, процес та функції управління.

Метою управління конкурентоспроможністю підприємства є забезпечення життєздатності та сталого функціонування підприємства за будь-яких економічних, політичних, соціальних та інших змін у його зовнішньому середовищі.

Управління конкурентоспроможністю підприємства має бути спрямованим на:

1. Нейтралізацію (подолання) або обмеження кількості негативних (деструктивних) чинників впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства шляхом формування захисту проти них.

2. Використання позитивних зовнішніх чинників впливу для нарощування та реалізації конкурентних переваг підприємства.

3. Забезпечення гнучкості управлінських дій і рішень – їх синхронізації з динамікою дії негативних і позитивних чинників конкуренції на певному ринку [2].

Структуру основних елементів системи управління конкурентоспроможністю формують програмно-цільові комплексні блоки, які відображають конкретні організаційні, економічні, техніко-

технологічні заходи в їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності, реалізація яких сприяє на результат управлінських рішень у даній сфері діяльності.

До найважливіших з них віднесено: вибір стратегічних напрямків досягнення стратегії корпоративного менеджменту; комплексний підхід до управління конкурентоспроможністю продукції; реформування системи управління персоналом та трудовою мотивацією; системний підхід до підвищення ефективності планування та диверсифікації виробництва; вдосконалення внутрішньої підприємницької системи аналізу та обліку, фінансового менеджменту на підприємстві [3].

Кожний з блоків, в свою чергу, розглядають як систему, що охоплює різноманітні системотвірні компоненти. Всі блоки системи пов'язані один з одним і цим самим створюють визначену цілісність. Вони об'єднані єдиним принципом – кожен з них забезпечує рішення проблеми підвищення конкурентних можливостей підприємства, зміцнення його позицій на ринку, забезпечення стійкого розвитку внаслідок створення і підтримання конкурентних переваг [3].

Враховуючи вищенаведене, слід констатувати, що процес управління конкурентоспроможністю підприємства має включати ряд дій:

- моніторинг конкурентного середовища та оцінку конкурентної ситуації в галузі й на ринку;
- діагностику конкурентоспроможності підприємства та його основних конкурентів;
- конкурентне позиціонування підприємства (вибір стратегічних господарських підрозділів з перевагами у конкурентній боротьбі);
- розробка концепції та стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства;
- реалізація конкурентної стратегії підприємства.

Тобто, управління конкурентоспроможністю на підприємстві – це розробка цілей діяльності, аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на конкурентоспроможність, проведення оцінки конкурентоспроможності та вироблення напрямків керуючого впливу на формування комплексу конкурентоспроможності.

Управління при цьому має будуватися на принципах цільової сумісності, безперервності і надійності, планомірності, пропорційності та динамізму, науковості та обґрунтованості прийнятих рішень, сумісності особистих, колективних і державних інтересів в управлінні, а так само безперервного стратегічного управління та максимального відображення

специфічних умов господарювання підприємства в стратегії конкурентоспроможності [1, с. 233].

Конкурентоспроможність підприємства є наслідком діяльності підприємства на ринку та відображає шляхи використання ресурсів підприємства в залежності від взятої за основу моделі ринку.

Отже, управління конкурентоспроможністю підприємства визначає дві його важливі властивості. По-перше, конкурентоспроможність визначає внутрішні якісні суб'єктивні можливості здійснювати економічну діяльність, рівень інтенсивності виробничих процесів, ступінь залежності кінцевого продукту або підприємства від маркетингової діяльності через систему відповідних показників. По-друге, конкурентоспроможність підприємства характеризує ступінь використання його можливостей або сукупність властивостей, що дозволяють швидко комерціалізувати продукт та створити необхідні для цього організаційні та інші умови а також таких, що дозволяють швидко адаптуватись до змін екзогенного характеру для досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність підприємств в умовах ринкової економіки : у 3-х томах: Том 3: Галузеві особливості конкурентоспроможності в умовах глобалізації : [монографія] / [Т.Л. Мостенська, В.Я. Омельченко, О.О. Красноручський, Ю.В. Ушкаренко, Н.С. Скопенко та ін.] ; за заг. ред. О.В. Захарченка, М.А. Зайця, В.С. Ніценка. – Одеса : ВМВ, 2015. – 572 с.
2. Пастухова Т.Ю. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / Т.Ю. Пастухова. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1396>
3. Тульчинська С.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / С.О. Тульчинська, Я.В. Шемет. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/10_138204.doc.htm.

Люльченко В.В.

*Науковий керівник: Демченко Т.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Нинішнє суспільство називають інформаційним, так як в даний часовий період головним продуктом виробництва є інформація та знання.

Інформаційне суспільство розглядають як орієнтир у сучасному світі: намічається тенденція змін, яка асоціюється з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і їх засобів. Нові інформаційно-комунікаційні технології та комп'ютеризація вимагають від людини нових знань, умінь та навичок, потрібно вміти користуватись новими технологіями і бути обізнаним в даній, відносно новій сфері.

На сьогодні інформаційно-комунікативні технології заповнили майже всі сфери нашого життя, зокрема і сферу навчання. Серед розвинених країн світу активний підхід до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі досить активно використовують електронні підручники чи посібники, атласи чи енциклопедії. Мережні технології, і у першу чергу Інтернет, є нині одним із засобів надання рівного доступу до якісної освіти, він є невід'ємною складовою освітньої галузі.

Мережа Інтернет необхідна всім викладачам і студентам незалежно від предмета вивчення. Інтернет як технічний засіб розвитку особистості істотно сприяє її самореалізації та розширює соціальні можливості. Користувачі мережі не тільки «споживають» інформацію, а й постійно поповнюють її різними інформаційними ресурсами.

В останній час набувають популярності світові навчальні інтернет-ресурси. Дистанційне навчання (ДН) – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники здійснюють навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально. Віртуальні бібліотеки забезпечують організацію за допомогою засобів навігації та пошуку сховищ різноманітних електронних документів. Віртуальна бібліотека – цифрова або електронна бібліотека, в яку закладена звичайна бібліотека для читання книг та доступу до інших об'єктів, або це може бути сайт, який пропонує посилання на різні сайти зі значним запасом інформації в каталозі або в архівній формі. Віртуальний музей – набір електронних артефактів, інформаційних ресурсів та колекція цифрових записів, звукових файлів, текстових документів та інших даних: історичних, наукових, культурних, які доступні через електронні засоби масової інформації.

Також набувають популярності інтернет-заняття. Веб-заняття – це дистанційні пари, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей Інтернет.

Набули поширення on-line семінари або, як їх тепер називають, вебінари (семінари) – особливий тип Веб-конференцій, що допускають лише односторонній зв'язок між аудиторіями (мінімальний зворотний зв'язок від аудиторії).

Ключовим моментом використання технологій Веб будь-якої версії є забезпечення комунікації між користувачами, що дозволяє студентам узгоджувати дії, спільно розв'язувати завдання, шукати шляхи розв'язання проблеми, моделювання процесів, підтримувати навчання, реалізацію проектів.

Отже, основними дидактичними можливостями Інтернет-технологій є:

- транспортування необхідної інформації;
- повсякденне та професійне спілкування;
- безпосереднє використання у навчально-виховному процесі.

Мазур Н.О., Нарлиєв Д.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система є результатом еволюції податкових відносин і детермінується багатьма специфічними факторами. В кожній країні податкова система є однією з основ економічної системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

Актуальність проблеми податкової політики зумовлена тим, що у ході здійснюваних в Україні за роки незалежності реформ відбулися глибокі соціально-економічні перетворення. Сьогодні в Україні функціонує дуже складна податкова система, в якій можна виділити три важливі недоліки: по-перше, вона зовсім не стимулює економічного розвитку в країні і призводить до значної тонізації економіки, по-друге – не сприяє розвитку підприємництва, а в деяких випадках навіть і заважає, а по-третє – створює несприятливі умови для припливу інвестицій.

Наприкінці минулого року до податкової системи України були внесені зміни, котрі сприяли посиленню фіскальної консолідації –

зростанню надходжень до державного й місцевих бюджетів усіх рівнів із метою зменшення ресурсного дефіциту та виконання державних боргових зобов'язань. Це дало змогу певною мірою компенсувати розбалансованість дохідних і видаткових частин бюджетів усіх рівнів, а також частково відшкодувати витрати на утримання армії, забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб і учасників АТО, відновлення зруйнованої інфраструктури Донбасу та обслуговування державного боргу [1].

На думку Насірова М., до податкових інструментів забезпечення фіскальної консолідації, задіяних у процесі реформування податкової системи України, можна віднести: нову концепцію оподаткування податком на прибуток підприємств із одночасним скасуванням більшості пільг, зокрема спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, а також на підтримку інвестиційних проектів; запровадження оподаткування пенсій, суми котрих перевищують три мінімальні заробітні плати в частині такого перевищення; підвищення ставки податку на доходи фізичних осіб у частині пасивних доходів; збільшення ставок і розширення бази акцизного податку; запровадження податку на нежитлову й комерційну нерухомість та зміцнення бази податку на житлову нерухомість (за рахунок зниження неоподатковуваного мінімуму); уведення транспортного податку [1].

На думку учених, реформування податкової системи має передбачати два контексти: кількісний та якісний. Перший орієнтується на досягнення оптимальної кількості податків та зборів які мають водити по податкової системи України. Завдяки другому критерію має бути сформований оптимальний варіант співвідношення між різними типами як податків і зборів, так і між ними в цілому та бюджетними потребами, тобто забезпечена фіскальна достатність оподаткування [2].

На нашу думку, основними завданнями вдосконалення податкової системи в Україні мають бути:

- формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань;

- підвищення регулюючого потенціалу податкової системи на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій – забезпечення

більш рівномірного розподілу податкового тягаря між платниками податків;

- демократизація фіскальної служби України, а саме зміна ідеології її функціонування у роботі з платниками та міжнародними партнерами.

- зниження фіскального тиску, а поряд з цим зниження ставок податку на прибуток підприємств і додану вартість призводить до стимулювання підприємницької та інвестиційної діяльності;

- податковий та бухгалтерський облік повинен взаємозалежати та доповнювати один одного, що надасть змогу ефективно вести свою діяльність та поряд з цим формувати звітність;

- податкове законодавство повинно регулювати відносини тільки у сфері оподаткування, щоб не виникало спірних питань;

- покращити ефективність нарахування та стягнення податкових платежів, а саме удосконалити процедуру взяття на облік, забезпечити ефективну діяльність податкових органів.

Список використаних джерел:

1. Насіров Р. М. Реформування податкової системи України / Р. М. Насіров // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 7-17.
2. Жернаков М. В. Реформування податкової системи: вихідні орієнтири [Електронний ресурс] / М. В. Жернаков // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 104–109. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

Малюгіна В.О.

*Науковий керівник: Бержанір І.А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Серед вагомих причин, які визначають перехід до єдиних стандартів є уникнення неузгодженостей в процесі ведення обліку та формування фінансової звітності, що виникають внаслідок використання різних принципів національних та міжнародних вимог. Це викликає низку запитань від органів державного управління, інвесторів, кредиторів особливо в частині наявності та ефективності використання капіталу.

Однак ефективність єдиних принципів (стандартів) формування бухгалтерської інформації, її інтерпретації для користувачів залежить від інституційних середовищ. Імплементация МСФЗ має різну ефективність у

різних країнах. Варто зауважити, що більш, ніж десятирічна практика запровадження в Україні МСФЗ в якості національних стандартів викликає сумнів, що саме такий підхід забезпечить вітчизняному бухгалтерському обліку статус важливого соціально-економічного інституту, не кажучи уже про статус ключової функції управління або сегменту національної безпеки країни.

У вітчизняному бухгалтерському обліку методологічною основою формування інформації про капітал є прийняте Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», за яким власний капітал визначається як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [1].

Міжнародні стандарти не надають однозначного трактування власного капіталу [2]. Як бачимо, стандарт, що регламентував би порядок обліку капіталу відсутній у міжнародній практиці. Відповідно цього немає у вітчизняній імплементації МСФЗ. Однак власний капітал є складним й багатогранним об'єктом, облік якого у вітчизняних реаліях потребує чіткої регламентації з врахуванням організаційно-правових форм власності, інших особливостей ведення фінансово-господарської діяльності, які витікають з тих чи інших інституційних особливостей та їх змінах в процесі реформ.

Перш за все необхідно визначити, які фактори впливатимуть на побудову обліку капіталу та його регулювання. Серед них основними, на мою думку, є:

- стан та перспективи змін інститутів та інституційних середовищ;
- стратегії розвитку економічної системи та форм власності;
- види підприємницької діяльності (організаційна складова);
- вплив сучасних економічних теорій на побудову понятійно-категоріального апарату і концепцій бухгалтерського обліку тощо [3].

Таким чином, відбулись зміни й у відображенні інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності. У власному капіталі підприємства, згідно змін, виділяють нові складові: зареєстрований капітал й капітал в дооцінках, тобто відбувається гармонізація класифікації власного капіталу відповідно з міжнародною практикою, що виділяє вкладений й нагромаджений капітал.

Не виникає сумніву необхідність гармонізації національної системи обліку з міжнародною. Разом з тим, сучасні економічні теорії доводять, що

цей процес доцільно проводити на принципах адаптування, із врахуванням інституціональних особливостей та змін [4].

Надзвичайно важливим в цьому контексті є гармонізація обліку власного капіталу, стандартизація якого чітко не регламентується ні МСБО, ні ПСБО, що не сприяє розвитку інвестиційного клімату та підприємницької ініціативи.

Удосконалення стандартизації обліку капіталу вимагає детального вивчення існуючих проблем на національному й міжнародному рівнях. Доцільним вбачається розробка окремого стандарту з обліку капіталу. Це сприятиме гармонізації обліку капіталу для країн, що мають на меті посилення інтеграції в міжнародний економічний простір.

Отже, для успішного виконання дій необхідним є виконання певних умов в процесі запровадження МСФЗ в Україні, а саме: забезпечення вільного доступу до змісту МСФЗ, формування інформаційно-аналітичної бази з перспектив застосування МСФЗ (через наповнення веб-сайту Міністерства фінансів України рекомендаційними навчальними матеріалами, науковими статтями, інформацією по поширенню кращої практики їх застосування тощо); призначення відповідальних суб'єктів методологічного впливу за адаптацію та впровадження стандартів; законодавче уточнення суб'єктів, що зобов'язані вести облік за міжнародними стандартами; постійний моніторинг застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: зміни та поширення / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 43-54.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі : [практ. посіб.] / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2011. – 840 с.
3. Діділовський О. М. Проблеми та перспективи застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Діділовський // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 1 (19). – С. 142-146. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
4. Картузова Т. В. Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності / Т. В. Картузова, О. М. Яворська // Національний лісотехнічний університет України. – 2010. – № 20. – С. 176–180.

Мельничук Я.В.

*Науковий керівник: Слатвінський М.А., к. е. н, доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА КРИТЕРІЇ ЙОГО ОЦІНКИ

У сучасних умовах господарювання оцінка фінансового стану – необхідна складова процесу якісного управління підприємством. Головним напрямом його практичної реалізації є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування кожної ланки підприємства, планування діяльності в умовах високої конкуренції, визначення перспектив його розвитку.

Загалом, фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1, с. 329]. Тому фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження і ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів з метою ефективного функціонування підприємства.

Здійснений огляд поглядів на поняття «фінансовий стан» дозволяє стверджувати, що переважна більшість науковців вважають, що фінансовий стан – це:

1) показник спроможності підприємства, який виявляє здатність підприємства вчасно погашати і виконувати взяті на себе зобов'язання [2; 3; 4];

2) ступінь забезпеченості ресурсами і раціональність їх розміщення на даний момент часу [5; 6];

3) економічна категорія – поняття, сутність якого проявляється як у статиці (на певний момент часу), так і в динаміці (у визначеному періоді) [3; 5; 6];

4) система показників – поняття, що характеризується різними складовими елементами, а не лише платоспроможністю та фінансовою стійкістю [3; 6; 7];

5) результат фінансово-господарської діяльності підприємства [2; 3].

Для характеристики та повного розуміння фінансового стану підприємства в економічній літературі досить часто застосовуються такі критерії, як:

– кредитоспроможність – наявність у боржника передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки;

– платоспроможність – здатність суб'єкта господарювання покривати свої збитки та мати в наявності власні оборотні кошти;

– оптимальність розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства в залежності від економічного становища підприємства;

– фінансова стійкість підприємства – це характеристика стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів;

– раціональне розміщення основних і оборотних коштів;

– здатність швидко реалізувати активи й одержувати гроші для оплати своїх зобов'язань, тобто співвідношення величини його високоліквідних активів (кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості;

– підтримання на належному рівні виробничого процесу і процесу реалізації продукції за рахунок наявних фінансових ресурсів;

– наявність власних джерел формування оборотних активів в обсязі, достатньому для їх покриття.

Зазначене дає підстави для висновку, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансово-господарської діяльності.

Водночас за допомогою оцінки фінансового стану підприємства, зацікавлені особи (інвестори, кредитори, менеджери) можуть оцінити минулий, поточний і перспективний стан підприємства в ринковому середовищі та прийняти рішення, які можуть вплинути на його подальшу виробничо-господарську діяльність.

Оцінка фінансового стану підприємства показує, за якими конкретними напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найбільш важливі аспекти та найслабкіші позиції в фінансовому стані. Тому основними завданнями при проведенні оцінки фінансового стану є: оцінка рентабельності підприємства; оцінка ефективності використання майна підприємства; оцінка динаміки та стану

ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності; аналіз ділової активності підприємства; визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства. Тому однією з найважливіших складових процесу управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є комплексна оцінка фінансового стану. Дослідження фінансового стану підприємства дозволяє визначити рівень його конкурентоспроможності і місце підприємства в економічному середовищі.

Таким чином, фінансовий стан – це головна характеристика економічної діяльності будь-якого підприємства. Він визначає фінансові спроможності суб'єкта господарювання, його ділову активність, оцінює ступінь забезпеченості економічних інтересів та здатність до подальшого саморозвитку в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств [підручник] / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 504 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. I-IV рівнів акредитації / І. М. Бойчик, П. С. Харів, М. І. Холчан, Ю. В. Піча. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Каравела, 2010. – 180 с.
3. Фінансова діяльність підприємства [підручник]: підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за освітньо-проф. програмою спеціаліста зі спец. «Фінанси», «Банківська справа», «Облік і аудит» / О. М. Бандурка [та ін.]. – 2-вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2003. – 384 с.
4. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навчальний посібник / М. А. Болух [та ін.]; ред. М. Г. Чумаченко; Київський національний економічний ун-т. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2007. – 555 с.
5. Білик М. Д. Державні підприємства як об'єкт фінансового управління в умовах переходу до ринкової економіки / М. Д. Білик // Економіст. - 1999. - № 1. - С. 62 –67.
6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г. В. Савицька. -3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2007. – 662 с.
7. Верхоглядів Н. І. Фінансовий аналіз суб'єктів господарської діяльності промислових підприємств : монографія / Н. І. Верхоглядова. – Д. : Наука і освіта, 2003. - 203 с.

Мельничук Я.В.,

студентка

Стойка С.О.,

к. е. н., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Обмеженість ресурсів внаслідок труднощів фінансування малих підприємств є найгострішою проблемою, з якою стикаються малі підприємства. Найбільш реальні джерела фінансування малих підприємств в Україні – це кошти банків і фінансових компаній, міжнародних фінансових фондів і банків у рамках підтримки розвитку малого бізнесу, кошти державного та місцевих бюджетів, а також кошти українських фондів підтримки підприємництва. Види фінансування, доступні малому бізнесу – кредити (банківські, міжнародних банків та фондів), пільгові кредити за рахунок коштів бюджету, цільове бюджетне фінансування, пряме і цільове субсидування, лізинг, надання гарантій, страхування, лізинг, франчайзинг [2].

Кредити комерційних банків для малого бізнесу не завжди доступні через високі відсоткові ставки, а також низьку привабливість малих підприємств як позичальників. Останнє можна пояснити особливостями кредитування, які притаманні малому бізнесу: високі витрати на розгляд та оформлення кредиту при невеликих термінах кредитування, що не дозволяє досягти бажаної рентабельності кредитної операції, а також невисока рентабельність діяльності малих підприємств, що не перекриває банківські ефективні ставки; відсутність прозорості економічної діяльності позичальників, низька податкова культура, низька якість складених бізнес-планів і пакету документів, відсутність кредитної історії, що значно ускладнює об'єктивну оцінку кредитоспроможності; нестача або повна відсутність у позичальників ліквідного забезпечення. Малі підприємства часто не мають достатньої ліквідної застави, яку банки розглядають як найбільш привабливий вид забезпечення.

Тема є актуальною на сучасному етапі розвитку економіки нашої країни, адже 75% підприємців України на перше місце серед проблем малого бізнесу ставлять дефіцит фінансів. Проблема фінансування суб'єктів малого підприємництва полягає в обмеженні доступу до таких

джерел фінансових ресурсів, як кошти банківської системи та ринку цінних паперів [1].

Проблемою щодо забезпечення фінансовими ресурсами малих підприємств є потреба у фінансовому інституті, який сприяв би руху тимчасово вільних коштів у розпорядження суб'єктів малого бізнесу. Існуючі фінансові інститути не орієнтовані на інтереси малих підприємств. Банки надають коротко- та середньотермінові кредити здебільшого тривалодіючим підприємствам під заставу, яка набагато переважає надану позику, що перешкоджає використанню малими підприємствами коштів цих установ. Такий стан посилюється в кризових умовах економіки України.

Страхові компанії, інвестиційні фонди та компанії не дають змоги використовувати їхні ресурси на підтримку малого підприємництва України. Біржі, позабіржові торгові системи недоступні для малих підприємств через існуючі вимоги включення цінних паперів підприємства у лістинг. Доступ на фондовий ринок підприємств невеликого та середнього розміру досить ускладнений. Це пов'язано із витратами від недооцінки цінних паперів підприємств. Недооцінка при первинному розміщенні акцій може сягати 10% від їх реалізованої вартості. Іншою причиною є страх одноосібного власника втратити контроль над своєю фірмою через продаж акцій.

Існують спеціалізовані джерела підтримки малих підприємств, до яких треба віднести: державну фінансову допомогу, міжнародну донорську допомогу, підтримку великих підприємств [2]. В Україні державна фінансова допомога малим підприємствам проводиться в рамках державних цільових програм підтримки малого підприємництва за рахунок бюджетних коштів. Але ці програми не стали дійовими інструментами фінансової підтримки малих підприємств, що пов'язано з незначними фінансовими можливостями, викликаними обмеженими ресурсами бюджетної системи.

Головні завдання уряду у галузі фінансування малих підприємств: розширення участі комерційних банків у наданні позик; забезпечення збільшення капіталу, який може бути використано шляхом розвитку конкуренції на ринку надання позик малим підприємствам; зміщення акцентів і раціоналізація державних програм допомоги малим та середнім підприємствам; сприяння наданню акціонерного капіталу малим підприємствам.

Організаційною формою кооперації великих і малих підприємств в галузі виробництва є система субпідряду. Під час таких відносин багато малих підприємств, які спеціалізуються на детальному, технологічному, модельному, спеціальному виробництві, постачають свою продукцію великому підприємству, що виробляє значно більші промислові об'єми.

Отже, фінансова допомога малому підприємництву сприятиме не лише його становленню, зокрема появі нових суб'єктів господарювання, а має бути спрямована також на забезпечення його фінансової самостійності, на створення сприятливих умов розвитку та зміцнення конкурентоспроможності малого підприємництва на національному та світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Васьківська К. Фінансово-економічний механізм розвитку малого підприємництва / К. Васьківська, І. Петрик, С. Ярмольський // Вісник ДАУ. – 2013. – Випуск 20-23. – С. 135–140.
2. Ломачинська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва / І.А. Ломачинська // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2015. – Т. 17. – Вип. 3-4. – С. 37-43.

Мельничук Я.В.,
студентка

Кравченко Ю.М.,
студентка

Станіславчук Н.О.,
викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Необхідність створення в Україні інформаційного простору ставить перед державою конкретні цілі перегляду напрямів формування інформаційного суспільства. При цьому необхідно враховувати досвід інших країн світу та зміни, що відбуваються в умовах глобалізації. Вирішення даної проблеми потребує створення сучасної системи національних інформаційних ресурсів, забезпечення підвищення рівня інформаційної незалежності держави та підвищення рівня інформаційної освіченості населення, розгляду інформації як стратегічного продукту, а

також покращення ефективності функціонування всіх гілок влади державного управління інформаційним простором та використання нагромаджених інформаційних ресурсів. Інформаційна сфера має утворювати систему і впливати практично на всі галузі суспільних відносин. Здатність суспільства та його інституцій збирати, обробляти, аналізувати, систематизувати та накопичувати інформацію, забезпечувати свободу інформаційного обміну є важливою передумовою соціального розвитку національного інформаційного простору.

Стан формування інформаційного простору в Україні не повною мірою відповідає вимогам, які поставлені на сьогоднішній день, а тому потребує детальнішого глибокого дослідження.

Попри те, що вже понад двадцять років Україна незалежна й постійно бере участь у численних міжнародних програмах, поняття інформаційного простору все ще залишається новим і непізнаним. У важкий період трансформації українського суспільства з постіндустріального в інформаційне ми не зуміли сформувати справжній інформаційний простір у тому контексті, як його розуміє міжнародна спільнота [1].

В Україні соціально-економічні і політичні перетворення, формування ринкової економіки об'єктивно призвели до необхідності суттєвих змін інформаційних відносин у суспільстві.

Україні важко претендувати на інформаційне домінування у світовому інформаційному просторі. Для нашої країни головне не відстати, зберігаючи національну, інтелектуальну, культурну та мовну самобутність. Усе це потребує замислитися над перспективами використання новітніх інформаційних технологій та розвитку інформаційного суспільства в Україні, для чого, передусім, необхідно розробити національну концепцію та стратегію, визначити потреби і можливості щодо масового використання інформаційних технологій в українському суспільстві.

Інформаційні продукти, ресурси і програмні послуги поширені по території України вкрай нерівномірно, причому в основному ними забезпечені центральні області. Цей розподіл відповідає розподілу головних наукових та інформаційних центрів України і не враховує потреби населення й органів управління. Саме тому потребує якнайшвидшого вирішення проблеми щодо вирівнювання інформаційного потенціалу [2].

Дані проблеми можна вирішити тільки шляхом формування єдиного інформаційного простору України.

Характерною рисою процесу формування єдиного інформаційного простору України є не тільки створення технологій, а і технологічної структури інформатизації для забезпечення взаємодії виробників інформації і її споживачів.

Для вирішення проблеми створення єдиного інформаційного простору необхідно розробити такі економіко-правові засади: законодавчі і нормативні акти, що визначають права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо формування та використання інформаційних ресурсів, засобів їх обробки і доставки; економічні регулятори, які забезпечували б стимулювання активного формування і використання інформаційних ресурсів.

Формування розвитку єдиного інформаційного простору України потребує, в першу чергу, забезпечення оперативного доступу до наявних інформаційних джерел і проведення роботи щодо їх включення в єдиний інформаційний простір. Інформаційні ресурси, що знову сформовані та включаються в єдиний інформаційний простір, повинні бути на законній підставі доступні суспільству, а саме: органам державної влади, суб'єктам господарювання і громадянам [3].

Отже, розвитку інформаційної сфери, зокрема національних інформаційних технологій, продуктів та послуг, сприятиме чітке визнання її на державному та світовому рівні як стратегічної сфери з комплексними ресурсами, а також фінансовим, організаційним, матеріальним, технічним, кадровим забезпеченням. Розвиненість національного інформаційного простору дасть можливість створити своєрідне середовище трансграничної, інтерактивної і мобільної комунікації, де здійснюватиметься ефективний інформаційний обмін серед усіх ланок українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Беляков, К. Організаційно-правові проблеми формування державної інформаційної політики України / К. Беляков // Право України. – 2014. – № 10. – С. 14-18.
2. Вінчук І. Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість / І. Вінчук // Бібліографознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 1. – С. 50-53.
3. Губерський Л. Інформаційна політика України: європейський контекст / Л. Губерський, Є. Камінський та ін. – К. : Либідь, 2015. – 360 с.

Мица І.Г.

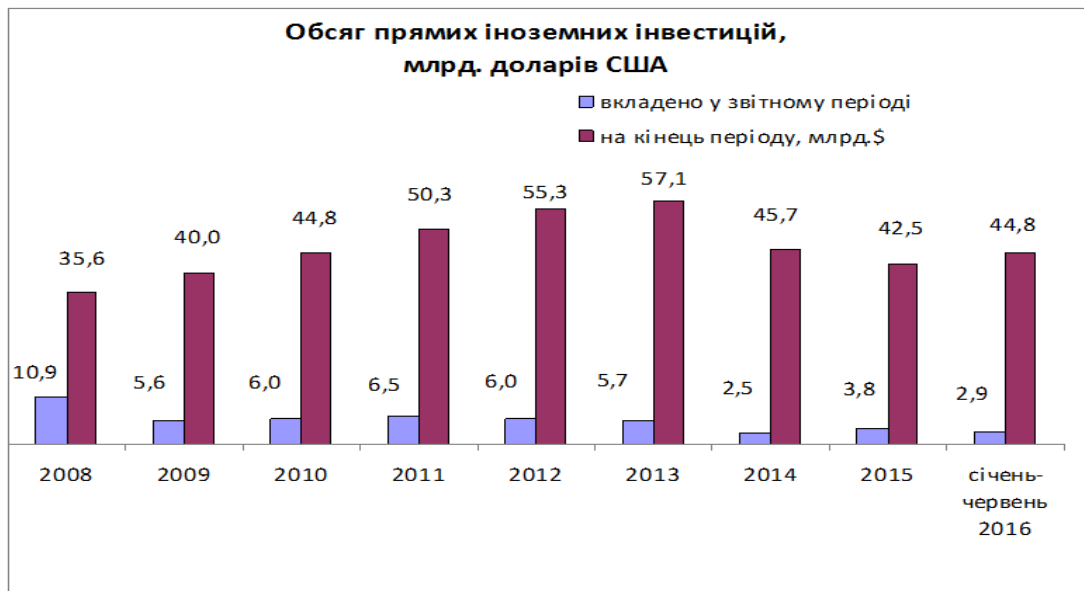
*Науковий керівник: Станіславчук Н.О., викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ЇХ ЗАЛУЧЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах формування сучасного глобального простору важливу роль в розвитку національної економіки відіграють іноземні інвестиції. Залучення коштів іноземних інвесторів сприяє активізацію інвестиційного процесу, впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу територій та ін.

Іноземні інвестиції – це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземними інвесторами є суб'єкти, які проводять інвестиційну діяльність на території України [1].

За даними Держстату у січні-червні 2016 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2859,1 млн дол. США та вилучено 330,1 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у січні-червні 2015 року – 1042,4 млн дол. США та 351,3 млн дол. США відповідно.

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій*

* Джерело [2].

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2016 року становив

44790,7 млн дол. США. До десяти регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій – 94,1 відсотка всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у січні-червні 2016 року залишаються: промисловість – 33,4%, будівництво – 13,7%, сільське, лісове та рибне господарство – 14,5%, інформація та телекомунікації – 4,8%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 10,0%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,8%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 2,3% [2].

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку [3]. Україна не знаходиться осторонь світових процесів та є достатньо інтегрованою у світове господарство. Україна в рейтингу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO, розташовується на 89 місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією [2].

На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерств, яке визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства, застосовується національний режим інвестиційної діяльності.

Українська економіка залучає інвестиції нерезидентів, але використовує їх досить нераціонально: орієнтованість на внутрішнього споживача, вкладання інвестицій у підприємства з більш високим рівнем рентабельності та швидким строком окупності. Для покращення інвестиційного клімату України актуальним залишається удосконалити умови інвестиційної діяльності задля фінансування галузей діяльності, які допоможуть зайняти конкурентну нішу на ринку. Зважаючи на теперішній стан економіки України, найбільш перспективними для інвестування є військова діяльність, інноваційні розробки та будівництво. Отже, залучення іноземних інвестицій залишається однією з ключових проблем економічної реформи в Україні

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Економіка України з іноземними інвесторами за 2016 рік [Електронний ресурс] / Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.
3. Абрамович І.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України/ І.В. Абрамович // Економіка та держава. – 2006. – № 9. – С. 25–27.

Моїсєєва Ю.Д.

*Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров’я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Згідно з вимогами чинного законодавства фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища здійснюється за рахунок бюджетів усіх рівнів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільних внесків та інших коштів [4].

За даними офіційної статистики у 2015 році в Україні на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 24,6 млрд грн, що становить 1,24% від вартості валового внутрішнього продукту України. При цьому із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища 69% становлять

поточні витрати і 31% – капітальні інвестиції. Основним джерелом фінансування витрат на охорону навколишнього природного середовища, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств та організацій – 78%, а решта коштів надходила за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування [2].

Слід зазначити, що питома вага природоохоронних витрат у ВВП до 2010 р. постійно зменшувалася. Зокрема, величина цього показника з 5,1% у 1995 р. знизилась до рівня 1,21% у 2010 р. та, починаючи з 2011 року, не перевищувала 1,5%. Натомість у розвинутих країнах аналогічні затрати визначаються досягнутим ступенем якості навколишнього природного середовища і складають від 1,5% до 4% валового внутрішнього продукту.

В сучасних умовах в Україні стан фінансування природоохоронних заходів потребує першочергового реагування з боку держави та суспільства. Оскільки рівень якості навколишнього середовища в нашій країні має тенденцію до погіршення, а уповільнення зростання української економіки та темпів залучення інвестицій продовжують негативно відзначатися на екологічній ситуації.

На думку науковців, недостатня дієвість існуючого механізму фінансування пояснюються такими причинами: недосконалість нормативно-правової бази щодо державної підтримки природоохоронної діяльності; низький рівень бюджетної дисципліни у сфері охорони навколишнього природного середовища; розбалансованість дохідної та видаткової частин системи фінансування природоохоронних заходів; недостатня інформація щодо реальної (справжньої) вартості екологічних збитків для суспільства; нестабільність фінансово-податкової системи; нестабільність організаційного механізму екологічного регулювання; обмеженість фінансових ресурсів і низька ефективність використання коштів на природоохоронні заходи; недостатня концентрація коштів на пріоритетних напрямках, розпорошення їх по інших фондах і заходах, які не розв'язують основних екологічних проблем [1, с. 29].

Отже, рівень якості навколишнього середовища в Україні обумовлює необхідність створення таких умов фінансування природоохоронної діяльності, які задовольняли б наступні вимоги:

- визначення природоохоронної діяльності пріоритетним напрямом державного фінансування;

- технічне переозброєння діючих об'єктів, наукові розробки та впровадження інноваційних технологій, результатом яких стане суттєве зниження антропогенного впливу на довкілля;
- наявність єдиного нормативно-правового акту, який би детально визначав порядок та умови фінансування природоохоронної діяльності;
- наявність альтернативних позабюджетних джерел фінансування природоохоронної діяльності;
- розроблення ефективних механізмів мотивації підприємств-природокористувачів щодо найширшого впровадження екологічно орієнтованих інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Веклич О. О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні / О. О. Веклич // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 20-34.
2. Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі у 2015 році : Експрес-випуск Державної служби статистики України № 123/0/06.4вн-16 від 19.05.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Матвійчук О. В. Проблеми фінансування природоохоронної діяльності на прикладі Рівненської області / О. В. Матвійчук // Агросвіт. – 2015. – № 21. – С. 62-66.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України № 1268-ХІІ від 25 червня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

Мороз Р.А., Голик Л.С.

Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання життя є надзвичайно важливим елементом національної економіки. Цей вид фінансових відносин сприяє залученню довготривалих інвестицій в економіку, які мають вирішальне значення для національного господарства.

Страховання життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це

передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Ринок страхування життя – це сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги зі страхування життя та здійснюється акт їх купівлі-продажу.

Варто зауважити, що вітчизняний страховий ринок перебуває на шляху поступової інтеграції в світовий. Він забезпечує систему захисту інтересів та майнових прав, фізичних та юридичних осіб, забезпечує економічну безпеку держави, а також є фінансовим інструментом регулювання національної економіки.

Ринок страхування життя в Україні перебуває на стадії становлення і рівень його розвитку є надзвичайно низьким. Його можна класифікувати як ринок країни, що розвивається. А це означає, що страхування життя перебуває на початковій стадії життєвого циклу, для якої характерним є низький рівень розвитку, але високі темпи його зростання.

Водночас у розвинених країнах цей сектор страхового ринку займає провідні позиції. Це пояснюється високим ступенем довіри, стабільністю та сформованою страховою культурою впродовж багатьох століть.

Розвиток діяльності страховиків, які надають послуги зі страхування життя, як відомо, відбувається під впливом багатьох факторів та обставин. Наразі на ринку страхування життя в Україні мають місце негативні явища у вигляді шахрайств, тіньових економічних операцій, недосконалої системи оподаткування тощо. Це гальмує розвиток ринку страхування життя та знижує його ефективність. Зокрема, за підрахунками експертів тільки третина коштів залучених цим ринком працює на українську економіку, а інша частина створює тіньовий капітал. Окрім цього, стан фінансових ресурсів більшості страхових компаній є незадовільним і не забезпечує їх конкурентоспроможність, а також обмежує інвестиційну діяльність страховиків. Ці проблеми можна вирішити тільки комплексом системних заходів, серед яких головна роль відводиться посиленню нагляду за страховою діяльністю та змінами до законодавства.

На думку дослідників, вирішення проблеми ринку страхування життя в Україні великою мірою залежить від політичної ситуації у країні [2, с. 222].

Незважаючи на всі негативні фактори, експерти вважають, що український ринок страхування життя має великий потенціал і в

майбутньому слугуватиме ефективним інструментом соціального захисту населення та інвестиційного поступу держави. Тому сприяти розвитку українського ринку страхування життя повинна насамперед держава.

Серед перспектив розвитку страхування життя в Україні у першу чергу слід назвати соціальні:

- підвищення рівня доходів населення. Адже більшість громадян України не купує страхові поліси тому, що в них немає на це коштів. Водночас, підвищення рівня матеріального стану в країні неможливе без проведення комплексного ряду заходів спрямованих на загальний розвиток економіки;

- популяризація страхування: необхідно підвищити рівень страхової культури, показати населенню переваги та можливості страхування життя, довести його необхідність;

- збільшення кількості страхових договорів з юридичними особами. На сьогоднішній день 94,5% валових страхових премій акумулюються фізичними особами [3], а відсоток страхування життя юридичними особами незначний. Страховикам необхідно запроваджувати страхові продукти, які б могли задовольнити потреби юридичних осіб. Наприклад, створити страхові продукти у такій формі, щоб можна було їх включати до соціального пакету працівників;

- розвиток недержавного пенсійного страхування. Пенсійні реформи в Україні примушують громадян задумуватись про особисте забезпечення своєї старості, а це спричиняє зростання попиту на такий вид страхових послуг. Дуже важливим кроком є прирівнювання недержавних страхових фондів з державними;

- оптимізація податкового законодавства у сфері страхування життя. Фіскальна політика на сучасному етапі відіграє вирішальну роль у сфері страхування, оскільки теперішнє податкове законодавство дає можливість страховикам отримувати податкові пільги нечесним шляхом, або виводи грошові кошти в офшорну зону [2, с. 223];

- обмеження кількості страховиків нерезидентів на ринку страхування життя. Світові компанії диверсифікуються на ринки країн, що розвиваються, оскільки бачать в них перспективи. Для національної економіки це є негативним явищем, оскільки спричиняє відтік коштів за кордон.

Отже, незважаючи на наявність проблем на ринку страхування життя в Україні ця галузь фінансової діяльності є перспективною, і з часом буде

набувати все більших розмірів. Найбільший вплив на зростання страхування життя має держава, і на неї покладена вирішальна функція розвитку цього виду страхування.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
2. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 222-224.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за I півріччя 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua>

Мостова К.О.,

студентка

Кістол А.А.,

викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності підприємств є наявність та раціональне використання виробничих запасів. Процесу оптимізації обліку виробничих запасів, а також поліпшенню їх корисного використання має сприяти якісно налагоджений виробничий процес.

Методичними рекомендаціями з обліку запасів, затвердженими наказом Мінфіну № 2 від 10.01.2007 р. передбачено оцінювати запаси за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Вимог цих рекомендацій на більшості підприємств не дотримуються, тому на підприємстві на дату балансу для контролю за збереженістю запасів необхідно здійснювати їх огляд для виявлення фактів псування, зниження ціни, закінчення терміну зберігання. У випадку зазначення втрати економічної вигоди запасів здійснюється перегляд їх первісної вартості, яка коригується до рівня чистої вартості реалізації (уцінка). Для оформлення даної операції не передбачено первинного документу.

Пропонуємо уцінку виробничих запасів оформляти Актом уцінки

первісної вартості запасів до чистої вартості реалізації. В акті комісією підприємства за участю матеріально відповідальної особи буде фіксуватися перелік матеріальних цінностей, які втратили свої корисні якості та встановлюється чиста вартість реалізації. Чистою вартістю реалізації запасів є очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію (збут). На підставі даних акту уцінки розраховуються суми зменшення вартості запасів для відображення їх в обліку.

При цьому сума уцінки первісної вартості запасів до чистої вартості реалізації на дату балансу включається до складу інших операційних витрат:

Дебетом субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів».

У разі збільшення чистої вартості реалізації визнається інший операційний дохід:

Дебет рахунку 20 «Виробничі запаси»

Кредит рахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності»

На нашу думку, поліпшенню ефективності облікового процесу щодо виробничих запасів на підприємстві сприятиме впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання й витрачання виробничих запасів.

В першу чергу, важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів. Розмаїтість форм облікових документів істотно ускладнює роботу з обліку виробничих запасів як на складах, у виробничих підрозділах, так і в бухгалтерії підприємства. Представляється доцільною розробка єдиної форми документа на списання виробничих запасів, призначеної для машинної обробки. У цей документ пропонуємо включити реквізити, необхідні для внесення даних до програми «1С: Бухгалтерія 8.2».

Заключним етапом облікового процесу є формування звітної інформації, щодо наявності та руху виробничих запасів. Однією з переваг програми «1С: Бухгалтерія 8.2» є можливість створення стандартних та регламентованих звітів. В програмі передбачена можливість формування

звітів по окремих аналітичних рахунках рахунку 20 «Виробничі запаси», зокрема Аналіз рахунку за субконто, Оборотно-сальдова відомість за рахунком, Картка рахунку, аналіз рахунку, аналіз субконто, обороти між субконто, зведені проводки, головна книга, діаграма, журнал-ордер за субконто, які дають змогу отримувати детальну інформацію про операції по рахунку (за місцями зберігання, видами ТМЦ, партіями ТМЦ).

Олійник В.О.

*Науковий керівник: Білошкурський М.В., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОЦІНКА ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних динамічних умовах господарювання використання механізмів управління на основі забезпечення економічної безпеки підприємства – обов’язкова умова виживання та розвитку. Як першочергова необхідність, економічна безпека підприємства має бути обґрунтована з точки зору стратегічного управління, тобто для ефективного управління підприємством нині першочерговим є забезпечення економічної безпеки підприємства, для чого важливою проблемою є розробка стратегії, як головного орієнтиру в цьому напрямку.

Економічна безпека підприємства займає важливе місце в процесі ефективного управління ним, тому є невід’ємною ланкою його стратегічного управління, в залежності від цілей господарювання, засобів і можливостей їх досягнення, умов господарювання та конкурентного середовища тощо.

Стратегія економічної безпеки – це сукупність найбільш значущих рішень та заходів, спрямованих на забезпечення прийняттого рівня безпеки функціонування підприємства [1, с. 165].

Виходячи з сутності поняття «економічна безпека підприємства» та суджень щодо нього [2, с. 19]: умовою безпеки є: захищеність або досягнення цілей підприємством; концепція вищого рівня та концепція нижчого рівня [3, с. 212], за якими виділено інтереси – розвиток, стабільність, протистояння загрозам [4] та за кожним визначено критерії: ефективність використання ресурсів – постійний розвиток, фінансова-економічна стійкість – адаптація, стабільність та безперервність

виробничої діяльності – протистояння загрозам [5, с. 131], пропонується концептуальний підхід до формування стратегії економічної безпеки підприємства та типи стратегій за ним (рис. 1).

Запропоновані типи стратегій економічної безпеки підприємства логічно, послідовно та в повній мірі відповідають її концептуальним положенням [7], працюють на досягнення її цілей. При виборі того чи іншого типу стратегії економічної безпеки підприємства необхідно враховувати зазначені концептуальні аспекти питомої категорії, що систематизує елементи системи економічної безпеки підприємства та робить механізм її забезпечення дієвим.

Рис. 1. Типи стратегій економічної безпеки підприємства за концептуальним підходом

* Джерело [6, с. 54].

Отже, економічна безпека підприємства, як фактор ефективного управління ним, є об'єктом стратегічного управління. Задля якісного забезпечення економічної безпеки підприємства запропоновано концептуальний підхід до формування стратегії економічної безпеки підприємства, в рамках якого сформульовані такі послідовні типи стратегій: виживання, існування, обмеженого зростання, зростання. Даний підхід є підґрунтям процесу забезпечення економічної безпеки

підприємства, враховуючи як стан, так і напрямок розвитку підприємства, має велике практичне значення в успішному господарюванні підприємства в поточному та стратегічному періодах.

Список використаних джерел:

1. Линник О. І. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз / О. І. Линник, Н. В. Артеменко // Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХП». – 2013. – № 67 (1040). – С. 159-169.
2. Гапоненко В. Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В. Ф. Гапоненко, А. Л. Беспалько, А. С. Власков. – М. : Изд-во «Ось-89», 2007. – 208 с.
3. Овчаренко Є. І. Дискриптивна комплементарність забезпечення економічної безпеки та вітчизняних управлінських традицій / Є. І. Овчаренко, Я. М. Криль // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23(II). – С. 211-217.
4. Мельникова К. В. Сучасні управлінські поняття до визначення категорії «економічна безпека підприємства» / К. В. Мельникова // Економіка Крима. – 2011. – №4(37). – С. 167-170.
5. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства : [навч. посіб.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
6. Роженко О. В. Стратегії економічної безпеки підприємства / О. В. Роженко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – № 51. – С. 51-55.
7. Черевко О. В. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Черевко // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3302>.

Омельчук В.С.

Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Ринкову модель економіки держави важко уявити без розгалуженої фінансово стійкої системи страхування. Чільне місце у цій системі відводиться медичному страхуванню, розвиток якого пов'язують із побудовою більш раціональної структури медичного обслуговування та задоволенням потреб населення у захисті майнових інтересів, через втрату здоров'я.

Медичне страхування – це форма соціального захисту інтересів населення в охороні здоров'я, що виражається в гарантії оплати медичної

допомоги при виникненні страхового випадку за рахунок накопичених страховиком коштів.

Медичне страхування дає можливість гарантувати громадянину безкоштовне надання певного обсягу медичних послуг при виникненні страхового випадку (порушення здоров'я) за наявності договору зі страховою медичною організацією. Остання несе витрати з оплати випадку надання медичної допомоги (ризик) з моменту сплати громадянином першого внеску до відповідного фонду.

Правовою основою здійснення добровільного медичного страхування (ДМС) в Україні виступає Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р., що визначає такі його види: медичне страхування (безперервне страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби, страхування медичних витрат.

Медичне страхування поділяється за формами на добровільне медичне страхування (ДМС) та обов'язкове медичне страхування (ОМС).

Добровільне медичне страхування є формою захисту інтересів громадян у разі втрати ними здоров'я з будь-якої причини. Воно пов'язане з компенсацією громадянами витрат, зумовлених оплатою медичної допомоги, та інших витрат, пов'язаних із підтримкою здоров'я:

- придбанням медикаментів;
- лікуванням у стаціонарі;
- відвідуванням лікарів та амбулаторним лікуванням;
- отриманням стоматологічної допомоги, зубним протезуванням;
- проведенням профілактичних та оздоровчих заходів тощо.

Популярність ДМС в Україні рік у рік зростає, про що свідчить ріст як кількості укладених договорів, так і сум страхових платежів. Проте можливість проведення медичного страхування за рахунок коштів громадян різко обмежена низьким рівнем реальних доходів населення, затримками з виплатою заробітної платні, збільшенням кількості безробітного населення. Громадянину з розвинутої країни медичне страхування дає впевненість у тому, що він вигідно вклав свої кошти для захисту власного здоров'я й життя. Більшість українців у сьогоденних економічних умовах не можуть дозволити собі придбання медичної страховки.

Обов'язкове медичне страхування реалізується через програми обов'язкового медичного обслуговування. Обов'язкове медичне страхування об'єктивно потрібне усьому суспільству. Забезпечуючи

можливість отримання якісної медичної допомоги в разі настання страхового випадку, держава фактично реалізує кілька своїх функцій. По-перше, ключову – забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян; по-друге, соціальну функцію, адже охорона здоров'я – складова соціальної політики держави; по-третє, – економічну, тому що завдяки запровадженню обов'язкового медичного страхування в початково неекономічну категорію (надання медичної допомоги) проникають економічні механізми, котрі об'єктивізують витрати суспільства й держави на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію [2].

Водночас механізм обов'язкового медичного страхування в Україні перебуває лише на стадії формування, не існує чіткого уявлення про систему медичного страхування, яка має бути зрозумілою і прозорою для суспільства.

Впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні сьогодні потребує узгодженої системи заходів:

- розробка та впровадження системи персоніфікованого обліку надання медичної допомоги, використання бази даних для планування системи організації та оплати медичних послуг, та, як наслідок, єдиного реєстру застрахованих осіб як важливої передумови впровадження системи обов'язкового медичного страхування та виключення подвійного страхування та фінансування;

- розробка та впровадження особистих медичних депозитних рахунків на медичну допомогу з механізмами пайової участі держави для окремих верств населення;

- універсальність охоплення медичними послугами не буде порушена, якщо держава покриватиме (при впровадженні обов'язкового медичного страхування) медичні витрати людей, які не в змозі робити відрахування [3].

Таким чином, потрібна перебудова економіки охорони здоров'я і вона повинна починатися з укріплення фінансової основи галузі, із зміни загальної схеми фінансування. Медичне страхування має бути підтримано нормативно-правовою базою; удосконаленням податкової політики та державного нагляду; підвищенням фінансової надійності страховиків, страхової культури населення; підготовкою та перепідготовкою кадрів.

Список використаних джерел

1. Базилевич А. Я. Види медичного страхування : кому і що вони гарантують? / А. Я. Базилевич // Ліки України плюс. – 2015. – № 1(22). – С. 9-12.

2. Стеценко В. Ю. Обов'язкове медичне страхування як правова категорія : сутність і принципи / В. Ю. Стеценко // Право і суспільство. – 2015. – № 3. – С. 55-60.
3. Павлюк К. В. Медичне страхування як форма фінансування медичних послуг / К. В. Павлюк, О. В. Степанова // Економіка суб'єктів господарювання. – 2014. – № 3(35). – С. 162–171.

Пашенюк І.В.

*Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Вітчизняний аграрний сектор є одним із основних бюджетоутворюючих секторів економіки, має резерви для розширення експортного потенціалу країни та розвитку інших галузей, а також для реалізації підприємницьких ініціатив селян. Однією із найважливіших умов забезпечення його стійкого зростання та формування позитивних результатів фінансово-економічної діяльності аграрних формувань є існування ефективної системи економічної безпеки.

Економічну безпеку в широкому розумінні визначають як стан сталого розвитку економіки, за якого вплив зовнішніх та внутрішніх шкідливих факторів мінімізується.

Поняття економічної безпеки аграрної галузі є, на думку дослідників, досить складним. Цю категорію можна тлумачити як сукупність економічних відносин економічних агентів і їх інтересів, що забезпечує цілісність і стійкість аграрної галузі до потенційних загроз і є спроможною зменшити (або усунути) дестабілізуючі фактори чи трансформувати їх у конкурентні переваги з метою досягнення продовольчої безпеки держави.

Однією з найважливіших форм прояву економічної безпеки агропромислового комплексу є продовольча безпека. Зокрема, Н.О. Кулагіна стверджує, що забезпечення економічної безпеки аграрної галузі полягає у пошуку механізмів компромісу між забезпеченням національних інтересів країни, продовольчою безпекою та ризиками, у результаті яких забезпечується стійке функціонування АПК. Водночас, економічну безпеку аграрного сектора економіки слід розглядати як функціональну систему, яка відображає процеси взаємовідносин інтересів учасників аграрних відносин у залежності від загроз, реалізація яких має

різну спрямованість і може призвести до недотримання порогових значень критеріїв продовольчої безпеки [1, с. 15].

На відміну від загальних загроз, властивих підприємствам всіх галузей економіки України, в агропромисловій галузі є свої специфічні загрози. До особливостей, що впливають на рівень економічної безпеки аграрної галузі можна віднести: біологічний характер виробництва, необхідність залучення у виробництво природних ресурсів, низька цінова еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію, безпосередній зв'язок з функціонуванням сільських територій та їх інфраструктурою, короткий термін зберігання окремих видів сільськогосподарської продукції та ін.

Наявність значної кількості загроз економічній безпеці в аграрному секторі вимагає організації ефективної системи оцінки стану економіки аграрного сектора для своєчасного їх виявлення та розробки на цій основі заходів нейтралізації цих загроз [2]. При цьому забезпечення економічної безпеки аграрної галузі – це постійний циклічний процес, під час якого реалізується система різноспрямованих заходів. З одного боку, це заходи, спрямовані на підвищення фінансової стійкості, ліквідності, конкурентоспроможності аграрних підприємств та створення сприятливих можливостей для забезпечення економічних переваг аграрного виробництва. З іншого боку, це заходи, що повинні позитивно впливати на рівень та умови життя населення, яке безпосередньо зайнято в аграрному виробництві, на жителів прилеглих територій та на стан навколишнього середовища.

Процес підвищення рівня економічної безпеки аграрної галузі є об'єктивно необхідною умовою державної політики, що має базуватися на розробленій національній програмі розвитку галузі сільського господарства.

Отже, економічна безпека аграрної галузі є складовою економічної безпеки держави. Її забезпечення здійснюється з метою ефективного використання потенціалу сільських територій, підвищення конкурентоспроможності галузей національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Кулагина Н.А. Теория и методология экономической безопасности агропромышленного комплекса : автореф. дис. ... на соискание ученой степени докт.

економ. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономическая безопасность)» / Кулагина Н.А. – Москва, 2012. – 45 с.

2. Жмуденко В. О. Оцінка проблем економічної безпеки в аграрній сфері / В. О. Жмуденко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnu_ekon/2009_14/pdf/14_27.pdf.

Решетнік А.В.

*Науковий керівник: Бержанір І.А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

За останні роки вітчизняні банки створювали конкурентну і динамічну систему як основну складову фінансового ринку. Одночасно постала потреба реформування обліку та контролю банківських установ відповідно до концептуальних засад міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Завдяки запровадженню сучасних технологій обробки інформації та реформуванню облікової системи бухгалтерська інформація набула ознак цінного ресурсу сучасного банку, який забезпечує ефективність його діяльності та зростання прибутку на тривалий період часу. Оновлення облікової системи банку підвищує можливість співпраці вітчизняних банків із іноземними фінансово-кредитними установами та організаціями. Саме від правильності відображення кредитних операцій в обліку залежить прийняття управлінських рішень щодо формування належних умов для стабільності банку та захисту інтересів вкладників.

Кредитні операції належать виключно до банківських операцій і за своєю сутністю є розміщенням залучених коштів від свого імені на власних умовах та на власний ризик. На вимогу НБУ при проведенні кредитних операцій банки зобов'язані дотримуватись основних принципів кредитування та рівня концентрації ризиків за кредитними операціями.

Кредитна діяльність банків також має важливе значення для розвитку національної економіки. Так, академік НАН України В. М. Гесць виділяє із шести чинників забезпечення зростання вітчизняної економіки два, які мають безпосередній зв'язок із банківською системою [1], а один – із кредитними операціями банків:

- 1) забезпечення динаміки стабільності валютного курсу, що стимулюватиме експорт, але не порушить умов фінансової стабільності економіки;

2) зростання обсягів кредитування економіки у національній та іноземних валютах, поступове здешевлення кредитних ресурсів.

Отже, успішна діяльність банків безпосередньо пов'язана з наданням кредитів, які також мають велике значення для розвитку економіки країни. Необхідною умовою підвищення ефективності банківських кредитних операцій є наявність оперативної облікової інформації. В такій інформації виникає потреба щоденно протягом усього періоду виконання кожної кредитної операції, так як кредитні операції характеризуються різними і, як правило, тривалими періодами часу (20 і більше років). Процедури обліку кредитних операцій визначаються в обліковій політиці кожного банку, при цьому обліковий процес повинен забезпечити єдину методологію синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень та складання звітності як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам.

Кредитні операції, що здійснюються на міжбанківському ринку, відображаються на балансових рахунках 1 класу, а кредити, надані клієнтам, відображаються на рахунках 2 класу. На позабалансових рахунках також обліковують операції, які пов'язані з кредитуванням клієнтів: отриману заставу, не сплачені в строк доходи та заборгованість, списана у збиток [2]. Порядок обліку установами банків операцій за кредитами регламентується Інструкцією з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 15 вересня 2004 р. № 435.

Система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю має відстежувати стан кредитної заборгованості й надавати дані для складання фінансової звітності. При відкритті кредитних рахунків в облікову систему вводяться спеціальні обов'язкові параметри, зокрема такі: вид кредиту, цільове спрямування кредиту, вид забезпечення, дата видачі кредиту, дата повернення, початковий строк розміщення [3]. Пізніше ці параметри можуть бути доповнені кількістю пролонгацій, категорією ризику, шифром неплатежів. Додатково банки можуть вміщувати у файл кредиту параметри на власний розсуд: опис кредиту (умови надання, умови виплати процентів, виплата премії або дисконту); інформація про суми нарахованих і сплачених процентів; дати чергової сплати або погашення тощо.

В умовах негативних явищ у вітчизняній фінансовій системі виникає необхідність зміни підходів щодо обліку кредитних операцій та формування реальних показників за результатами кредитування, які б дозволяли приймати обґрунтовані економічні рішення як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи. Для вирішення проблем з обліку кредитних операцій, на нашу думку, банки повинні розробити свої підходи щодо формування ринкової і справедливої вартості кредитних операцій, враховуючи регіональні умови діяльності окремих філій, та закріпити їх в обліковій політиці банку. Також вимагають узгодження на міжбанківському рівні загальні підходи щодо кредитування клієнтів в іноземній валюті та обґрунтованість відсотків за кредитами, які повинні бути основоположними умовами кредитних угод. Такі пропозиції призведуть до спрощення облікових процедур за кредитними операціями, об'єктивної оцінки та стабільності нормативно-правової бази щодо обліку кредитних операцій.

Список використаних джерел:

1. Економіка України: підсумки перетворень та перспективи зростання / За ред. В. М. Геєця. – Х. : Форт, 2000. – 432 с.
2. Кіндрацька Л. М. Облік у банках [Текст] : навч.-метод. посіб. / Л. М. Кіндрацька, Ю. К. Семеніченко. – К. : КНЕУ, 2015. – 405 с.
3. Кузьмінська О. Е. Організація обліку в банках [Текст] : навч.-метод. посіб. / О. Е. Кузьмінська, В. Б. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2014. – 282 с.

Рибчак А.Л.

Науковий керівник: Чвертко Л.А., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СУТНІСТЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Становлення України як самостійної демократичної держави зумовило створення страхового ринку. Сучасний стан та процеси розвитку страхового ринку показують, що страхова діяльність в Україні нині динамічно розвивається й усе більше впливає на економіку країни, розширюється сфера страхування, з'являються і розвиваються нові види страхування. Нині страхова діяльність все більше набуває рис активної підприємницької діяльності, поширюється її вплив на розвиток ринкових відносин.

Страховий ринок розглядається в економічній літературі як об'єктивна економічна закономірність, система суспільних, економічних, фінансово-економічних чи грошових відносин, особлива соціально-економічна структура, економічне середовище функціонування страховиків, економічний простір, сукупність страхових компаній, форма взаємозв'язку між учасниками страхових правовідносин, частина фінансового ринку, окрема сфера послуг, форма функціонування сукупного страхового фонду.

Обов'язковими умовами функціонування страхового ринку є:

- наявність попиту на страхову продукцію;
- наявність страховиків, здатних задовольнити цей попит.

Сьогодні вітчизняний страховий ринок за своїми інституційними і функціональними характеристиками не відповідає завданням розвитку національної економіки і тенденціям світових страхових ринків. Рівень страхового захисту залишається низьким і недостатнім для гарантування як безпеки підприємницької діяльності, так і захисту майнових інтересів громадян. Серед проблем страхового ринку країни можна визначити наступні:

- негнучкість вітчизняної системи страхування;
- фактично відсутній зовнішній спеціалізований аудит страхових організацій;
- нерозв'язання проблеми компенсації громадянам державних виплат за договорами змішаного страхування життя;
- відсутність довіри населення й господарських суб'єктів до страхових компаній;
- недосконалість чинної системи оподаткування;
- недостатній розвиток інститутів актуаріїв, що свідчить про слабкість сектору страхування життя та неготовність страхової інфраструктури до впровадження пенсійного та медичного страхування.

З огляду на економічну важливість страхової діяльності для забезпечення стабільного рівня суспільного виробництва та підтримання належного рівня соціального захисту громадян, держава покликана через свої управлінські ланки здійснювати регулювання страхової діяльності з метою посилення впливу страхового механізму на створення економіки стійкого розвитку.

Суттєвою передумовою стабільності системи страхування є здорова макроекономічна і структурна політика. Без загальної економічної

стабільності та базової фінансової і правової структури страхова галузь не здатна розвиватися.

В умовах, що склалися, економічно доцільним, на наш погляд, є формування та реалізація довгострокової стратегії та активної поточної політики держави у страховій сфері.

На сьогодні страхова індустрія України розвивається стрімко, тож страховий ринок об'єктивно має великий шанс для подальшого розвитку. Завдання полягає в тому, щоб за допомогою набуття через освіту і науку знань, максимально скористатися вигодами страхового бізнесу для задоволення інтересів підприємців і населення у надійному захисті від матеріальних втрат за ризикових обставин.

Савченко В.А.

*Науковий керівник: Білошкурський М.В., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Основними умовами, в яких функціонує бізнес нині, є: нестабільність, мінливість навколишнього середовища, агресивний вплив на безпосереднє оточення. Вони ставлять перед менеджментом підприємства більш складніші завдання, пов'язані з ефективним використанням ресурсів, розвитком за рахунок як внутрішнього, так і зовнішнього росту.

Зусилля стратегічного управління, з точки зору фінансово-економічної безпеки, мають бути направлені на: вибір і реалізацію стратегічних цілей, визначення реальних масштабів діяльності загально корпоративного напрямку розвитку, забезпечення довгострокових конкурентних переваг, ефективний розподіл ресурсів в середині компанії.

Забезпечення економічної безпеки має прямий причинно-наслідковий зв'язок з розвитком підприємства, стратегія якого з самого початку повинна розроблятися з урахуванням вимог безпеки. Це пов'язано з тим, що подальший розвиток підприємства неможливий без забезпечення безпеки системи підтримки його інтересів.

Стратегія фінансово-економічної безпеки підприємства має бути безпосередньо пов'язана з загальною та фінансовою стратегією підприємства. Домінантними сферами забезпечення фінансово-

економічної безпеки підприємства є стратегії:

- забезпечення росту прибутковості його власного капіталу;
- формування фінансово-економічних ресурсів;
- фінансово-економічної стабільності;
- безпеки інвестиційної діяльності;
- нейтралізації фінансово-економічних ризиків;
- безпеки інноваційної діяльності;
- захисту його конкурентної позиції;
- антикризова стратегія [1].

Основна мета стратегічного планування полягає в поліпшенні реакції підприємства на динаміку ринку та поведінку конкурентів. Воно виступає умовою осмисленого розвитку організації. Стратегічне планування потребує дотримання трьох основних умов:

- управління діяльністю підприємством будується на принципах управління інвестиційним портфелем. Кожен з напрямків діяльності підприємства має певний потенціал отримання прибутку, відповідно кожному і розподіляються ресурси;

- ретельна оцінка перспектив кожного виду діяльності, вивчення показників ринкового зростання і позиції компанії на конкретному ринку;

- стратегія для кожного бізнесу підприємством розробляється план досягнення довгострокових цілей. Кожне підприємство, враховуючи профіль діяльності, цілі, можливості, навички і ресурси, розробляє власну стратегію.

Отже, стратегія економічної безпеки займає все більш значимі позиції в загальній стратегії управління підприємством і заслугою тому є досить жорсткі умови ведення бізнесу на сьогодні. Стратегія фінансово-економічної безпеки – це розроблення довгострокового плану для забезпечення реалізації мети, завдань та досягнення цілей підприємства, зокрема забезпечення фінансової та економічної безпеки, а також планування розподілу ресурсів в умовах постійної нестабільності зовнішнього середовища та адаптації до нього, для захисту цього підприємства від впливу загроз, ризиків і досягнення нормального та безпечного його функціонування.

Список використаних джерел

1. Черевко О. В. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Черевко // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. –Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3302>.

Саєнко Т.В.

*Науковий керівник: Бержанір І. А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання.

У структурі активних операцій банку кредитні операції традиційно мають найбільшу питому вагу, тому що є одним із найбільш ефективних і прибуткових способів розміщення ресурсів банку. Водночас кредитні операції є і найбільш ризиковим видом операцій комерційного банку.

В процесі проведення кредитних операцій банк повинен дотримуватися кредитної політики і періодично аналізувати склад та структуру кредитного портфелю, від якості якого в значній мірі залежить його стабільність, репутація та фінансовий успіх.

Підготовчим етапом процесу кредитування є розгляд заявки на отримання кредиту. На наступному етапі процесу кредитування вивчаються кредитоспроможність клієнта і оцінка ризику за позицією. Третій етап процесу кредитування складається з підготовки до укладання кредитної угоди. По закінченні роботи по структуризації позички кредитний інспектор банку приступає до переговорів про складання кредитної угоди з клієнтом.

Доходи від кредитних операцій надходять до банку у вигляді відсотків. Базою для відсоткової політики банків є грошово-кредитна політика держави та вплив на рівень ринкової ціни відсотка з боку національного банку України.

Важливим етапом процесу кредитування є контроль за своєчасним та повним поверненням позики.

Аналіз кредитної діяльності банку передбачає вирішення таких завдань: визначення ступеня та типу концентрації ризику кредитного портфеля; оцінка адекватності кредитного ризику, суми очікуваного прибутку; визначення кредитоспроможності позичальника; визначення ефективності кредитних операцій [1].

Важливою формою контролю за якістю кредитного портфеля є аудиторська перевірка. Результати аудиторських перевірок відображаються в спеціальному звіті, що надається керівництву банком. Поряд з оцінкою кредитного портфеля аудитори подають рекомендації щодо поглиблення кредитної роботи, а якщо необхідно, то і зміни методів та форми кредитування, що склалися в банку [2].

Кризові явища у банківському секторі України мають багато причин, а саме: зростання в попередні роки попиту на кредити в іноземній валюті, частка яких в окремих періодах перевищувала 50% від загального обсягу кредитів; швидке зростання кредитного портфеля банків, що не супроводжувалося відповідним зростанням депозитної бази тощо [3].

Крім того, зростання частки кредитів в іноземній валюті спонукало вітчизняні банки залучати кошти за кордоном, збільшуючи власні борги та борги економіки країни в цілому, надання кредитів без належної оцінки кредитоспроможності позичальника. Така кредитна політика українських банків була необґрунтованою і спрямованою на швидке нарощування прибутків, а в кінцевому випадку призвела до зростання частки «проблемних» кредитів. Також спостерігався недостатньо жорсткий нагляд НБУ за управлінням ліквідністю банків, які фактично не вдосконалювали систему обмеження банківських ризиків, та натомість вдавалися до недостовірної інформації про стан ліквідності.

Оскільки кредитні операції комерційних банків є не лише найбільш прибутковими, але й найбільш ризиковими, кожен банк повинен дотримуватися збалансованості між обережністю і ризиковістю в кредитній політиці, враховуючи прямо пропорційну залежність між доходами і ризиками банківських операцій.

При видачі кредитів банки повинні реально, а не формально користуватися головними правилами – принципами кредитування (терміновість, поверненість, платність, забезпеченість, цільове використання). Важливим є раціональний підхід до визначення ступеня дотримання цих принципів по відношенню до кожної кредитної історії. При видачі кредиту банк повинен звернути увагу на репутацію, чесність, порядність клієнта, але особливо вивчити його баланс, що дає можливість оцінити, чи підприємство є ліквідним і чи зможе покрити свої готівкові боргові зобов'язання. Оскільки основною умовою надання кредиту є висока ймовірність його погашення з відповідними процесами, то краще видавати кредит під забезпечення.

Отже, для збільшення обсягу кредитних операцій необхідним є створення тимчасово пільгових умов повернення кредитів клієнтами, підтримка банків з боку держави та НБУ, стабілізація валюти та призупинення темпів інфляції, активна соціальна політика держави для підтримки платоспроможності населення.

Список використаних джерел:

1. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: підручник [Електронний ресурс] / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с. – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/part/6353>.
2. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : [навч. посібник] / О.В. Васюренко, К.О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
3. Фурсова В.А. Формування ресурсної бази комерційних банків: сучасний стан і перспективи розвитку / В.А. Фурсова, М.О. Капелюшна // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – 2014. – № 50. – С. 118-124.

Саргсян М.А.,

студентка

Слатвінський М.А.,

к. е. н, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИ СТРАХУВАННІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВ

Страховання є важливим інструментом захисту майнових інтересів промислових підприємств.

При здійсненні виробничої діяльності основні та оборотні засоби підпадають під вплив різноманітних ризиків, що створюють загрозу їх функціонуванню. Майнові об'єкти промислових підприємств характеризуються значною вартістю, що становить мільярди гривень. Через це наслідки несприятливого впливу різноманітних ризиків можуть мати різко негативний характер як для самого підприємства, так і для національної економіки.

Страховики в Україні утримують на власній відповідальності ризики на суму в середньому від 1 до 5 млн. грн. Порівняння цих сум з вартістю основних засобів промислових підприємств України та ймовірними розмірами збитків внаслідок їх пошкодження або втрати дозволяє зробити

висновок, що вітчизняні страховики не спроможні одноосібно забезпечити страхове відшкодування в таких обсягах. Тільки перестраховання є тим інструментом, що дозволяє це зробити. Оптимальними, на даний час, є такі системи перестраховання при страхуванні майна промислових підприємств: за наявності портфеля ризиків при страхуванні майна – облігаторний метод у поєднанні з факультативним.

Облігаторний договір може бути як пропорційної форми (ексцедент сум), так і непропорційної (ексцедент збитку). Пропорційне квотне перестраховання може застосовуватися у двох випадках: при перестрахованні пріоритету пропорційного ексцеденту сум та при перевищенні ємності облігаторного договору перестраховання, оскільки вітчизняними облігаторними програмами забороняється застосування компресії, що унеможлиблює використання непропорційного ексцеденту збитку; за відсутності портфеля ризиків при страхуванні майна – факультативний метод перестраховання будь-якої форми, вибір якої залежить від економічної ефективності кожної з них для страховика (перестраховальника) та перестраховика.

При перестрахованні ризиків при страхуванні майна промислових підприємств важливою складовою є врегулювання збитків. Враховуючи значну вартість майна промислових підприємств, зрозуміло, що можливі збитки можуть досягати значних сум. Значення в такому випадку набуває не тільки гарантоване відшкодування збитків, а й, насамперед, обґрунтована позиція перестраховика щодо виплати своєї частки збитку, підкріплена відповідним сприйняттям її страховиком і, відповідно, – страхувальником.

Основою умовами покриття майнових ризиків промислових підприємств є умови перестраховання, оскільки найбільшу частку ризику та відповідальності покладає на себе перестраховик. Відповідно, умови договору перестраховання є основою для оригінального договору страхування та повинні мати повне віддзеркалення в частині врегулювання збитків, адже від його якості залежить подальша співпраця сторін. Страховик повинен повністю слідувати волі та рішенням перестраховика, виконуючи роль модератора між страхувальником, перестраховиком та іншими сторонами з обслуговування бізнес-процесу врегулювання збитків (експертами, аджастерами, юристами).

Отже, особливо актуальним для забезпечення надійного страхового захисту промислових підприємств України є використання можливостей

перестраховання, оскільки більшість вітчизняних страхових компаній фінансово неспроможні одноосібно нести зобов'язання з відшкодування великих за обсягами збитків внаслідок заподіяння шкоди об'єктам промисловості. Основна увага при цьому повинна приділятися бізнес-процесу врегулювання збитків на основі умов договору перестраховання, який має бути базисним для оригінального договору страхування, особливо, в частині врегулювання збитків.

Саруханян А.А.,

студент

Слатвінський М.А.,

к. е. н, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Одним із завдань грошово-кредитної політики має бути стійкість та якість економічного зростання. Стійкість економічного зростання проявляється у позитивній динаміці, а якість економічного зростання характеризується особливостями факторів виробництва, виробленої продукції, галузевої (секторальної) структури економіки, рівнем розвитку регіонів країни та соціальних стандартів.

В Україні спостерігається високий рівень граничної схильності до споживання, зниження частки прибутку в національному доході та її перевищення над оптимальним значенням, невідповідність між існуючими і необхідними обсягами інвестицій, переважний вплив на зміну ВВП фактора капіталу порівняно із фактором праці, незначний вплив технічного прогресу на економічне зростання, зростання продуктивності і капіталоозброєності праці на фоні зниження продуктивності капіталу. В Україні, відповідно до цього, не діють такі джерела економічного зростання як природний приріст населення та висока схильність до заощаджень; стримує економічне зростання недосконалість розподілу доходу між роботодавцями і працівниками.

Серед всіх інструментів грошово-кредитної політики, що можуть бути використані для забезпечення економічного зростання, починаючи з 2012 р. активно використовується Національним банком України метод

рефінансування банків: у 2015 р. обсяги рефінансування склали 14,1% ВВП. Рефінансування банків здійснювалося, насамперед, через кредити овернайт, операції прямого репо та кредити під програми фінансового оздоровлення. Спостерігається у політиці Національного банку України також тенденція переходу до режиму таргетування інфляції. У якості інфляційного таргету слід обрати індекс споживчих цін, який має важливе соціальне значення, часто використовується як показник загальної інфляції, виступає основою для обчислення інших індексів, використовується як головний критерій цінової стабільності.

Визначення інфляційного таргету передбачає реалізацію наступних етапів: формалізація залежності між стандартизованими коефіцієнтами грошової та кредитної компонент на основі отриманого багатфакторного регресійного рівняння синтетичного індикатора фінансової глибини економіки; визначення лагів затримки індексу споживчих цін, грошової компоненти та синтетичного індикатора фінансової глибини економіки; формалізація багатфакторної авторегресійної функції залежності між результативною ознакою – індексом споживчих цін (інфляційним таргетом) та факторними ознаками – індексом споживчих цін, грошовою компонентою та синтетичним індикатором фінансової глибини економіки, зсунутими на відповідний лаг; формалізація умови мінімально допустимого рівня фінансової глибини економіки на основі оптимізації змінної управління – частки грошової компоненти у досягненні бажаного рівня фінансової глибини економіки; проведення оптимізації індексу споживчих цін, виходячи зі співвідношення «фінансова глибина економіки – індекс споживчих цін». Розв'язок оптимізаційної задачі – визначення максимального значення індексу споживчих цін за умови забезпечення мінімально допустимого рівня фінансової глибини економіки – дозволив дійти висновку, що індекс інфляції на споживчому ринку України в фінансово-економічних умовах, що склалися, не повинен перевищувати позначку 31,6% за рік.

Отже, в контексті існуючих можливостей грошово-кредитної політики забезпечувати економічне зростання Національний банк України намітив тенденцію до використання режиму таргетування інфляції. Відповідно до цього пропонується оптимізація визначення інфляційного таргету на основі співвідношення «фінансова глибина економіки – індекс споживчих цін».

Саруханян Г.А.,
студентка
Слатвінський М.А.,
к. е. н, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

При вивченні функціонування системи страхування вкладів (ССВ) одними із суперечливих питань є визначення функцій і повноважень системи відносно банків-учасників. Роль і вплив ССВ на формування ресурсної бази банків визначається в її трьох основних функціях: соціальної, економічної та законодавчої. Соціальна функція проявляється у захисті населення на основі встановлення таких умов страхування вкладів, які гарантують збереження заощаджень фізичних осіб у комерційних банках. Економічна функція полягає в мінімізації ризиків для вкладників та банківської системи, створенні умов конкурентної боротьби на ринку банківських послуг, що забезпечують подальший розвиток і вдосконалення банківської системи в цілому. Законодавча функція ґрунтується на формуванні та розвитку відповідної рівню економічного розвитку країни нормативно-правової бази ССВ.

Ефективно організована ССВ створює передумови для забезпечення стабільності національної фінансової системи в цілому і покликана виконувати дві основні задачі: захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб. Умовою ефективного функціонування ССВ є наявність цілого комплексу обмежень, що застосовуються до банків та вкладників, а також її органу-регулятора. ССВ дозволяє перекласти основне фінансове навантаження, пов'язане з покриттям витрат від банкрутства окремих банків, з держави і вкладників на саму банківську систему, яка є вигодонабувачем від депозитів фізичних осіб. Перед ССВ, одночасно з цим, не ставиться завдання усунення загроз банкрутства комерційних банків і подолання наслідків фінансових криз, оскільки у таких випадках необхідним та виправданим є втручання держави і потрібні узгоджені дії КМУ, НБУ і самої ССВ.

Оцінка функціонування національної ССВ свідчить про те, що протягом 2010-2012 рр. українська ССВ мала близький до критичного фінансовий стан, що, відповідно, вплинуло і на показник узагальненої

функції Харрінгтона, значення якої знизилося з 0,59 до 0,50 у порівнянні з попереднім періодом. Станом на 01.01.2016 р. оцінка функціонування української ССВ складає 0,49 пунктів, що відповідає задовільному рівню по функції Харрінгтона. З метою акумулювання додаткових фінансових ресурсів до Фонду гарантування вкладів-фізичних осіб (ФГВФО) потрібно встановити абсолютний розмір початкового збору у розмірі 5 млн грн. замість відсоткового співвідношення. Застосування спеціального збору створює додаткове навантаження на банки, що функціонують у ССВ, оскільки додаткові видатки можуть негативно вплинути на їх фінансовий стан. Відповідно, методика розрахунку коефіцієнта диверсифікації є має бути розширена з урахуванням різних видів та рівнів банківських ризиків. Використання ФГВФО додаткових джерел фінансування – таких, як позики від Кабінету Міністрів України та Національного банку України, мають бути чітко обмежені.

У роботі з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України необхідно запровадити штрафні санкції для банків-порушників законодавства. Додатково необхідно скоротити кількість способів виведення неплатоспроможного банку з ринку з шести до трьох: ліквідація банку з відшкодуванням з ФГВФО, відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку та продаж неплатоспроможного банку інвестору, а також чітке встановлення критеріїв обрання тієї чи іншої процедури, дозволить зменшити вплив суб'єктивного фактора у процесі прийняття рішення щодо процедури виведення банку з ринку з боку уповноваженої особи ФГВФО.

Таким чином, запропоновані заходи дозволять зменшити рівень ризиків стабільності ССВ України та забезпечити захист інтересів вкладників банків України – фізичних осіб.

Семченко А.А.

*Науковий керівник: Білошкурський М.В., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Необхідність забезпечення економічної стійкості, стабільності та здатності до прогресивного розвитку України в умовах поєднання тенденцій глобальної та національної трансформації вимагає дослідження

функцій, системи принципів, методів та факторів гарантування економічної безпеки держави. Комплексність завдань економічної безпеки об'єктивно потребує активізації інвестиційного процесу, його спрямування на забезпечення потенціалу позитивних економічних та соціальних змін в умовах загострення соціально-економічних суперечностей, виникнення руйнівних загроз здатності до економічного розвитку та підтримки економічного суверенітету держави [1].

Інвестиційна політика – комплекс урядових рішень, що визначають основні напрямки використання капіталовкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Інвестиційна політика визначається станом економіки, основним завданням народного господарства у виробництві; науково-технічному і соціальному розвитку країни. Ситуація в інвестиційній політиці є своєрідним барометром стану справ в економіці. Якщо інвестиційний процес ослаблений, то немає того каталізатора, який необхідний для кардинальної перебудови народного господарства [2].

Значення інвестиційної політики в контексті забезпечення економічної безпеки посилюється тим, що розширення сфер інвестування, ускладнення його структури в умовах ринкової трансформації економіки України супроводжується виникненням загроз економічної безпеки, що не мають відповідних та одночасно дієвих механізмів їх нейтралізації. Тому сучасний інвестиційний процес передбачає перехід до якісно нової системи регулювання, яка має функціонувати на основі принципів та критеріїв економічної безпеки. Держава об'єктивно змушена активніше впроваджувати механізм інвестиційного гарантування економічної безпеки, спрямовувати його на взаємоузгоджену реалізацію національних економічних інтересів, формувати необхідні умови, в тому числі ринкові, саморозвитку інвестиційних процесів відповідно до внутрішніх та міжнародних викликів [4].

Основною метою державної інвестиційної політики останніх декількох років, що впливає із загальної мети соціально-економічної політики держави, визначеної як забезпечення динамічного і стійкого розвитку економіки й підвищення рівня життя населення, є забезпечення активізації внутрішніх факторів розвитку економіки, а також конкурентоспроможності за рахунок інвестицій у модернізацію виробництва і технологій, інновацій, зниження витрат виробництва. Для досягнення поставленої мети необхідним стає вирішення такого завдання, як розвиток фінансової інфраструктури та системи фінансового

посередництва. Фінансова інфраструктура – це сукупність інститутів та організацій, науково-методичних і кадрових елементів, що забезпечує неперервну, прозору й надійну основу функціонування фінансового ринку в його динамічному розвитку, переміщення та розподіл потоків капіталів між секторами, суб'єктами й об'єктами ринку. Передбачається, що завдяки розвитку фінансової інфраструктури та системи фінансового посередництва, можна буде вирішити проблеми доступності довгострокових інвестиційних ресурсів, що є найважливішою умовою модернізації і диверсифікації економіки [5].

Нині економіка України потребує стабільного економічного зростання, передусім у реальному секторі. Важливе місце у вирішенні даної проблеми належить інвестиціям, оскільки саме вони визначають напрями та інтенсивність розвитку всієї економічної діяльності в суспільстві. Саме динамічно зростаючі інвестиції з матеріалізованими в них інноваціями, трансформуючись у створення нових конкурентоспроможних виробництв, є важливим засобом забезпечення економічного зростання на основі науково-технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро-, мезо- та макрорівнях [3]. Таким чином, ефективна інвестиційна політика держави є важливим чинником забезпечення економічної безпеки національної економіки в умовах об'єктивно існуючих викликів та загроз.

Список використаних джерел:

1. Борщевский В.В. Іноземні інвестиції як чинник регіонального розвитку / В.В. Борщевский // Фінанси України. – 2003. – № 10. – С. 108–117.
2. Дорогунцов С. Інвестиційне забезпечення відтворення основного капіталу в регіонах України / С. Дорогунцов, А. Федорищева // Регіональна економіка. – 2004. – № 3. – С. 159–171.
3. Крейдич І.М. Систематизація джерел забезпечення формування інвестиційної політики / І.М. Крейдич // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 18. – С. 10–13.
4. Паштова Л.Г. Основы реализации инвестиционной деятельности с позиций обеспечения экономической безопасности. – М. : МАКС Пресс, 2001. – 65 с.
5. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

Слатвінський М.А.,

к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Реалізація стратегічних завдань державної інвестиційної політики може бути позитивною, якщо вона ґрунтується на відповідній методологічній базі. В основу цієї політики, в такому випадку, має покладатися науково обґрунтована система принципів, які є правилами та вимогами, дотримання яких забезпечить прийнятний рівень економічної безпеки та умови для економічного зростання.

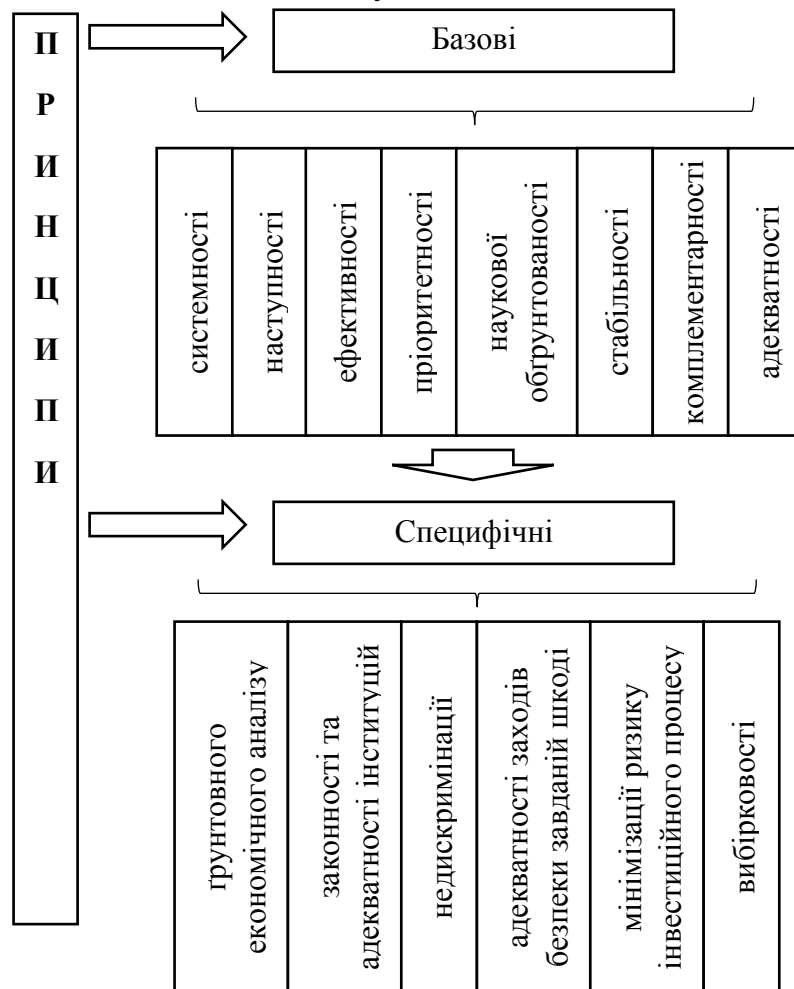
В економічній літературі пропонуються різноманітні принципи інвестиційної політики, основними і найбільш згадуваними з яких є такі: системності; наступності; ефективності; пріоритетності; наукової обґрунтованості; інтегрованості [2, с. 406; 3, с. 26-27; 6, с. 145].

Ці принципи є базисними для формування та здійснення державної інвестиційної політики, їх дотримання дозволяє створити її максимально ефективний механізм. Разом з тим, ця сукупність принципів має бути доповнена іншими, не менш важливими. Зокрема, при розробці заходів інвестиційної політики необхідно враховувати принцип стабільності, що передбачає вплив на економіку з метою стабілізації циклічних коливань з одночасною підтримкою економічного зростання, стримування інфляції та зростання безробіття; принцип комплементарності – поєднання інтересів всіх учасників інвестиційного ринку; принцип адекватності, який вимагає, щоб держава при розробці інвестиційної політики виходила із поточного стану соціально-економічного розвитку країни.

Розглянувши пропоновані в окремих наукових публікаціях [1; 4; 5] специфічні принципи інвестиційної політики та базуючись на власних дослідженнях, можемо запропонувати, враховуючи необхідність її відповідності умовам економічної безпеки, наступні: ґрунтовного економічного аналізу – базується на детальному аналізі структурних пропорцій в економіці, характеру і динаміки інвестиційних процесів, стану основних фондів в промисловості, соціально-демографічних процесів, на основі чого здійснюється відбір інструментів інвестиційної політики та оцінюються її наслідки; законності та адекватності інституцій – передбачає

спільну відповідальність органів державної влади та інвесторів за дотримання законодавства; контроль за дотриманням законодавства з боку державних органів із достатніми повноваженнями для цього; недискримінації – гарантування справедливих та рівних умов діяльності на інвестиційному ринку, що обумовлює застереження від необґрунтованого втручання в ринкові процеси; адекватності заходів безпеки завданої шкоди – заходи безпеки не повинні перешкоджати ефективному функціонуванню національної економіки; мінімізації ризику інвестиційного процесу – передбачає необхідність попередньої оцінки обсягів необхідних інвестицій та ризику можливих втрат інвесторів, його вплив на економічне становище країни; вибірковості – загальні заходи інвестиційної політики, якщо мають вузьку спрямованість, повинні стосуватись неозначеного кола інвесторів.

Рис. 1. Принципи інвестиційної політики як чинника економічної безпеки країни

Таким чином, при розгляді державної інвестиційної політики як чинника економічної безпеки країни, система її принципів може мати структуру, відображену на рисунку. Розглянуті базисні принципи

виступають передумовою ефективного, обґрунтованого та своєчасного державного втручання в інвестиційні процеси, а також адаптують державну політику до умов ринкової економіки. Специфічні принципи вимагають проведення заходів з мінімізацією загроз економічній безпеці та забезпечення функціонування учасників ринку відповідно до умов чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Арташина И. А. Модернизация инвестиционной политики регионального развития : Монография / И. А. Арташина, Ю. Н. Жулькова. – Н. Новгород : НИУ РАНХиГС, 2012. – 180 с.
2. Белейченко О. Г. Напрями вдосконалення інвестиційної політики в Україні [Електронний ресурс] / О. Г. Белейченко // Університетські наукові записки. – 2008. – № 4. – С. 404-409. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2008_4_84.pdf.
3. Горбачова Ю. І. Зміст та завдання державної інвестиційно-інноваційної політики України / Ю. І. Горбачова // Коммунальное хозяйство городов : Науч.-техн. сб. Вып.71. – К. : Техніка, 2006. – С. 24-28.
4. Станкевич П. М. Інвестиційні процеси та їх державне управління в Україні / П. М. Станкевич // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 38. – С. 169–173.
5. Шевердіна О. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики / О. Шевердіна // Публічне управління: теорія і практика. – 2012. – № 4. – С. 11–117.
6. Шляга О. В. Напрями активізації інвестиційно-інноваційних процесів / О. В. Шляга // Збірник наукових праць «Вісник НТУ «ХПІ» : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2009. – № 34. – С. 141–149.

Сліпчук В.О.

Науковий керівник: Демченко Т.А., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РОЛЬ КОНКУРЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ДЕРЖАВІ

Конкуренція виступає у вигляді економічної боротьби, суперництва між окремими виробниками продукції, робіт, послуг за задоволення власних інтересів, а тому являється рушійною силою розвитку ринкової економіки. В умовах конкуренції перемагає той, хто створює високоякісну продукцію за найменших витрат виробництва завдяки використанню науково-технічних досягнень, передової організації праці.

Цей процес діє в умовах ринкової економіки, коли згідно з її законами існує однакова ринкова ціна для всіх. Отже, об'єктивно виникає суперечність між можливостями виробництва товарів та послуг і можливостями їхньої реалізації.

Роль конкуренції як рушійної сили розвитку економіки виявляється передусім у тому, що вона створює важливі стимули для науково-технічного прогресу.

Методи конкурентної боротьби – це передусім поліпшення якості товарів і послуг, швидке оновлення асортименту продукції, дизайн, надання гарантій і післяпродажних послуг, тимчасове зниження цін, умов оплати тощо.

За вільної конкуренції жодна з фірм не може впливати на ринкову ціну. Певною мірою таким вимогам в сучасних умовах відповідають ринки сільськогосподарської продукції та послуг. На тривалому проміжку часу ціни тяжіють до суспільно необхідних витрат виробництва.

Внутрішньогалузева конкуренція – це боротьба між товаровиробниками, що діють в одній галузі народного господарства. Через різний рівень техніки, організації виробництва, продуктивності та інтенсивності праці тощо на кожному з них встановлюється індивідуальний робочий час на виготовлення певного виду товару, а отже, й індивідуальна вартість виробництва.

Міжгалузева конкуренція – це конкуренція між товаровиробниками, які діють у різних галузях народного господарства. Через різні умови виробництва у галузях підприємці за однакових витрат капіталу отримують неоднакову масу продукту.

Цінова конкуренція – це боротьба між товаровиробниками за споживача шляхом зменшення витрат виробництва, зниження цін на товари і послуги без істотної зміни їх якості й асортименту. Підприємці при цьому нерідко вдаються до маніпулювання цінами (встановлюють знижені, поки товар не завоює ринок збуту, після чого значно підвищують їх), до цінових поступок, сезонного розпродажу тощо.

Нецінова конкуренція – це боротьба між товаровиробниками за споживачів шляхом впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво, що зумовлює поліпшення якості продукції, її асортименту. Крім того, для завоювання більших ринків збуту компанії продовжують строки гарантованого обслуговування, надають кредит для покупців та ін. Нецінова конкуренція повніше відображає інтереси споживачів.

Таким чином, можна зробити висновок, що конкуренція є необхідною і визначальною умовою нормального функціонування ринкової економіки. До того ж має велику кількість позитивних ознак, основні з них: активізація інноваційного процесу; підвищення якості продукції; висока продуктивність праці.

Сорочан В.М., Занібор Я.І.

Науковий керівник: Станіславчук Н.О., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПРОЦЕСОМ

Ефективне управління кредитним процесом на сьогоднішній день являється одним з найважливіших і найактуальніших завдань банківської системи України. Кредит є важливою категорією ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства. Кредитування – основна функція комерційного банку.

Виділення і розгляд такого цілісного поняття, як «кредитний процес», дозволяє комплексно проаналізувати всі складові та етапи механізму банківського кредитування. У теорії та практиці кредитування виокремлюють, як правило, сім основних стадій кредитного процесу, управління якими банк повинен ретельно організовувати:

- 1) розгляд заявки позичальника на отримання кредиту;
- 2) аналіз фінансового стану (кредитоспроможності) клієнта;
- 3) розробка умов позики; підготовка та укладання кредитного договору;
- 4) визначення порядку забезпечення кредиту, гарантій повернення позики;
- 5) процедура надання позики;
- 6) процедура погашення позики;
- 7) контроль за кредитною операцією.

Кредитний процес у комерційних банках – це бізнес-процес, що включає формування кредитних ресурсів, ініціювання й складання кредитних заявок, ідентифікацію позичальників, кредитне ухвалення, адміністрування кредиту (лімітування, зберігання документації, виплату коштів, звітування про порушення), рух кредитного потоку, управління кредитним ризиком [5].

Як свідчить національний і світовий досвід, саме кредитування приносить фінансово-кредитним установам значну частину прибутків та водночас воно пов'язане з кредитним ризиком та ризиком втрати ліквідності та платоспроможності банку, а в підсумку – з ризиком банкрутства [4].

Управління кредитним процесом – це організація діяльності банку при кредитуванні, спрямована на уникнення або мінімізацію кредитного ризику. При управлінні кредитним процесом використовують різні форми, способи та методи організації кредитних взаємовідносин банку з позичальниками, які за своєю суттю відображають правову й економічну роботу у сфері кредитування, а також організацію управлінських рішень щодо нормативних документів, структури банку і т. ін.

Система управління кредитним процесом багатогранна, але найважливішими її елементами є: організація структури управління кредитним процесом; розробка стратегії і тактики кредитної політики; розробка внутрішніх нормативних документів, що регламентують кредитний процес; система аналізу кредитного портфелю з метою покращення його кількісних та якісних характеристик.

У структурі будь-якого комерційного банку функціонує кредитне управління (відділ), яке безпосередньо веде роботу з клієнтами з питань кредитування. При цьому наголошується, що банківський контроль та управління кредитним процесом – необхідна передумова оптимізації системи організації кредитування в комерційних банках. Лише суворий контроль за кредитним процесом в цілому дозволяє забезпечити безпеку, надійність і прибутковість кредитних операцій комерційних банків [1].

Отже, кожний комерційний банк зацікавлений у підвищенні рівня організації кредитного процесу. Для дійсної оптимізації кредитного процесу в банківській сфері необхідний комплексний підхід до аналізу за всіма його складовими, стадіями і підпроцесами, на підставі кількісних і якісних показників. Саме такий підхід уможливить з'ясування проблем, що знижують результативність і ефективність банківського кредитування.

Високий рівень організації кредитного процесу – найкращий показник всієї роботи банку і забезпечення якості його менеджменту, а відтак – і функціонування численних суб'єктів господарювання, що, безумовно, сприятиме поживленню ділової та інвестиційної активності, подоланню кризових явищ і забезпеченню соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва О.Н. Банківська справа: сучасна система кредитування / О.Н. Афанасьєва, О.И. Лаврушин. – М. : КноРус, 2007. – 256 с.
2. Грюнинг Х. ван, Брайович Братанович З. Аналіз банківських ризиків. Система оцінки корпоративного управління та управління фінансовим ризиком / Пер. з англ. Тагирбеков К.Р. – М. : Весь Світ, 2007. – 304 с.
3. Тавасиєв А.М. Банківська справа. Управління і технології / А.М. Тавасиєв. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 671 с.
4. Челноков В.А. Гроші, кредит, банки / В.А. Челноков. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 366 с.
5. Сидоренко В. Передумови, детермінанти і складові оптимізації кредитного процесу в банківській сфері / В.Сидоренко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 2 (8). – С.175 – 181.

Станіславчук Н.О.,

викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Нестабільні умови у сфері глобальних фінансових відносин закономірно привели до необхідності постановки і вирішення нових для українських комерційних банків завдань, пов'язаних зі значним збільшенням концентрації ризиків їх інвестиційної діяльності. Від учасників фінансової сфери вимагають ефективного ризик-менеджменту нових підходів у їх діяльності, тобто підвищення якості послуг, забезпечення стійкості, ліквідності і, що найбільш важливо – надійності та стабільності.

Першочергового значення для банків набуває необхідність удосконалення ризик-менеджменту. Ризик – це ситуативна характеристика діяльності будь-якого суб'єкта ринкових відносин, яка відображає невизначеність результату цієї діяльності і можливі несприятливі або сприятливі наслідки у випадку неуспіху чи успіху.

Ризик-менеджмент (risk management) – система управління ризиками, що включає в себе стратегію та тактику управління та спрямована на досягнення основних бізнес-цілей банку[1].

Управління ризиками являє собою особливий вид діяльності менеджера, направлений, з одного боку, на пом'якшення впливу

небажаних або несприятливих внутрішніх і зовнішніх факторів ризику на результати бізнесу, а з другого – на використання сприятливого впливу цих факторів, які забезпечують додаткові корисні результати або інші переваги порівняно з конкурентами [3].

Водночас такий розгляд дефініції «управління ризиком» підкреслює й загальну концепцію визначення категорії «ризик», яка визначає не лише імовірні втрати, а й можливість отримання додаткового обсягу прибутку [5]. Також під управлінням інвестиційним ризиком розуміють процес ідентифікації всіх можливих факторів і видів ризику, які впливатимуть на окремий різновид інвестиційної діяльності, їх оцінку, розробку заходів щодо зниження ризику залежно від величини можливих втрат і постійний моніторинг ризику [4].

Мета ризик-менеджменту інвестиційної діяльності банку – забезпечення максимальної ефективності управління з урахуванням факторів невизначеності, які можуть як негативно, так і позитивно впливати на досягнення комерційним банком своїх цілей.

Процес ризик-менеджменту банківської інвестиційної діяльності є процесом із чітко визначеними етапами:

1. Установлення контексту ризиків: визначання стратегічних й тактичних цілей банку відносно управління банківською установою в умовах невизначеності;
2. Ідентифікація ризиків: виявлення і розпізнавання ризиків та їх джерел;
3. Вимірювання ризиків: якісна та кількісна їх оцінка.
4. Вплив на ризик: вибір методів і стратегій, застосування конкретних заходів попередження та мінімізації ризику;
5. Моніторинг ризиків: незалежна систему оцінки та контролю за ризиком із механізмом зворотного зв'язку. Моніторинг реалізується через інформаційні посадові звіти, внутрішній та зовнішній аудит і аналітику;
6. Комунікації і консультування: регулярне надання інформації про ризику.

Кінцевою метою управління ризиком інвестиційної діяльності є отримання найбільшого прибутку за оптимального, прийняттого для банку співвідношення прибутку й ризику, що відповідає цільовій функції підприємництва.

Інвестиційна діяльність банку нерозривно пов'язана з різного роду ризиками. Отже, неможливо створити ефективну систему ризик-

менеджменту інвестиційної діяльності без дослідження економічної суті ризику. Правильне визначення та оцінювання ризиків є основою для ризик-менеджменту інвестиційної діяльності банку.

Задля збереження позицій на фінансовому ринку, забезпечення фінансової стійкості та стабільності у довгостроковій перспективі сучасний комерційний банк повинен мати інтегровану, ефективну систему управління ризиками.

Список використаних джерел:

1. Ризик-менеджмент [Електронний ресурс] // Глосарій банківської термінології. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123612
2. Башнянин Г. І. Система управління інвестиційними ризиками банку / Г. І. Башнянин, М. Б. Паласевич, Е. О. Сіра // Науковий вісник НЛТУ. – 2011. – Випуск 21.14. – С. 332–336.
3. Воронцовский А. В. Управление рисками / А. В. Воронцовский. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та : ОЦЭиМ, 2004. – 457 с
4. Кузьмін О. Є. Удосконалення методики управління інвестиційними ризиками [Електронний ресурс] / О. Є. Кузьмін, В. М. Глібчук. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2008_4_2/105.pdf.
5. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Х. Найт. – М. : Дело. – 2003. – 360 с

Стойка С.О.,
к. е. н., викладач
Саєнко Т.В.,
студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загальна ефективність системи фінансового менеджменту будь-якого економічного суб'єкта визначається її спроможністю ефективно функціонувати в нинішніх умовах зовнішнього економічного середовища. Відповідно, розглядаючи питання побудови ефективної системи фінансового менеджменту, слід, перш за все, виходити з особливостей сучасної економіки, провідною з яких є її нестабільність на світовому і національному рівнях. Одним із факторів означеного стану речей є світові економічна та фінансова кризи, вплив яких підсилює загальний рівень нестабільності економічного середовища [1].

В умовах хаотично структурованої економіки, нестабільності процесів в економіці однією з найважливіших економічних проблем в Україні є зростання загроз фінансовій і, зокрема, як складової, бюджетній безпеці України. Так як ефективність управління грошовими потоками в Україні є доволі низькою [2, с 90], постає загроза не тільки розвитку і посилення кризових явищ в економіці, але і загроза стабільного розвитку економіки в цілому.

Враховуючи вищевикладене, негайного вирішення потребує проблема методів визначення бюджетної безпеки країни в умовах хаотично структурованої економіки.

Для оцінки бюджетної безпеки України в основному використовуються Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [3], яка надає можливість розрахувати зазначені в методиці індикатори та порівняти їх з нормативними значеннями також вказаними в цій методиці. Також надаються вагові коефіцієнти для розрахунку субіндексів економічної безпеки та інтегрального показника економічної безпеки.

Використання зазначеної методики дає змогу оцінити відповідність значень індикаторів граничному.

Але методика в основному зосереджена на аналізі бюджетної безпеки лише з однієї точки зору – з точки зору бюджетного дефіциту та його фінансування за рахунок зовнішніх запозичень. При цьому, по-перше, не оцінено обсяги та вартість внутрішньої заборгованості, по-друге, не розглядається структура доходів та видатків [4].

Крім того, слід зауважити, що бюджетна безпека тісно пов'язана з борговою безпекою держави, що слід враховувати при оцінці бюджетної безпеки.

Разом з використанням зазначеної методики пропонуємо використовувати кореляційно-регресійний аналіз для знаходження залежності між доходами державного бюджету, видатками та рівнем державного боргу. Використання зазначеного аналізу дасть змогу знайти залежність між зазначеними показниками, та оцінити рівень державного боргу при вказаних значеннях доходів та видатків державного бюджету.

Отримані результати моделювання дозволяють не тільки оцінити вплив вибраних факторів на результативний показник, але і спрогнозувати обсяги державного боргу в майбутньому. Описана методика з успіхом може бути використана для оцінки різних видів фінансової безпеки, не

тільки бюджетної, знаходити залежності між різними показниками та проводити оцінку більш ширшого кола показників.

Таким чином, при оцінці бюджетної безпеки України можливо використовувати наступні методи оцінки: Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України; кореляційно-регресійний аналіз; статистичний аналіз основних показників бюджетної політики України.

Список використаних джерел

1. Кузнецова С.А. Побудова ефективної системи фінансового менеджменту в нестабільній економіці: теорія та методологія / С.А. Кузнецова // Академічний огляд. – 2011. – № 1. – С. 32–38.
2. Вареник В.М. Грошово-кредитні відносини в умовах хаотичного структурування економіки. – Розвиток державних фінансів в умовах хаотичного структурування економіки: монографія / (С.А. Кузнецова, В.М. Вареник, М.О. Кохан та ін.) ; за заг. наук. ред. С.А. Кузнецової. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – С. 51–109.
3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 9 жовтня 2013 року № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cet.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
4. Рудик Н.В. Фінансова безпека в системі управління державними фінансами [Електронний ресурс] / Н.В. Рудик. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/242.pdf.

Стойка С.О.,

к. е. н., викладач

Чава В.О.,

студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Систематична, об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, їхньої ліквідності, платоспроможності й фінансової стійкості необхідна для пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності, яка, в свою чергу, є

однією з умов підвищення доходності та прибутковості будь-якого підприємства.

Під час формування цільових напрямків діагностики фінансового стану підприємства беруть до уваги наявність різних груп зацікавлених осіб (кредитори, інвестори, власники, менеджери), що зумовлює відмінність в інформації для користувачів. Деякі науковці [2] виділяють групи фінансових коефіцієнтів залежно від особливостей діяльності підприємства. Крім того, в практиці діагностики фінансового стану трапляється підхід, за якого оцінкові групи коефіцієнтів формуються залежно від виду аналізу (експрес-аналіз чи поглиблений аналіз) [1].

Потреба об'єднання фінансових коефіцієнтів у групи визначається тим, що жоден фінансовий показник не несе достатньої інформації, необхідної для ухвалення певних управлінських рішень. Незалежно від класифікаційної ознаки, якою керується автор під час формування групи коефіцієнтів оцінки, потрібно враховувати, для яких цілей проводять діагностику фінансового стану підприємства.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) та забезпечення власними оборотними коштами;
- визначення динаміки стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства формується як результат усіх видів його діяльності, тому оцінку його можна здійснити тільки за допомогою системи показників, що детально й всебічно характеризують господарське становище підприємства.

Для оцінки фінансового стану підприємства важливим є визначення самого поняття «фінансовий стан підприємства». Існує безліч трактувань цього поняття. Пропозиції науковців щодо визначення поняття «фінансовий стан» зводяться переважно до трактування з урахуванням декількох окремих елементів фінансового стану підприємства, які не повністю його характеризують. У сучасних умовах господарювання підприємств важливим є врахування поряд з такими елементами як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, що

визначається, зокрема, ефективністю оборотних коштів, прибутковістю підприємства, таких як потенціал формування та повнота використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівень фінансового ризику [1].

Особливість визначення Г.В. Савицької полягає в тому, що автор визнає фінансовий стан економічною категорією та підкреслює, що вона відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність підприємства до саморозвитку саме на фіксований момент часу, адже далі ситуація може бути іншою [2].

Визначення, за думкою таких авторів як М.Г. Чумаченко та ін., обмежується лише наявністю фінансових ресурсів, здійснення грошових розрахунків указує тільки на рух грошових коштів у процесі нормальної господарської діяльності [3].

Аналіз фінансового стану підприємства показує, за якими конкретними напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позиції у фінансовому стані певного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : [навч. посібник] / В.О. Мец. – К. : КНЕУ, 1999. – 132 с.
2. Фінанси підприємств : [підручник] / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2002. – 460 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
4. Економічний аналіз : [навч. посіб.] / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток / За ред. М.Г. Чумаченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.

Сторчак А.А., Білозір Ю.О.

Науковий керівник: Кістол А.А., викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Протягом багатьох років державний бюджет України стикається з такою великою проблемою, як дефіцит, що виникає внаслідок перевищення витрат державного бюджету над доходами. Серед найвагоміших причин бюджетної розбалансованості в Україні виділяють:

недосконалість і неефективність податкового законодавства, значний обсяг тіньової економічної діяльності, суттєві витрати на ведення воєнних дій, чималий рівень безробіття, залучення й використання позик для його покриття, зростання державного боргу з ризиком невиконання боргових зобов'язань, значний спад виробництва та інфляційні процеси, а також гальмування розвитку фінансової системи.

Держава у своїй діяльності прагне до збалансованого розподілу видатків і доходів. Для того, щоб досягти цього необхідно мати чітко налагоджену систему управління бюджетом, яка змогла б забезпечити ефективне використання коштів. Бюджетний дефіцит – це фінансове явище, що не обов'язково відноситься до розряду надзвичайних подій. В сучасному світі немає держави, яка в ті чи інші періоди своєї історії не зіткнулася б з бюджетним дефіцитом.

Саме позитивний вплив бюджетного дефіциту на економіку підтримував Дж. Кейнс. Розвиваючи теорію Дж. Кейнса, новокейнсіанці стверджували про необхідність збалансованого бюджету в часі, тобто потребу у заміні бюджетного дефіциту під час війн і криз активним бюджетом під час економічних піднесень. Отже, дефіцит бюджету вважався антикризовим чинником. Після Другої світової війни кейнсіанські теорії застосовувалися практично всіма промислово розвинутими країнами, у результаті чого бюджетний дефіцит перетворився у вагомий інструмент фінансової політики, використовувався під час вирішення різнопланових завдань і зайняв важливе місце в теорії [1].

Однак, переважна більшість теоретиків і практиків світу схиляються до думки, що бюджетний дефіцит має негативний вплив на соціально-економічні процеси у суспільстві. Зростання бюджетного дефіциту спричиняє посилення інфляційних процесів у суспільстві, кризу державних фінансів, грошової системи, зростання диференціації в доходах. Дефіцит бюджету є причиною зниження ефективності податкової системи, послаблення стимулів до праці, підриву впевненості членів суспільства в майбутньому.

Виходячи з сутності дефіциту бюджету, можемо виділити основні причини його виникнення. Загальновідомий чинник дефіциту бюджету – це обмеженість коштів у держави для забезпечення наповнення бюджету необхідними доходами. Причиною цього можуть бути: спад виробництва, високий рівень собівартості виробництва товарів, потреби у новітньому обладнанні та реконструкції виробництва за рахунок впровадження нових технологій, а в цілому зниження ефективності господарювання [2].

Відсутність бюджетної рівноваги в Україні зумовлює необхідність проведення різноманітних важливих реформ у соціальній, економічній, адміністративній та інших сферах. Необхідним є вибір оптимальних джерел фінансування дефіциту державного бюджету. Зокрема, доцільним є здійснення запозичень державою на внутрішньому ринку, оскільки, внутрішні запозичення не призводять до значного зростання інфляції, відсоткових і валютних ризиків та іншого. Крім цього, розвинутий ринок внутрішніх державних запозичень виступає важливим інструментом здійснення ефективної грошово-кредитної політики країни.

Для України доцільно обирати стратегію стабілізації державних фінансів, виходячи з необхідності збалансування бюджету на основі функціонування фінансів та з урахуванням впливу внутрішніх (інституціональних та макроекономічних) і зовнішніх (глобалізаційних) чинників. Тобто пріоритетом для уряду має бути завершення реалізації реформ, спрямованих на модернізацію економіки та розбудову суспільних інститутів. При цьому бюджетна політика має бути спрямована на відновлення політичного простору, забезпечення фінансовими ресурсами необхідних трансформацій у суспільстві, з одночасною підтримкою відновлення і перспектив економічного зростання у довгостроковому періоді за рахунок посилення жорсткості бюджетних правил і вимог до виділення бюджетних коштів [3].

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що класичними напрямками скорочення дефіциту бюджету є збільшення доходів бюджету, зменшення його видаткової частини, зовнішні і внутрішні запозичення. Проте необхідно враховувати позитивні і негативні заходи застосування кожного з них та виробляти всередині кожного з цих інструментів ефективні заходи по стимулюванню зменшення дефіциту бюджету в Україні.

Список використаних джерел:

1. Адонін С. В. Особливості дефіциту державного бюджету України на сучасному етапі [Електронний ресурс] / С. В. Адонін. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_19_24.
2. Янів Л. М. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв'язання [Електронний ресурс] / Л. М. Янів. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2016_24_6_17.
3. Нечаюк І. Б. Економічна природа дефіциту бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_3_9

Суханова А.С., Шевченко Д.О.

*Науковий керівник: Дем'янишина О.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ ДЛЯ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Сучасний готель є складним комплексом функціональних ланок, від злагодженості роботи якого залежить успішність існування підприємства на ринку. Враховуючи сучасні тенденції у сфері гостинності та конкуренцію, що посилюється, підвищується необхідність забезпечення оперативності і точності роботи персоналу та готельного комплексу в цілому. Рішення даної проблеми можливе лише за рахунок впровадження систем автоматизації роботи готелю, тобто впровадження Автоматизованих Систем Управління (АСУ) готелем (в англійському варіанті – Property Management System (PMS)).

АСУ для готельних комплексів є комплексом інтегрованих підсистем, що створюють ефективне середовище взаємодії співробітників, клієнтів і ділових партнерів – туристичних агентств, корпоративних клієнтів і туроператорів. І хоча ціна таких систем висока, згідно з дослідженнями корпорації Microsoft, більшість готелів на Заході (особливо мережевих) періодично встановлюють нову систему управління. Це викликано темпами зростання конкурентної боротьби і технологічного прогресу – якщо раніше готелі змінювали технічне оснащення в середньому кожні 7-9 років, то сьогодні – кожні 3-5 років, і тенденція скорочення цього терміну зберігається [1]. Найбільш популярними на цьому ринку є західні системи – «MicroFideliо», «Lodging Touch LIBICA», «Hospitality Enterprise Resource Planning» «Senium», «Epitome PMS», «Amadeus PMS», «OPERA».

Впровадження автоматизованих систем у готелях України розпочалося з середини 90-х років. Щодо процесів автоматизації діяльності вітчизняний готельний бізнес поступається західній індустрії гостинності. Так, у складі корпорації «Маріотт» близько 300 висококваліфікованих фахівців з програмування займаються підтримкою і розвитком програмних продуктів, які визначають технології роботи та звітність виконавчих дирекцій готелів, розкиданих по земній кулі. При цьому лише розробка таких продуктів складає близько 120 мільйонів доларів щорічно, що вважається економією з розрахунку витрат на один готель [2].

По суті, вибір автоматизованої форми бухгалтерського обліку для підприємства зводиться до вибору зручної комп'ютерної програми, що відповідає завданням обліку, оподаткування та звітності і може бути використана для ведення практично будь-яких розділів бухгалтерського обліку на малому підприємстві: облік операцій по банку і касі; облік основних засобів і нематеріальних активів; облік матеріалів і МШП; облік товарів, послуг і виробництва продукції; облік валютних операцій; облік взаєморозрахунків з організаціями, дебіторами, кредиторами, підзвітними особами; облік розрахунків із заробітної плати; облік розрахунків з бюджетом; інші розділи обліку; складання звітності.

На сучасному ринку програмних продуктів для малого та середнього бізнесу пропонується велика кількість систем автоматизації обліку фінансово-господарської діяльності. Вибір раціональної системи автоматизації бухгалтерського обліку повинен відповідати таким критеріям: 1) налагодження системи як на специфіку конкретної організації, так і на зміни в законодавстві України, тобто у мінімально короткий термін без втрат інформаційних даних не тільки перебудувати План рахунків, звітні форми, типові проводки, але і скласти звітність згідно нових вимог обліку; 2) можливість роботи не тільки в локальних обчислювальних мережах, а і з іншими джерелами бухгалтерської інформації, такими як системи «клієнт-банк» для безготівкових розрахунків і реєстраторами розрахункових операцій для забезпечення готівкового товарообігу в роздрібній торгівлі; 3) наявність постійної підтримки з боку розробників програмного забезпечення: навчання і консультативного супроводу не тільки на випадок поломок, але і внесення змін [3].

Сьогодні на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок, наприклад, 1С:Підприємство. Система названа як одна з кращих програм. Насправді вона є не стільки продуктом, готовим до використання кінцевими користувачами, скільки інструментальним середовищем для його розробки. Окрім офіційної версії «1С бухгалтерія» для України, свої рішення пропонують фірми-партнери цієї компанії в Україні. Найбільш відомі з них: АВВУУ Ukraine, Диск, Фаворит Сервіс, Форт. Крім цього практично в кожному великому місті є фірма, а часто й не одна, які пропонують свій варіант налагодження для платформи 1С.

Отже, програмне забезпечення процесів функціонування систем дозволяє автоматизувати виконання щоденних завдань персоналу і керівництва готелю. При цьому досягається взаємозв'язок між різними службами готелю, що значною мірою підвищує ефективність і дозволяє уникнути помилок. Разом з цим керівництво одержує могутній інструмент контролю над станом готелю і фінансовими потоками, а можливості зловживань персоналом скорочуються до мінімуму.

У цілому, з використанням автоматизованих систем обліку готельний комплекс стає більш керованим. Керівництво готелю, одержуючи адекватні дані про стан справ на поточний момент і прогнози на майбутнє, має можливість приймати коректні, своєчасні та перспективні рішення.

Список використаних джерел:

1. Гудзовата О.О. Автоматизовані системи управління підприємствами ресторанного бізнесу / О.О. Гудзовата // Торгівля, комерція, підприємництво / Збірник наукових праць. – Вип. 14. – Львів : ЛКА, 2012. – С. 76-82.
2. Дубій О. 12 уроків з 1С бухгалтерії / О. Дубій. – Львів : БаК, 2002. – 232 с.
3. Худолій Л.М. Управління якістю як один із головних важелів конкурентоздатності готелю / Л.М. Худолій, Г.Б. Мунін // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2002. – 17.

Тищенко Р.О.,

студентка

Слатвінський М.А.,

к. е. н, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ БАНКУ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Сучасний етап розвитку фінансового ринку характеризується інтенсивними інтеграційними процесами, зокрема банківського та страхового секторів, та посиленням взаємодії його інститутів.

Комплексний підхід до ризик-менеджменту банків та страхових компаній дозволяє гарантувати, що як ризики, так і можливості для зростання і розвитку цих установ будуть систематично ідентифіковані та проаналізовані, і будуть запропоновані рішення, що дозволяють бізнесу мінімізувати збитки та максимізувати можливий прибуток.

Комплексна система ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній передбачає, насамперед, визначення її відповідних складових та визначення їх функцій.

Реалізацію основних завдань функціонування механізму забезпечують суб'єкти управління. В процесі реалізації запропонованого механізму суб'єктами управління буде управлінський персонал банків та страхових компаній, у тому числі, який безпосередньо відповідає за ризик-менеджмент, що наділений відповідними повноваженнями, несе відповідальність за прийняття та реалізацію рішень, пов'язаних з ризик-менеджментом взаємодії відповідного виду. В процесі вирішення основних завдань суб'єкти управління приймають та реалізують обґрунтовані управлінські рішення, які впливають на об'єкти управління.

Суб'єкт управління – це спеціальна група людей, що здійснює цілеспрямоване функціонування об'єкта управління, використовуючи різні прийоми і способи управлінського впливу. До основних функцій суб'єкта управління належать: прогнозування, організація, регулювання, координація, стимулювання та контроль.

Об'єктами управління будуть виступати ризики, що впливають на діяльність банків та страхових компаній, їх ризикозахищеність, процес ризик-менеджменту. Взаємодія суб'єктів і об'єктів при виконанні ключових завдань забезпечує реалізацію функцій даного механізму, а саме організаційної, інформаційної, контролю, аналізу, захисної, регулятивної.

Друга частина механізму відображається через тісний взаємозв'язок та взаємодію блоків з відповідними складовими в кожному.

Перший блок становить етапи ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній: ідентифікація ризиків, оцінка ризиків, розробка та аналіз отриманих варіантів рішень; розробка та реалізація програми дій по управлінню ризиками взаємодії банків та страхових компаній; аналіз відхилень отриманих результатів; коригування заходів для ефективного управління ризиками взаємодії; протягом функціонування всього циклу ризик-менеджменту, проводиться моніторинг. Другий блок складається з елементів щодо зниження (нейтралізації) ризиків: репресивна діяльність; превентивна діяльність, системні програми з виявлення ризиків та застосування сучасних методів розвитку персоналу. Весь процес ризик-менеджменту є циклічним і таким чином у разі успіху, а також у разі невдачі повертаємося до початкового етапу, або до поставленої мети, або до коригування існуючої.

Комплексна система ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній, яка дає змогу використовувати її їх у практичній діяльності, таким чином, ґрунтується на організаційних видах взаємодії банківського та страхового бізнесу, яка охоплює максимум можливих та оптимальних для використання в українських реаліях варіантів: взаємодія на основі договірних відносин (клієнтських), на основі агентських відносин (збутових), взаємодія на основі відносин власності.

Ткачук Н.С.

*Науковий керівник: Станіславчук Н.О., викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

В активізації економічного зростання та стабілізації прогресивних економічних процесів значна роль відводиться банківським установам та фінансовим посередникам, які акумулюють грошові ресурси фізичних і юридичних осіб та спрямовують їх на розвиток економіки як інвестиційного ресурсу з метою підтримки інноваційних проєктів, фінансування основного та оборотного капіталу, розвитку корпорацій, малого та середнього бізнесу.

Незважаючи на сучасні нестабільні макроекономічні процеси, в Україні відбувається активний процес розвитку інвестиційного ринку. З огляду на це, дослідження ролі інвестиційних банків та механізму їх функціонування є актуальним.

На сьогоднішній день в економічній літературі немає єдиної думки щодо критерію, за яким банки можна віднести до інвестиційних.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» (далі Закон) закріплено можливість функціонування на території держави спеціалізованих банків, до яких належать інвестиційні банки. Банк набуває статусу спеціалізованого банку у разі, якщо більше 50 відсотків його активів є активами одного типу [3].

До інвестиційних відноситься банки, основними напрямками діяльності яких є надання послуг з фінансового консультування та андеррайтингу [4].

Інвестиційні банки як суб'єкти фондового ринку мають ряд переваг перед комерційними банками. По-перше, через свою спеціалізацію вони не

потребують залучення додаткових коштів для створення відділів, що здійснюють операції з цінними паперами, як цього потребують комерційні банки та підприємства. По-друге, вони володіють достатньою інформацією про стан фондового ринку для проведення необхідних досліджень на всіх етапах підготовки та здійснення емісії.

Серед специфічних умов функціонування інвестиційних банків можна встановити такі параметри: форма власності; ресурсна база; канал рефінансування; сфера діяльності; обмеження. Сьогодні основною перешкодою налагодження механізмів інвестиційного банківського бізнесу як запоруки розвитку реального сектору економіки є: закрита та непрозора діяльність позичальників; низький рівень інфраструктури фінансового ринку; нерозвиненість фондового ринку; неврегульованість на законодавчому рівні особливостей функціонування інвестиційних банків та правового статусу похідних фінансових інструментів; недостатня державна підтримка інвестицій та інновацій.

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах недостатнього фінансування підприємництва та пріоритетних напрямків економіки важливу роль в активізації інвестиційних процесів та спрямуванні фінансових ресурсів у необхідні галузі відіграють банки. Як фінансові посередники вони акумулюють певну частину фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, фізичних та юридичних осіб, а також шляхом розподілу спрямовують ці кошти на розвиток економіки. Особливе місце при цьому відводиться інвестиційним банкам, які через вузьку спеціалізацію, надання середньострокових та довгострокових кредитів, фінансування інноваційних та інвестиційних проектів є більш конкурентоспроможними, ніж комерційні банки.

Список використаних джерел:

1. Гуцал І. Проблеми і перспективи функціонування інвестиційних банків / І. Гуцал, А. Тимків // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 78–87.
2. Дзюблюк О. Управління кредитним процесом комерційних банків у контексті мінімізації кредитного ризику із використанням новітніх фінансових інструментів / О. Дзюблюк // Світ фінансів. – 2015. – № 2(19). – С. 7–16.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» : станом на 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.
4. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків України: проблеми та перспективи розвитку / О. Кириченко // Банківська справа. – 2008. – № 2. – С. 57-72.

Ткачук Н.С., Сорочан В.М.

*Науковий керівник: Бержанір І.А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В сучасних умовах автоматизація бухгалтерського обліку, точність і оперативність інформації є вирішальним фактором для успішного розвитку підприємства. Інформація, взаємопов'язана сукупність засобів і методів її обробки і персонал, який реалізує інформаційний процес, утворюють інформаційну систему (ІС). Її призначення полягає у перетворенні вхідної інформації в результатну для прийняття управлінських рішень. Комплекс таких процедур, як реєстрація, передача, зберігання, накопичення і обробка інформації, складає інформаційний процес. Для організації і реалізації інформаційного процесу необхідно відповідні засоби і методи обробки інформації, а також персонал, здатний виконувати процедури інформаційного процесу.

Слід зазначити, що обчислювальна техніка суттєво підвищує якість обробки облікової інформації. При цьому застосування комп'ютерів змінює зміст і організацію праці облікового персоналу: зменшує кількість ручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення реєстрів та звітних форм. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію й удосконалення обліку.

Автоматизація управлінської діяльності – об'єктивний процес, який має охопити галузь у цілому, основою якого є створення високоорганізованого середовища, що має охоплювати і об'єднувати інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. Це дасть змогу на якісно новому рівні проводити як повсякденну оперативну роботу, так і аналіз стану та перспектив діяльності в цілому, приймати науково обґрунтовані управлінські рішення [1].

На сучасному етапі розвитку економіки користь від інформаційних технологій є очевидною. Так у майже 40% підприємств України бухгалтерський облік неавтоматизований взагалі, або автоматизовані окремі його ділянки [2]. Проблема створення та впровадження інформаційних систем на підприємстві залишається однією з

найскладніших в Україні. У питаннях створення відділів інформатизації та автоматизації документообігу бухгалтерської служби є багато недоречностей та недоліків, які гальмують розвиток інформаційної мережі. Серед них слід виділити такі: використання різноманітних програмних засобів як нових, так і застарілих, значно ускладнює обслуговування інформаційної системи та знижує ефект її впровадження; усунення окремих недоліків різноманітних програмних засобів може перейти в повсякденну проблему, що потребує створення засобів моніторингу стану всієї інформаційної мережі; відсутність нормативної бази для регулювання автоматизованої форми обліку на вітчизняному рівні.

При впровадженні нових інформаційних систем на підприємстві обов'язково потрібно оцінювати ризик відставання від конкурентів через їх моральне зношування. Після закінчення заходів щодо постачання й установки програмного забезпечення (ПЗ) необхідно узгодити ступінь потреби в адаптації типової конфігурації ПЗ та особливості ведення обліку на підприємстві. Досить часто рішення про впровадження системи приймається для того, щоб замінити інформаційні системи, які вже не відповідають умовам бізнесу або для того, щоб мати конкурентні переваги. Як показує практика, впровадження дорогих іноземних програмних продуктів комп'ютеризації бухгалтерського обліку не дозволяє відразу вирішити всі проблеми підприємства.

Вітчизняні програмні продукти мають відповідати основним функціональним обліковим вимогам, мати можливість проводити облікову, аналітичну, контролюючу роботу, враховуючи специфічні риси підприємств [3]. Саме ці моменти мають якісно характеризувати програмний продукт автоматизації інформаційної бази підприємства. Таким чином, ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів: квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи. На сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив розглянутих негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Місюрів А. В. Інформаційні системи і технології в обліку : [навч. посібник] / А. В. Місюрів. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 80 с.
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: наукове видання / С. В. Івахненко. – Житомир, 2009. – 416 с.
3. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики видання / С. В. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 4. – С. 54–58.

Чава В.О.

*Науковий керівник: Бержанір І.А., к. е. н., старший викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У зв'язку зі зростаючою роллю банківської системи в обслуговуванні суб'єктів господарювання, розширення зовнішньої торгівлі та регіональної співпраці, безперервним процесом формування і ліквідації комерційних банків зростає роль та важливість фінансового аналізу стану банку, частиною якого є аналіз прибутковості, а отже і доходів та витрат у комерційних банках.

Питанням дослідження методологій і методики аналізу діяльності комерційних банків присвячено значну увагу в працях таких науковців, як: А. М. Герасимовича, І. М. Парасій-Вергуненко, Р. Р. Коцовської, О. П. Павлишина, Л. О. Примостки, І. М. Чмутова та інших.

Аналіз доходів і витрат банку дає можливість вивчити результати діяльності комерційного банку і, отже, його ефективність як комерційного підприємства. Аналіз результативності банківської діяльності починається з аналізу доходів і витрат та дослідження прибутковості. Аналіз фінансової діяльності банку здійснюється одночасно з аналізом ліквідності балансу банку, за результатами якого робляться висновки про надійність банку в цілому.

Метою аналізу банківської діяльності з погляду фінансових результатів є виявлення резервів зростання прибутковості банку і на цій основі формування рекомендацій для керівництва банку по проведенню відповідної політики у сфері пасивних і активних операцій.

У процесі аналізу фінансових результатів діяльності банку використовують різні прийоми і методи: економічно доцільне групування

доходних та витратних статей балансу банку; структурний аналіз; оцінювання динаміки показників фінансових результатів діяльності в розрізі квартальних та річних даних; визначення ступеня залежності фінансових результатів банку від впливу різних факторів; економічне оцінювання кількісного впливу вибраних факторів і їх зміст; порівняння показників з рекомендованим рівнем [1; 2].

Для підвищення фінансової стійкості банку важливе значення має зростання його доходів, а як наслідок – прибутковості банку, що є одним з основних джерел поповнення власного капіталу банку.

Аналіз динаміки доходів банку проводиться за допомогою стандартних показників: абсолютного зростання, темпу зростання та темпу приросту [3].

Аналіз структури доходів дає можливість оцінити ефективність окремих видів діяльності банку. Цей аналіз потрібно починати з визначення частки відповідних груп у загальному обсязі отриманих доходів. Питома вага операційних доходів повинна наближатись до 100 %, а темп приросту порівняно з попереднім періодом має бути ритмічним. У разі зменшення приросту операційних доходів загальне збільшення доходу може бути досягнуто за рахунок неопераційних доходів. Якщо виникає така тенденція – зростання доходів від побічної діяльності, то банку потрібно звернути на неї особливу увагу. Виникнення такої тенденції свідчить про погіршення управління активними операціями банку або про погіршення кон'юнктури ринку кредитних послуг. Як і доходи, витрати є необхідною умовою отримання прибутку, але на відміну від доходів, збільшення яких потенційно збільшує прибуток, зростання витрат його зменшує.

Фахівці банків світу оцінюють ризик накладних витрат банку. Ризик накладних витрат банку – це ризик, при якому темпи росту непроцентних витрат будуть випереджати темпи зростання доходів банку і, як результат, зниження прибутковості і рентабельності роботи банку. Банк може досягти цілі росту комерційних результатів діяльності тільки в тому випадку, якщо він здійснює суворий контроль за своїми витратами. Кожний вид банківських операцій може бути прибутковий або збитковий, залежно від того, що приносять ці операції – дохід чи витрати. До банківських доходів і витрат належать: процентні доходи і витрати; комісійні доходи і витрати; результат від торговельних операцій; інші доходи і витрати [4].

Таким чином, менеджери банку повинні здійснювати щомісячний аналіз рівня доходів та витрат банку як у цілому, так і за статтями з метою мінімізації витрат отримання прибутку.

Список використаних джерел:

1. Аналіз банківської діяльності : [підручник] / [А. М. Герасимович та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2014. – 600 с.
2. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни] / І. М. Парасій-Вергуненко ; Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2013. – 347 с.
3. Коцовська Р. Р. Банківські операції : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль. – К. : УБС НБУ; Знання, 2013. – 390 с.
4. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі / Л. О. Примостка ; Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2012. – 316 с.

Чава В.О.,

студентка

Корнієнко Т.О.,

викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Планування є важливим елементом фінансового менеджменту і пронизує усі етапи розвитку будь-якого підприємства. Сам процес створення фірми починається з ідеї, яка втілюється у життя за допомогою розробки планового проекту, і завершується побудовою сильного фінансового плану діяльності і розвитку підприємства. Тому саме для того, щоб забезпечити фінансову стабільність фірми методологія фінансового менеджменту повинна бути вміло і вдало застосована на практиці, забезпечуючи ефективне управління фінансовими ресурсами.

В умовах ринкової економіки конкурентоспроможність будь-якого підприємства може забезпечити тільки ефективне управління рухом його фінансових ресурсів. Для того щоб ефективно управляти фінансовими потоками, необхідно не тільки володіти методологією фінансового менеджменту, а й вміти використовувати її на практиці. В процесі

управління діяльністю підприємства планування є одним з найважливіших таких методів реалізації напрямів розвитку підприємства і підвищення ефективності його діяльності.

Саме тому розробка ефективного фінансового плану відповідно до реальних фінансових можливостей підприємства є надзвичайно важливим елементом фінансового менеджменту, що може забезпечити підприємству сталі доходи.

Проблеми фінансового планування досліджують вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема, І. Бланк О. Васюренко, Д. Кислов, Г. Кірейцев та ін. Фінансове планування – це діяльність, пов'язана з управлінням фінансами та спрямована на забезпечення стійкого фінансового стану, підвищення рентабельності та ринкової вартості підприємства. Об'єктом фінансового планування виступають фінансові ресурси, що утворюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту. Фінансовий план – це план формування, розподілу і використання фінансових ресурсів [2, с. 220].

Основними завдання фінансового планування на макрорівні є [3, с. 71-72]: визначення обсягу та джерел фінансових ресурсів по всіх централізованих і децентралізованих фондах грошових коштів, їх розподіл між виробничою сферою та сферою послуг; стимулювання зростання виробництва і підвищення його ефективності; зосередження фінансових ресурсів на найважливіших напрямках економіки і соціального розвитку; виконання попереднього, поточного і наступного фінансового контролю за доцільним та ефективним використанням державних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на всіх рівнях господарювання.

Головне завданням фінансового планування – забезпечення стійкості орієнтації в отриманні оптимальних прибутків та самофінансування виробничо-технологічної діяльності, контроль кредитних, бюджетно-кошторисних, інвестиційних показників і витрат, стандартизації обліку в системі виробничого та фінансового управління для досягнення внутрішньої збалансованості, спрямованої на забезпечення рентабельності виробничої діяльності [1 с. 30].

До основних принципів фінансового планування можна віднести наукову обґрунтованість, яка передбачає використання певних методик та засобів обчислювальної техніки для проведення розрахунків, єдність фінансових планів, тобто єдність фінансової політики та єдиний

методології розрахунку фінансових показників, безперервність та стабільність [4].

В процесі здійснення фінансового планування повинні бути присутніми наступні етапи: аналіз поточного фінансового стану підприємства; прогнозування майбутніх значень планових показників; розробка та складання фінансових планів, внесення доцільних коректив у процесі реалізації та контроль за їх виконанням. Усі етапи є важливими, слід дотримуватись їх послідовності.

Отже, фінансове планування, як і планування зокрема безумовно потрібні для вітчизняних підприємств. Планування повинно здійснюватися на всіх підприємствах незалежно від розмірів і форм власності. Проте підхід фінансових менеджерів до планування на своєму підприємстві повинен бути чисто індивідуальним, враховуючи особливості діяльності, стан розвитку фірми, а також відповідно вибрану стратегію.

Список використаних джерел:

1. Васюренко О. Ціна кредитних ресурсів як ключова складова системи управління кредитним ризиком / О.Васюренко, В. Подчесова // Банківська справа. – 2012. – № 1. – С. 30.
2. Єзгор Л. Планування – основний елемент фінансового менеджменту підприємства в Україні / Л. Єзгор // Формування ринкової економіки в Україні. – 2014. – № 19. – С. 219–223.
3. Федосов В.М. Государственные финансы / Федосов В.М., Буряк Л.Д., Бутаков Д.Д. – К. : Либідь, 2015. – С. 71–72.
4. Економіко-правова бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vuzlib.su>.

Чвортко Л.А.,

к. е. н., доцент

Цибровська Н.С.,

магістрант

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Формування й активне функціонування страхового ринку є важливою умовою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави і гарантією її економічної безпеки. Водночас успішне функціонування

вітчизняної страхової системи значною мірою залежить від її здатності оперативно та ефективно адаптуватися до різноманітних зовнішніх та внутрішніх ризиків.

Характерними ознаками сучасного страхового ринку України є бурхливі динамічні процеси, що, насамперед, проявляються у високих темпах, але нестабільних тенденціях його розвитку. Ситуація на страховому ринку є відбиттям загальної соціально-економічної ситуації у країні.

Нині діяльність страхових компаній відбувається в умовах зниження економічної активності, недостатньої ліквідності активів у їхній ресурсній базі, зростання розміру виплат, збереження недовіри до фінансових установ. Зокрема, в останні роки «рекордного» зниження досягло значення такого важливого макроекономічного індикатора розвитку ринку страхування, як співвідношення страхових премій до ВВП. У 2015 р. в Україні частка страхування у ВВП становила лише 1,5%, тоді як у країнах з розвинутою ринковою економікою у середньому за останні роки це співвідношення складає 8-12%.

Починаючи з 2010 р., спостерігається тенденція щодо зменшення кількості страхових компаній. Станом на 30.06.2016 р. їхня загальна кількість становила 343 компанії (станом на 30.06.2015 р. – 374 компанії) [4].

Аналіз структури страхових компаній залежно від сфери їх діяльності засвідчує переважання страховиків, що спеціалізуються на загальних видах страхування («Non-life»), а страхування життя («Life assurance») залишається менш популярним. Зокрема, на кінець другого кварталу 2016 року послуги зі страхування життя надавали 45 компаній, а кількість страховиків, що надавали інші страхові послуги, становила 298 компаній (станом на 30.06.2015 р. відповідно – 52 та 322 компанії).

Негативною ознакою вітчизняного страхового ринку є незначна частка премій зі страхування життя у загальному обсязі страхових надходжень. Нормативне значення цього показника як індикатора рівня страхової безпеки країни, має бути не менше ніж 30% [1, с. 17]. Адже саме премії зі страхування життя є головним ресурсом довгострокових інвестицій страховиків в економіку країни. В Україні, незважаючи на позитивні тенденції зростання питомої ваги страхування життя у загальному обсязі зібраних страхових премій, у 2015 р. цей показник становить 7,4%. При цьому, на думку дослідників, значна частина цих

премій надходить завдяки поширенню банківського кредитування, що супроводжується страхуванням життя позичальників.

Невиправдано низькими в цілому по країні є значення показників рівня страхових виплат. Зокрема, у 2015 р. відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій дорівнювало 34,0% (у 2014 р. – 26,3%), тимчасом як у розвинених країнах цей показник за деякими видами страхування в окремі періоди досягає 80%. Низький рівень страхових виплат негативно впливає на імідж вітчизняних страхових компаній та страхового ринку загалом.

Проведені дослідження показують, що з кожним роком населення через низький рівень платоспроможності все менше витрачає на страхування. Так, у 2015 р. частка доходів населення, що витрачені на страхування, склала лише 0,43%.

Викликає стурбованість показник «щільності» страхового покриття (обсяг страхових премій, що припадає на одну особу), що порівняно з попередніми роками істотно знизився і на кінець 2015 р. становив 29,9 дол. США. Натомість цей показник у світі дорівнює у середньому 625,2 дол., у країнах G7 – 3755,8 дол., у країнах Центральної та Східної Європи – 274,2 дол., у країнах ASEAN – 104,7 дол. [3, с. 59].

Зазначене є підтвердженням низького рівня соціальної захищеності населення в Україні, свідченням недовіри до страховиків та несприйняття громадянами країни страхування як ефективного механізму нейтралізації загроз своїм майновим інтересам.

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку страхової системи держави є концентрація на вітчизняному страховому ринку іноземного капіталу. Частка сукупного обсягу статутних капіталів страхових компаній, що належить нерезидентам, у загальному їх обсязі у 2015 р. становила 30,5%. При цьому більшість іноземних страховиків, що функціонують в Україні, є економічно й методологічно потужнішими за вітчизняних.

Високі темпи, але нестабільні тенденції розвитку страхового ринку України, зростання присутності іноземних страховиків, нагромадження ризиків та інші дестабілізуючі фактори, вимагають ефективних дій щодо забезпечення безпеки страхового ринку.

Зауважимо, що під безпекою страхового ринку слід розуміти «стійкий у просторі та часі стан страхового ринку, що характеризується здатністю

протистояти загрозам внутрішнього і зовнішнього середовища та забезпечувати страхове відтворення» [1, с. 11].

Ефективне функціонування системи забезпечення безпеки страхового ринку України передбачає розробку заходів щодо ідентифікації, нейтралізації, припинення дії загроз або ліквідації негативних наслідків їх впливу на страховий ринок.

Для забезпечення ефективного розвитку страхового ринку потрібна реалізація законодавчих заходів і прийняття нормативних документів зі стимулювання розвитку страхової галузі. Нині державне регулювання страхового ринку в Україні не забезпечує належного рівня його економічної безпеки.

Державна політика щодо розвитку вітчизняного страхового ринку має бути комплексною і реалізовуватися на основі системи стратегічних цілей, орієнтованих на зміцнення його фінансової безпеки, розробку заходів, які сприяли б поживленню інвестиційної діяльності страхових компаній, удосконалення податкового регулювання, а також законодавчого, нормативно-правового та організаційно-методологічного забезпечення.

Дія більшості із перелічених негативних макроекономічних чинників, на думку вчених, може бути суттєво пом'якшена завдяки адекватному державному регуляторному впливу із застосуванням не тільки звичних для вітчизняного ринку прямих адміністративно-правових методів, але переважно – непрямих методів, спрямованих на створення повноцінного здорового ринкового середовища [2, с. 64].

Отже, внаслідок зміни макроекономічного середовища страховий ринок характеризується поступовим накопиченням кількісних та якісних змін параметрів розвитку. Значні потенційні можливості цього ринку і необхідність більш повного страхового забезпечення соціально-економічних потреб держави, обумовлюють високу значущість системи забезпечення безпеки страхового ринку України.

Список використаних джерел:

1. Виговська В. В. Безпека страхового ринку та стратегія її забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В. В. Виговська. – Чернігів, 2016. – 42 с.
2. Гаманкова О. Методи державного регулювання ринку страхових послуг / О. Гаманкова // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2009. – № 9-10. – С. 61-64.
3. Гаманкова О.О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О. О. Гаманкова, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2012. – № 5.– С. 58-67.

4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
5. Юхименко В. М. Ринок страхових послуг: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні / В. М. Юхименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 3.– С. 44-48.

Шаповал Ю.В.

Науковий керівник: Демченко Т.А., к. е. н., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах нестабільності та ризику сучасного фінансового середовища, зростаючих темпів інфляції, розширення міжнародних фінансових відносин складовою успішного управління грошовими потоками є ефективна система обліку, контролю та аналізу грошових коштів та їх руху на підприємстві.

В умовах подальшої розбудови ринкових відносин об'єктивно виникло багато фундаментальних проблем системи організації та обліку грошових потоків.

По-перше, не зважаючи на останні вдосконалення системи організації та обліку грошових коштів в Україні, існує проблема неузгодженості національних положень, що регламентують цю сферу бухгалтерського обліку із міжнародними стандартами, основними з яких є: відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку; розбіжності в ідентифікації потоків грошових коштів за видами діяльності (наприклад, віднесення грошових потоків, що виникають від податків на прибуток до певного виду діяльності; розбіжності у відображенні сплачених та отриманих дивідендів та відсотків тощо); неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо.

Другою проблемою є недосконалість системи управлінського обліку та відсутність управлінської звітності з руху грошових коштів на підприємстві, що зумовлює нестачу аналітичних та оперативних даних, що характеризують реальні фінансові процеси на підприємстві для подальшого проведення цих операцій у бухгалтерському обліку, формування і складання повної та достовірної фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень.

На підприємствах виділяють такі проблеми організації обліку грошових коштів: правильність їх відображення у фінансовій звітності; організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів; організаційно-технічне забезпечення ведення обліку грошових коштів; повнота та своєчасність відображення операцій з грошовими коштами у системі обліку.

Актуальною проблемою організації обліку грошових коштів на підприємстві є своєчасність та повнота їх відображення у системі обліку. Грошові кошти повинні повністю і своєчасно оприбутковуватись, а інформація про їх наявність має правильно відображатись у фінансовій звітності. Так як несвоєчасне оприбуткування призводить до накладання на підприємство штрафних санкцій.

Серед проблем обліку операцій з грошовими коштами є неповне та не своєчасне відображення грошових коштів у системі обліку, у результаті чого не можна чітко визначити реальний розмір коштів, оскільки вони не будуть повністю та своєчасно оприбутковані. Така ситуація матиме наслідком неправильне відображення податкових стягнень і, ця помилка, тягне за собою ряд інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації.

Ще однією проблемою обліку операцій з грошовими коштами є ухилення від оподаткування шляхом використання необлікованих готівкових грошових коштів. Головною причиною цього є надто високий рівень оподаткування заробітної плати в порівнянні з низьким рівнем соціальних гарантій.

Таким чином, організація обліку грошових коштів у бюджетних установах має важливе значення, оскільки від цього залежить касове і фактичне виконання кошторису бюджетної установи.

Крім того, з проведеного дослідження можна зробити висновок, що такий об'єкт бухгалтерського обліку як грошові кошти займає значне місце в життєдіяльності підприємства, є вираженням оборотних коштів на стадіях постачання і реалізації кругообігу діяльності та вираженням капіталу підприємства, який спрямований на забезпечення його повноцінного функціонування.

Шпак С.В.

*Науковий керівник: Демченко Т.А., к. е. н., доцент
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Виховання культури використання інформаційних технологій в школі та у Вузі є одним з найважливіших питань сучасної педагогіки. У сучасних умовах прискореного розвитку комп'ютерних технологій, поширення мережі Internet зростає необхідність готувати підростаюче покоління до вирішення проблем із якими особистість і суспільство ще не стикалися. Нагальним завданням педагога стає навчити школярів та студентів самому технічному процесу спілкування з комп'ютером, роботі з новітніми технологіями, навчити їх правилам безпечного існування у комп'ютерній мережі. Важливим аспектом формування молоді людини нової генерації є вивчення правових аспектів використання інформаційних технологій.

Застосування сучасних інформаційних технологій (ІТ) у навчальному процесі вищого навчального закладу потребує змін у методиці викладання дисциплін та оцінювання знань студента. Необхідно робити акцент на розвиток умінь аналізу, зіставлення, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням ІТ. Використання нових технологій під час проведення занять дає можливість забезпечити студентів електронними навчальними посібниками, завданнями для самостійного виконання та перевірки знань тощо.

Також використання інформаційних технологій у навчальному процесі впливає на характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, активізує самостійну роботу студентів з різними електронними засобами навчального призначення. Найефективнішим є застосування інформаційних технологій для відпрацьовування навичок і умінь, необхідних для професійної підготовки. Воно також зумовлює скорочення обсягів і одночасне ускладнення діяльності викладача. Наприклад, для засвоєння теоретичного лекційного матеріалу використовуються не тільки аудиторні заняття, а й створена система педагогічної підтримки (консультування, здійснення поточного контролю, проведення комп'ютерного тестування, робота з навчально-методичними

матеріалами). Збільшення часу самостійної роботи студента відповідає вимогам Болонського процесу.

Організація самостійної роботи з допомогою інформаційних технологій має низку переваг:

- забезпечує оптимальну для кожного конкретного студента послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, можливість самостійної організації чергування вивчення теорії, розбору прикладів, методів розв'язання типових задач тощо;

- формує навички аналітичної і дослідницької діяльності;

- забезпечує можливість самоконтролю якості здобутих знань і навичок;

- заощаджує час студента, необхідний для вивчення курсу.

Крім того, за допомогою електронних видань, на основі спеціально розроблених комп'ютерних програм можуть бути реалізовані всі види контролю. Це знімає частину навантаження з викладача і підсилює ефективність і своєчасність контролю.

Використання ІТ дає змогу значно підвищити ефективність інформації за рахунок її своєчасності, корисності, доцільного дозування, доступності (зрозумілості), мінімізації шуму, оперативного взаємозв'язку джерела навчальної інформації та студента, адаптації темпу подання навчальної інформації до швидкості її засвоєння, врахування індивідуальних особливостей студентів.

Отже, можна зробити висновок, що інформаційні технології навчання у навчальних закладах стимулюють процеси викладання, навчання та засвоєння знань. Компетентність викладацького складу у використанні сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі сприяє підвищенню якості знань, умінь і навичок майбутніх фахівців та забезпечує аналіз отриманих результатів навчання. Таким чином, дистанційна освіта в Україні стає важливою частиною навчального процесу як у багатьох провідних університетах Європи та Америки.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАТЕРІАЛИ IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

1 грудня 2016 року, м. Умань

Том 2

Підписано до друку 23.12.2016. Формат 60x90 1/32

Папір офсет.

Обл.-вид. арк. 7,6. Ум. друк. арк. 6,1.

Тираж 300. Зам. № 2211.

**Видавець та виготовлювач
ФОП Жовтий О.О.**

20300, м. Умань, вул. Садова, 2
(УДПУ, навчальний корпус № 1)

Тел. 097 255 65 07

047 44 3 51 33

093 540 78 82

e-mail: nastek@meta.ua

www.foto-na.net.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 2444 від 22.03.2006 р.